

118. Tiistaina 6 päivänä lokakuuta 1992

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Kolmas käsittely:

1) Ehdotus laiksi Viron kanssa kauppaa ja taloudellista yhteistyötä koskevista väliaikaisista järjestelyistä tehdyn pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä 3549

Hallituksen esitys n:o 45
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 11

2) Ehdotus laiksi Viron kanssa sijoitusten edistämisestä ja suojelusta tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä 3554

Hallituksen esitys n:o 46
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 12

3) Ehdotus laiksi Latvian kanssa sijoitusten edistämisestä ja suojelusta tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä „

Hallituksen esitys n:o 47
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 13

Toinen käsittely:

4) Ehdotus laiksi kansainvälisten sopimusten julkaisemisesta annetun lain 1 ja 3 §:n muuttamisesta „

Hallituksen esitys n:o 129
Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 10

5) Ehdotukset laiksi kaupunginviskaalista ja nimismiehestä kärkeäoikeuden syyttäjänä ja laiksi kaupunginviskaaleista annetun lain 1 ja 5 §:n muuttamisesta 3555

S.

Hallituksen esitys n:o 101
Lakivaliokunnan mietintö n:o 6

Ensimmäinen käsittely:

6) Ehdotus laiksi Suomen Hallitusmuodon 36 a §:n muuttamisesta „

Lakialoite n:o 22
Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 9

7) Ehdotus laiksi liikevaihtoverolain muuttamisesta 3559

Hallituksen esitys n:o 140
Toivomusaloitteet n:ot 67, 69, 71—73, 83, 85, 87, 88, 90—92, 101, 104, 109, 129, 138, 143, 151, 155 ja 159/1991 vp sekä 28, 30 ja 37
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 39

8) Ehdotus laiksi eräistä vakuutusmaksuista suoritettavasta verosta annetun lain muuttamisesta 3564

Hallituksen esitys n:o 141
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 40

9) Ehdotus laiksi maatilatalouden tuloverolain 13 §:n muuttamisesta „

Hallituksen esitys n:o 167
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 41

S.

10) Ehdotus laiksi jakolain muuttamisesta 3564

Hallituksen esitys n:o 52
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 13

11) Ehdotus laiksi tapaturmavakuutuslain muuttamisesta

Hallituksen esitys n:o 128
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 25

Esitellään:

12) Hallituksen esitys n:o 200 tuloverolaiksi ja laiksi eräiden yleishyödyllisten yhteisöjen veronhuojennuksista annetun lain 1 ja 6 §:n muuttamisesta „

13) Hallituksen esitys n:o 201 varallisuusverolaiksi 3586

14) Hallituksen esitys n:o 202 vuoden 1993 veroasteikkolaiksi „

15) Hallituksen esitys n:o 203 laeiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain ja konserniavustuksesta verotuksessa annetun lain muuttamisesta 3587

16) Hallituksen esitys n:o 204 laiksi maatilatalouden tuloverolain muuttamisesta „

17) Hallituksen esitys n:o 205 laeiksi yhtiöveron hyvityksestä annetun lain ja merenkulun veronhuojennuksista annetun lain muuttamisesta „

18) Hallituksen esitys n:o 207 laiksi veronhyvityslain 1 §:n muuttamisesta „

19) Ed. Tennilän ym. lakialoite n:o 31 laiksi työllisyyslain muuttamisesta „

Pöydällepanoa varten esitellään:

20) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 44 hallituksen esityksen johdosta laiksi tilauslentooverosta (HE 143) 3590

S.

21) Hallintovaliokunnan mietintö n:o 8 hallituksen esityksestä laeiksi kunnallislain ja kuntajaosta annetun lain muuttamisesta (HE 70) 3590

22) Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 14 hallituksen esityksestä laeiksi maatalouden tutkimuskeskuksesta annetun lain muuttamisesta ja valtion maatalousteknologian tutkimuslaitoksesta annetun lain kumoamisesta (HE 146) ..

23) Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 26 hallituksen esityksestä laiksi perhe-eläkelain muuttamisesta (HE 125) ..

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Alaranta, Anttila S-L., Astala, Biaudet, Björkenheim, Dromberg, Hacklin, Hiltunen, Iivari, Jansson, Jäätteenmäki, Kanerva, Kuuskoski, Leppänen J., Malm, Markkula, Miettinen, Morri, Mäki-Hakola, Pelttari, Perho-Santala, Pokka, Rehn O., Riihijärvi, Ryyänen, Röntynen, Särkijärvi, Tiuri ja Vähäkangas.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Kanerva ja Biaudet.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden vuoksi edustajat Astala ja Pelttari, virkatehtävien vuoksi edustajat Björkenheim ja Hacklin sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Biaudet, Iivari, Jansson, Malm, Markkula, Pokka, Riihijärvi ja Vähäkangas sekä tämän kuun 9 päivään sairauden vuoksi ed. Alaranta ja yksityisasioiden vuoksi ed. Hiltunen.

Uusi hallituksen esitys

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjel-

män ohella viime syyskuun 25 päivästä on eduskunnalle saapunut hallituksen esitys n:o 177, joka nyt on edustajille jaettu.

Eduskunnan tietoon saatettu asetus

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että maan ulkomaankaupan ja taloudellisen kasvun turvaamisesta 15 päivänä helmikuuta 1974 annetun lain 7 §:ssä säädettyssä tarkoituksessa on eduskunnalle, puhemiehelle osoitettuna, saapunut sanotun lain nojalla 25 päivänä syyskuuta 1992 annettu

Asetus eräiden tavaroiden viennin edellyttämistä vientilisensseistä.

Tämä asetus on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla se edustajille.

Kirjalliset kysymykset

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuna, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 356, 360, 362, 364, 366, 368, 371 ja 384. Nämä kysymykset vastauksiin on nyt jaettu edustajille.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi Viron kanssa kauppaa ja taloudellista yhteistyötä koskevista väliaikaisista järjestelyistä tehdyn pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä

Osittain kolmas, osittain ainoa käsittely
Hallituksen esitys n:o 45
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 11

Ensimmäinen varapuhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksesta, joka voidaan nyt hyväksyä tai hylätä, ja lopuksi ainoassa käsittelyssä ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen pontteen sisältyvästä ehdotuksesta, joka koskee pöytäkirjan niiden määräysten hyväksymistä, jotka vaativat eduskunnan suostumuksen.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. Tuomioja: Arvoisa puhemies! Nyt käsiteltävänä oleva Viron kanssa kauppaa ja taloudellista yhteistyötä koskevien väliaikaisjärjestelyjen pöytäkirjan hyväksyminen eli asiallisesti ottaen Suomen ja Viron uudessa tilanteessa ensimmäisen kauppasopimuksen hyväksyminen on asia, joka epäilemättä merkittävällä tavalla edesauttaa Suomen ja Viron välisten siteiden kehittämistä ja lujittamista Viron itsenäisyyden ja sen talouden perusteita vahvistavalta pohjalta.

On pidettävä hyvin tärkeänä, että Suomi eri tavoin tukee itsenäisen Viron vakaata taloudellista ja yhteiskunnallista kehitystä ja toimimme myös Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssissa ja muilla kansainvälisillä foorumeilla näiden edellytysten vahvistamiseksi. Tässä suhteessa on erityisen tärkeätä kiinnittää huomiota pariin asiaan. Ensimmäinen on tietenkin vieraiden joukkojen mahdollisimman nopea poisvetäminen itsenäisistä Baltian tasavalloista ja sotilaallisen varustautumisen kaikinpuolinen vähentäminen koko Itämeren alueella. Yhtä tärkeätä on myös, että Baltian maissa herkäät kansallisuuskysymykset ratkaistaan syrjimättömällä ja ihmisoikeuksia kunnioittavalla pohjalla. Sitä on pidettävä keskeisenä edellytyksenä Itämeren alueen vakaalle kehitykselle.

Arvoisa puhemies! Edellä olevan sisältöinen oli se perustelulausumaehdotus, jonka olin ajatellut tehdä tämän asian tässä käsittelyssä ja joka edustajille on jaettu. Koska kuitenkin puhemiesneuvostossa on otettu se kanta, että perustelulausumaehdotus menee nyt käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen ulkopuolelle, en kuitenkaan tule tätä ehdotusta tekemään. Tässä varmaan olisi ollut mahdollisuus päätyä toisenlaisiinkin tulkintoihin, mutta siitä asiasta on turha käydä polemiikkia.

Mutta sitäkin tärkeämpää on, että joka tapauksessa myös tämän asian eduskuntakäsittelyn yhteydessä kiinnitetään huomiota juuri Baltian maiden tilanteeseen ja siihen, että Suomella ja suomalaisilla täytyy olla valmius toimia vakaan kehityksen puolesta. Siihen kuuluvat silloin kaikki edellä mainitut elementit.

On hyvin tärkeätä, että sen ohella, että teemme täysin selväksi, että myötätuntomme ja myös konkreettinen aineellinenkin tukemme on Viron ja muiden Baltian tasavaltojen itsenäisen kehityksen puolella, teemme samalla tiettäväksi, että Suomessa aivan samoin kuin kaikissa muissa Euroopan demokraattisissa maissa, seurataan

tarkoin myös kansallisuuskysymysten käsittelyä ja ihmisoikeustilanteen kehittymistä näissä maissa. Tämän toteaminen myös Suomen eduskunnassa on siitäkin syystä tärkeätä, että on aihetta epäillä, että Suomen kansalaisyhteiskunnan piiristä on joskus välittynyt Viron tilanteesta hyvin yksipuolisia käsityksiä, jotka eivät välttämättä edusta sitä, mitä Suomessa laajemmin ajatellaan. Uskon, että meillä on hyvin laaja mielipide sen takana, että kansallisuuskysymysten asianmukainen hoitaminen on paitsi ihmisoikeuskysymys, jossa meillä ei voi olla poikkeavaa kantaa yleisestä eurooppalaisesta käsityksestä ja mieliteensä, myöskin asia, joka aikanaan saattaa olla turvallisuuskysymyksenä.

Tässä mielessä on ehkä hyvä todeta, että sellainen olotila, jossa Viron vasta valitus uudessa parlamentissa ei ole ainuttakaan edustajaa siitä ryhmästä, joka muodostaa kuitenkin 40 prosenttia nykyisen Viron väestöstä, ei voi olla mikään kestävä olotila, erityisesti sitä taustaa vasten ja muistaen, että valtaosa kaikista Viron asukkaista kansallisuusryhmiin katsomatta, niin kuin muissakin Baltian maissa, aikoinaan näissä maissa pidetyissä kansanäänestyksissä hyvin selvästi ilmaisi tukevansa näiden maiden itsenäisyyttä. Se antaa hyvän pohjan tulevaisuudessa ... (Hälinää)

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Pyydän edustajia rauhoittumaan!

P u h u j a : ... näiden tasavaltojen vakaalle kehitykselle, jos hyvän yhteisymmärryksen pyrkimykseen on halua kaikilla ryhmillä tarttua. On myös tärkeätä, että ne viestit, jotka Suomesta tulevat, korostavat samoja asioita, joita yleisesäkin eurooppalaisessa katsannossa on pidettävä tärkeinä.

Ed. Zyskowitz (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ihmisoikeustilanteen seuraaminen kaikkialla maailmassa ja varsinkin lähialueillamme on luonnollisesti sellainen kysymys, joka suomalaisia ja myös Suomen eduskuntaa kiinnostaa.

En kuitenkaan voi olla tässä yhteydessä kiinnittämättä huomiota siihen, että nyt kun Virossa on vuosikymmenten jälkeen uudelleen saavutettu vapaus ja demokratia, nyt Suomen parlamentissa puhutaan Viron ja muiden Baltian maiden ihmisoikeustilanteesta. Niinä vuosikymmeninä, jotka Neuvostoliitto miehitti Viroa, jolloin Virossa ja muissa Baltian maissa tukahdutettiin

alkeellisimmatkin kansalaisvapaudet ja ihmisoi-
keudet, ei Suomesta — ei sen parlamentista eikä mistään muualtakaan — löytynyt kritiikin esittäjää. (Ed. Laakson välihuuto)

Päinvastoin voidaan sanoa, että esimerkiksi ed. Laakso, joka nyt tuntuu huutavan välihuutoja, toimi täysin päinvastaisesti. Kaiken sellaisen keskustelun, jossa kyseenalaistettiin Baltian maiden vapaaehtoinen liittyminen Neuvostoliittoon, jossa tuotiin esille Baltian maissa tapahtuvat ihmisoikeusloukkaukset, ed. Laakso ja hänen hengenheimolaisensa leimasivat kielletyksi, valheelliseksi, neuvostovastaiseksi panetteluksi.

Kun tämän keskustelun viritti ed. Tuomioja, haluan kuitenkin rehellisyyden vuoksi todeta, että ed. Tuomioja, toisin kuin ed. Laakso, ei kuulunut niihin poliitikoihin tai kansainvälisten kysymysten aktiiveihin, jotka olisivat samalla tavalla kuin ed. Laakso torjuneet kaiken reaaliosialismin kritiikin ja myös Baltian kysymyksen esillä pitämisen.

Ed. S a s i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan todeta, että mielestäni puhemiesneuvoston kanta tässä asiassa on juridisesti oikea. Muutoinkin olen sitä mieltä, että näin vakaviin kysymyksiin ei tulisi ns. ponsipolitiikalla pyrkiä puuttumaan, vaan nämä asiat tulisi keskustella valiokunnassa. Uskon, että tämän tyyppisistä asioista valiokunnassa voidaan helposti löytää yksimielisyyttä.

Kun tämä asia on kuitenkin nostettu esille, haluan lyhyesti omasta ja kokoomuksen puolesta todeta, että toki olemme sitä mieltä, että Suomen tulee myötävaikuttaa siihen, että Viron itsenäisyyden ja talouden pohja vahvistuu ja tällä tavalla myös Viron itsenäisyys vahvistuu. Olemme myös sitä mieltä, että on hyvin myönteistä, mikäli mahdollisimman nopeasti voidaan vieraat joukot vetää pois Baltian maista, koska tämä myös vahvistaa olennaisesti näiden maiden asemaa.

Mitä tulee viimeiseen asiaan, joka koskee ihmisoikeuksia näissä maissa, yhdyn tältä osin ed. Zyskowitzin kannanottoon ja sanon, että näissä asioissa ei välttämättä Suomen parlamentin ole niin kovin helppoa osoittaa sormella, millä tavalla ihmisoikeuskysymyksissä joissakin maissa tietyn historiallisen ajanjakson jälkeen tulisi käyttäytyä.

Haluan myös todeta sen, että suuresti iloitsen Viron vaalituloksesta ja erityisesti siitä, että Lennart Meri eilen valittiin tasavallan presidentiksi Virossa.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Tuomiojan ponsiehdotus sellaisenaan sisältää aivan oikeita asioita.

Muun muassa se, että pyrimme käytettävissä olevin voimavaroin kohdentamaan kansainvälistä apua nimenomaan Viron suuntaan, on hyvin tärkeätä sen sijaan, että työnnämme sitä jonnekin toiselle puolelle maailmaa tarkoin tietämättä, mihin se edes menee.

Tässä on myös oikea asia se, että venäläisten joukkojen pitäisi poistua Vihosta, koska on itsenäisen maan ensimmäinen ehto, että siellä ei ole muita kuin omia joukkoja.

Myöskin ihmisoikeuksien kunnioittaminen on ihan hyvä asia, joka tässä tapauksessa tarkoittaa venäläiseen vähemmistöön kohdistuneita toimenpiteitä. Sanon ed. Zyskowitzille, kun hänellä on tuollainen kostomentaliteetti, että kun on tapahtunut kymmeniä vuosia näin, niin pitäisikö nyt viisi vuotta ainakin toiseen suuntaan sortaa. Minä vähän ihmettelen hänen näkemysensä tässä asiassa.

Mutta niin kuin ed. Sasikin mainitsi, on epäilyttävää tämän asian tuominen pontena. Ponsitehtailuista on hyvin huonot kokemukset eduskunnassa, ja silti ulkoasiainvaliokunnan jäsen tuo tänne ponnen, kun asia pitäisi näin tärkeässä kohdassa käsitellä ulkoasiainvaliokunnassa perusteellisesti ja sen jälkeen vasta lähteä tehtailemaan ponsia täällä, jos se ei mene siellä lävitse. Tätä minä pidän kyllä aikamoisena populistisena vetona ed. Tuomiojalta.

Sanon demareille ja ed. Tuomiojalle muutenkin, että unohdetaan nyt ajatukset tuolla Viron puolella, kyllä he siellä pärjäävät. Ryhtykää suomalaisessa yhteiskunnassa poliittiseen yhteistyöhön, että saadaan tämän maan asiat kuntoon, ja siinä sivussa hoidellaan sitten virolaisten asiat, ettette istuskele siellä omassa reessänne välittämättä yhteiskunnan asioista sen kummemmin.

Ed. Halonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jos ed. Tuomiojan ehdotus olisi otettu käsittelyyn, olisin mielelläni sitä kannattanut sen vuoksi, että sen sisältämät asiat ovat täsmälleen samoja, joita myös Euroopan neuvoston puolelta on tähdenntetty Viron jäseneksiottamiskeskustelujen yhteydessä.

Arvoisa puhemies! Mielestäni sen ohella, että haluamme yhä laajenevaa ja syvenevää yhteistyötä naapurimaamme kanssa, voidaan tuoda esille myös toiveita ja näkökohtia sen puolesta, että tämä tie olisi mahdollisimman demokraatti-

nen ja, toisin kuin aikaisemmin, erilaisia mielipidesuuntauksia kannattava.

Haluan mainita myöskin ed. Zyskowitzille, että tietysti voidaan asettaa kyseenalaiseksi se, millä pohjalla kukin aina voi toisia kommentoida, mutta ainakin nyt ed. Laakso, vaikkei hän minun tukeani tässä asiassa tarvitsekaan, on ollut Euroopan neuvoston nimeämä vaalitarkkailija kuten minäkin Viron vaaleissa. Ehkä ed. Zyskowitziakin lohduttaa se tieto, että tämä vaalitarkkailuvaliokunta oli täysin yksimielinen lausunnossaan, jossa todetaan, että vaalit olivat avoimet ja demokraattiset.

Sen lisäksi on todettu, että jatkokeskusteluissa tulisi juuri tähän ed. Tuomiojan ponnessaan esille ottamaan kysymykseen kiinnittää huomiota. Se ei toki ole ollut pelkästään eikä nimenomaan suomalaisten esille tuoma, vaan se on mm. Euroopan neuvostossa ollut hyvin laajalti esillä. Tässä mielessä se ei edusta mitään yksittäistä kuppikuntaista taikka edes kansallisesti kapeaa näkökulmaa.

Ed. Kanerva merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Zyskowitz (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Aittoniemelle vastaan, että en ole minkään kostomielialan kannattaja. Ei niitä vääryyksiä, joita virolaiset ja muut Baltian maiden kansalaiset ovat neuvostomiehtyksen aikana kokeneet, voida tietystikään sillä tavoin korjata, että nyt näissä maissa venäläistä vähemmistöä sorrettaisiin. Päinvastoin pidän hyvin tärkeänä näiden maiden vähemmistöjen, ennen kaikkea tietysti suuren venäläisvähemmistön, ihmisoikeuksien kunnioittamista.

Mutta se, mitä edellisessä puheenvuorossani totesin, oli se, että en pidä kovin perusteltuna sitä, että Suomen eduskunta tässä tilanteessa, kaikkien niiden tapahtumien jälkeen, mitä me olemme vaieten vuosikymmeniä seuranneet, rupeaisimme näissä asioissa neuvomaan Baltian maiden hallituksia ja osoittamaan heitä sormella ihmisoikeuskysymyksissä.

Mitä ed. Halosen puheenvuoroon tulee, totean ensinnäkin, että ed. Laakso todellakin toimi Euroopan neuvoston vaalitarkkailijana Virossa, ja jotain historian ivaa kai siinäkin on pakko nähdä. Mutta mitä Euroopan neuvostoon muuten tulee, niin Euroopan neuvostolla on ehkä vähän parempi kantti puhua ihmisoikeuksista Baltian maissa kuin Suomella, koska Euroopan

neuvoston historia tässä suhteessa on vähän erilainen kuin meidän.

Ed. Tennilä: Rouva puhemies! Minusta on erittäin hyvä asia, että on saatu aikaan kauppasopimus Viron kanssa ja että myös talouden edistämissopimus Latvian kanssa on aikaan-saatu. Haluan kuitenkin kiinnittää huomiota samoihin asioihin, joista täällä on jo puhuttu, tosin kahdessa eri sävyssä, eli siihen tilanteeseen, joka Baltian maissa tällä hetkellä vallitsee, ja se tilannehan on tosiasiallisesti erittäin huono. Eestissä, Latviassa ja Liettuaissa erittäin iso osa väestöstä on jätetty vaille kansalaisuutta, ja tämä aiheuttaa nyt jatkuvaa välien kiristymistä, levottomuutta ja aiheuttaa varmasti vielä arvaamattomiakin seuraamuksia, ellei tilanteeseen korjautsa saada.

Minusta meidän tehtävämme on koettaa edistää sitä, että kansalaisuuskysymys ratkeaa siten, että vakaus meidän rajoillamme säilyy. Tähänhän liittyy tietysti myös se huolensa, että jos kansalaisuuskysymystä ei ratkaista, edessä on väistämättä naapurimaidemme välillä kiristynvä tilanne, joka jo nyt on olemassa, eli Venäjän ja Viron, Venäjän ja Latvian sekä Venäjän ja Liettuan välisten suhteiden edelleen huononeminen. Se ei ole missään nimessä Suomen etujen mukaista. Suomen etujen mukaista on koettaa estää tällainen välien kiristymisen rajoillamme, ja se kyllä edellyttää sitä, että kansalaisuuskysymyksessä tehdään toisenlaisia ratkaisuja kuin on tehty. Mikään alue ei voi toimia normaalilla tavalla, jos 30—40 prosenttia alueella asuvasta väestöstä on vailla kaikkia oikeuksia, oikeutta kansalaisuuteen, oikeutta vaikuttaa vaaleissa jne.

Minusta Euroopan neuvoston Suomen ryhmä onkin täällä selityksen velkaa. Jostakin omituisesta syystä Euroopan neuvoston Suomen ryhmä on sekaantunut tähän kysymykseen aivan yllättävällä tavalla. Ainakin lehtitietojen mukaan on tapahtunut niin, että Suomen ryhmä on ilmoittanut, että asiat Virossa ovat aivan hyvin. Se ei pidä paikkaansa. Samalla on puolueettomuudesta poiketen menty mukaan Viron ja Venäjän väliseen välien selvittelyyn. Minusta tässä on nyt lähdetty kummalliselle seikkailujen tielle. Kyllä minä odotan Euroopan neuvoston Suomen ryhmältä selitystä. Toivon mukaan se selitys jotenkin selvittää sitä tilannetta, joka lehtitietojen mukaan on syntynyt.

Se kuva, joka on syntynyt, on kyllä minua huolestuttava. Suomen pitää edistää minusta

ehdottomasti sitä, että kansalaisuuskysymys ratkeaa ja sitä myöten ne ongelmat, jotka liittyvät mm. vaaleihin, ratkeavat sillä tavoin, että vakaus säilyy ja vahvistuu. Toisaalta meidän ei pidä mennä mukaan semmoiseen toimintaan, jossa olemme sitten osapuolina kahden naapurimme välisissä kiistoissa. Minusta tässä on lähdetty nyt omalaatuiselle tielle.

Ed. Sasi sekaantui minusta äsken sopimattomalla tavalla Viron vaalien tulokseen ilakoimalla siitä, kuka siellä on voittanut ja kuka ei.

Ed. Halonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä en ole ihan varma, mistä paperista ed. Tennilä puhui, mutta toistettakoon kuitenkin se, että Suomesta on ihmisoikeustuomari Pekkanen ollut tutkimassa Viron tilannetta etukäteen heidän pyynnöstään, Suomesta ovat olleet vaalitarkkailijoina edustajat Laakso ja Halonen Euroopan neuvoston valtuuskunnassa. Lisäksi tietojen mukaan ed. Särkijärvi on Viron valtuuskunnan kanssa yhteistyössä tehnyt ns. englanninkielisen faktamateriaalipaperin, jossa kerrottiin, kuinka monta prosenttia on minkilaisella kansalaisuustaustalla tällä hetkellä Virossa asuvista ihmisistä. Sen lisäksi tietääkseni delegaation puheenjohtaja ed. O. Rehn on tehnyt oman lausumansa. Näistä tietysti jokainen vastaa omalta osaltaan.

Haluan syvästi vastustaa ed. Tennilän ottamaa kantaa, että Suomi ei saisi mm. Euroopan neuvoston yhteydessä täysivaltaisena jäsenenä ottaa minkä tahansa jäsenmaan tai jäseneksi pyrkivän maan asioihin kantaa ihan niin kuin kaikki muutkin. Se aika on ohi, jolloin meidän piti olla suljetuin suin sinne taikka tänne — jos sitä joku on tähänkään asti harrastanut. Tämän vuoksi mielestäni pitäisi toisaalta voida olla iloinen vaalituloksista niin Ruotsissa, Virossa, Saksassa kuin missä tahansa. Se ei ole mielestäni ulkopoliittinen kannanotto vaan väritty sen mukaisesti, mitä ryhmittymää kukin puhuja täällä edustaa.

Omasta puolestani, arvoisa puhemies, olen erinomaisen tyytyväinen siitä, että Viro on kaiken todennäköisyyden mukaan keväällä astumassa Euroopan neuvostossa special guest -statuksesta täysivaltaiseksi jäseneksi. Toivon, että näin tapahtuu myös ns. uusien demokraatioiden osalta mahdollisimman nopeassa tahdissa edelleenkin. Uskon, että meillä on nimenomaan nyt esityslistalla olevan asian puitteissa ja paljon laajemmaltikin yhteistyömahdollisuuksia Viroom ihan erilaisten ihmisten kanssa.

Olen ylittämässä aikani ja sanon vain lopuksi, että ed. Tennilän antamat tiedot ...

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Vastauspuheenvuoroon varattu aika on päättynyt!

Totean edustajille tässä yhteydessä, että käsiteltävänä on Viron kanssa kauppaa ja taloudellista yhteistyötä koskevista väliaikaisista järjestelyistä tehdyn pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksyminen.

Ed. Tennilä (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Virossa, Latviassa ja Liettuassa on erittäin iso osa kansalaisista vailla kansalaisuutta, ja se on fakta.

Mitä tulee Venäjän, Viron, Latvian ja Liettuan keskinäisiin suhteisiin, minusta meidän pitää harjoittaa hyvin rakentavaa politiikkaa ja estää se, että tässä ollaan ajamassa itseämme tilanteeseen, jossa puolueettomuudella ei enää tilaa olekaan. Ainakin sen edellytyksen asetan kannanotoille, että kun niitä otetaan, kyllä niiden pitää tosiasioihin perustua. Jos se on ollut Euroopan neuvoston ryhmän puheenjohtajan kanta, jota ryhmän kantana esitetään, siinä faktat eivät pidä paikkaansa, sen minä tiedän.

Ed. Laakso: Rouva puhemies! Euroopan neuvoston tehtävänä on lähettää vaalitarkkailijaryhmä kaikkiin niihin maihin, jotka hakevat Euroopan neuvoston jäsenyyttä. Euroopan neuvosto myös tutkii näiden maiden lainsäädännön, tosin sanoen tutustuu siihen, vastaako näiden maiden lainsäädäntö Euroopan ihmisoikeussopimusta ja muuta kansainvälistä lainsäädäntöä. Tältä pohjalta siis jokainen valtio — huomattakoon se, että myös Suomi — joutuu tällaisen läpikäynnin ja tarkastuksen kohteeksi aneessaan Euroopan neuvoston jäsenyyttä. Kyse ei ole näiden maiden sisäisiin asioihin puuttumisesta, vaan yksinkertaisesti sen seikan tutkimisesta, vastaako näiden maiden lainsäädäntö Euroopan neuvoston jäsenyyskriteerejä. Ja yksi kriteeri on se, että näiden maiden lainsäädännön on vastattava Euroopan ihmisoikeussopimusta.

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kehotan puhujaa palaamaan asiaan!

Puhuja: Huomauttaisin rouva puhemiestä siitä, että te olette sallinut kaikkien edellisten puheenvuoron käyttäjien käsitellä tätä asiaa laajemmin kuin vain yksityiskohtaisesti kauppaa ja

taloudellista yhteistyötä. Nyt te keskeytätte minun puheenvuoroni. Haluan kysyä, saanko käsitellä niitä aiheita, mitä kaikki edelliset puhujat ovat käsitelleet, vai enkö.

Ensimmäinen varapuhemies: Kehotan puhujaa pysymään päiväjärjestykseen merkityssä asiassa!

Puhuja: On aivan selvää, että kun me käsitelimme esimerkiksi Efta-sopimusta Turkin kanssa ja sen hyväksymistä, silloin jokainen asiaa käsitellyt puhuja kävi lävitse Turkin ihmisoikeustilanteen ja tältä pohjalta katsoimme, onko tällaista sopimusta aihetta hyväksyä. Varsin moni meistä oli sitä mieltä, että Turkin ihmisoikeustilanteen takia tällaista sopimusta ei olisi pitänyt hyväksyä. On tietenkin aivan selvää, että kun nyt käsitellyssä on Viron kanssa kauppaa ja taloudellista yhteistyötä koskeva järjestely, joka vaatii eduskunnan hyväksynnän, meidän on välttämätöntä käsitellä, kuten kaikissa edellisissä puheenvuoroissa on tehty, Viron kysymystä laajemmin.

Haluaisin palauttaa mieliin muutaman faktan, jotka liittyvät käsiteltävään asiaan.

Virossa on 1,6 miljoonaa asukasta. Näistä noin 450 000 on venäläisiä. Ei ole niin, että kaikilta venäläisiltä puuttuisi äänioikeus. Noin 60 000:lla Virossa asuvalla venäläisellä on äänioikeus, kaikilla niillä, jotka kuuluvat ns. historialliseen venäläiseen vähemmistöön, joka muutti maahan jo 1600-luvulla. Mutta maassa on noin 150 000 äänioikeusiän ylittänyttä venäläistä, joilla ei ole äänioikeutta. Tämän lisäksi siellä on suomalais-inkeriläisiä, joilla ei ole äänioikeutta, valkovenäläisiä ja ukrainalaisia, joilla ei ole äänioikeutta. On aivan selvää, että tämä on kysymys, johon pitää kiinnittää huomiota.

Sen lainsäädännön puitteissa, jolla Viron vaalit vietiin lävitse, vaalit olivat vapaat, demokraattiset ja oikeudenmukaiset. Mutta vaalitarkkailuryhmä kiinnitti huomiota myös siihen, että on välttämätöntä pitää tulevaisuudessa huolta siitä, että koko Viron väestöllä, ei vain kansalaisilla vaan koko Viron väestöllä, on mahdollisuus tulevaisuudessa osallistua maan asioiden käsitelyyn. Todettakoon, että ensi keväänä ...

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Ed. Laakso, kehotan teitä siirtymään päiväjärjestyksen 1) kohtaan, jossa käsitellään kauppaa ja taloudellista yhteistyötä Viron kanssa.

P u h u j a : Tuntuu aika omalaatuiselta se, että tilanteessa, jossa kaikki edelliset puhujat ovat saaneet puhemiehen huomauttamatta käsitellä asiaa laajemmin ja nimenomaan Eestin kansalaisuuslainsäädännön pohjaa ja taustaa vasten, puhemiehellä ei ollut minkäänlaista huomauttamista asiaan, mutta nyt puhemies keskeyttää puheenvuoroni.

Ed. H a a v i s t o : Arvoisa puhemies! Tarkoitukseni oli käsitellä Viron kauppasopimusasiaa niiden näkökohtien valossa, joita ed. Tuomiojan ponsiesitys olisi siihen tuonut, mutta kun ponsiesitystä ei ole tehty, jätän puheenvuoroni pitämättä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvä ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Ehdotus laiksi Viron kanssa sijoitusten edistämistä ja suojelusta tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Osittain kolmas, osittain ainoa käsittely
Hallituksen esitys n:o 46
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 12

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s :
Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksesta, joka voidaan nyt hyväksyä tai hylätä, ja lopuksi ainoassa käsittelyssä ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvästä ehdotuksesta, joka koskee sopimuksen niiden määräysten hyväksymistä, jotka vaativat eduskunnan suostumuksen.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvä ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Ehdotus laiksi Latvian kanssa sijoitusten edistämistä ja suojelusta tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Osittain kolmas, osittain ainoa käsittely
Hallituksen esitys n:o 47
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 13

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s :
Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksesta, joka voidaan nyt hyväksyä tai hylätä, ja lopuksi ainoassa käsittelyssä ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvästä ehdotuksesta, joka koskee sopimuksen niiden määräysten hyväksymistä, jotka vaativat eduskunnan suostumuksen.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvä ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Ehdotus laiksi kansainvälisten sopimusten julkaisemisesta annetun lain 1 ja 3 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 129
Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 10

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s :
Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 10. Ensin sallitaan yleiskeskustelu asiasta, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1 ja 3 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Ehdotukset laiksi kaupunginviskaalista ja nimismiehestä kärkeäjoikeuden syyttäjänä ja laiksi kaupunginviskaaleista annetun lain 1 ja 5 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 101
Lakivaliokunnan mietintö n:o 6

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 6. Ensinnäkin sallitaan yleiskeskustelu asiasta, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta ensimmäisen lakiehdotuksen 1—4 §, johtolause ja nimike sekä toisen lakiehdotuksen 1 ja 5 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

6) Ehdotus laiksi Suomen Hallitusmuodon 36 a §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Lakialoite n:o 22
Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 9

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 9.

Keskustelu:

Ed. Paloheimo: Arvoisa puhemies! Haluan aluksi esittää onnitteluni perustuslakivaliokunnalle siitä myönteisestä ponnesta, joka sisältyy valiokunnan mietintöön ja joka edellyttää, että hallitus kuluvan vaalikauden aikana tuo eduskuntaan selonteon, joka sisältää näkemyksiä tulevan kehityksen olennaisista piirteistä ja

vaihtoehtoista sekä valtioneuvoston oman pääpiirteisen näkemyksen siitä, millaista tulevaisuuden yhteiskuntamallia hallitus tavoittelee. Tässä on juuri kysymys pitkän aikavälin tulevaisuudsuunnitelmasta, jota lakialoitteessa tavoiteltiin ja tarkoitettiin.

Sen sijaan en esitä onnitteluja siitä, että valio-kunta on hylännyt perusajatuksen, että käytäntö sidottaisiin uuden hallituksen ohjelmaan rutini-nomaisena taustapaperina, joka tulisi esittää aina samalla kertaa, kun uusi hallitus esittää ohjelmapiirteensä. Ymmärrän hyvin, että lain velvoitteista huolimatta tulevaisuudessa tällainen voi tulla käytännöksi ja että tulevat hallitukset katsovat 167 kansanedustajan allekirjoittaman aloitteen niin painavaksi, että sellainen pyritään aina esittämään siitä huolimatta, että hallitusmuodossa ei sellaista vaadittaisikaan.

Tässä yhteydessä on kuitenkin esitettävä kysymys, voiko 167 aloitteen allekirjoittanutta kansanedustajaa, jotka edustavat eri puolueita, kaikkia eduskunnan puolueita, olla hyvin yksinkertaisessa ja selkeässä asiassa samanaikaisesti täysin väärässä. Tähän on looginen vastaus, että totta kai voi olla. (Ed. Rinne: Voihan miljoona karpästäkin erehtyä!) — Ed. Rinne vertasi kansanedustajia karpäsiin, se en ollut minä. (Ed. Rinne: Positiivisessa mielessä!) — Positiivisessa mielessä. — Kuitenkin on merkityksellistä todeta, että nämä 167 kansanedustajaa voivat myös olla oikeassa.

Lakialoite, jonka ovat 9.6. allekirjoittaneet mm. kansanedustajat Arja Alho, Anneli Jäätteenmäki, Marjut Kaarilahti, Antero Kekkonen, Markku Laukkanen, Johannes Leppänen, Eeva-Liisa Moilanen, Päivi Varpasuo, Raimo Vistbacka, Matti Vähänäkki, Matti Väistö ja Riitta Saastamoinen ja jota nämä samat kansanedustajat ovat saman vuoden syyskuun 22 päivänä ehdottaneetkin hylättäväksi, antaa, arvoisa puhemies, hyvän mahdollisuuden tämän periaatteellisen kysymyksen tarkastelulle, siis sille, miten ja millä perusteella näin suuri joukko kansanedustajia voisi asiallisesti muuttaa kantaansa yhtäkkiä näin lyhyen ajan kuluessa. (Ed. Rinne: Sillä se arvovalta nousee!)

On tietysti mahdollista, että hyvin mutkikkaaseen lakialoitteeseen olisi sisällytetty joitakin ns. haudattuja koiria, jotka vasta tarkemman tarkastelun ja haistelun yhteydessä alkavat lemah-taa ja paljastuvat, ja kaikki sitten yhtäkkiä samanaikaisesti valaistuksenomaisesti huomaa-vatkin vahingossa allekirjoittaneensa jonkin an-soja sisältävän paperin. Voisiko tässä tapaukses-

sa olla kysymys tästä? Ei missään tapauksessa. Kysymyksessä on yksi lause. Ei yhteen lauseeseen ole voitu sisällyttää niin mutkikkaita ajatuskuvioita, että nämä 167 kansanedustajaa kesäkuun alussa eivät olisi huomanneet sitä.

Toinen looginen mahdollisuus on sitten, että käsittelyn yhteydessä ilmenee joitakin uusia seikkoja, joita ei ole tultu aikaisemmin ajatelleeksi. Tässä on ilmeisesti kysymys sellaisesta perustelusta. Valiokunnan enemmistö on katsonut, että selonteko kylläkin ajatuksena on hyvä mutta sitä ei pitäisi sitoa hallituksen perustuslaissa määriteltyyn ohjelmaperiin vaan kyseinen selonteko voitaisiin tuoda eduskuntaan jossakin myöhemmässä vaiheessa irrallisena ohjelmaperista ja mahdollisesti vasta kuukausia sen jälkeen.

Minä haluan painokkaasti sanoa, että tämän tapainen näkemys normaalirutiinina perustuu epäjohdonmukaisuuteen ja selvään ajatusvirheeseen. Ohjelmaperi ja pitkän aikavälin suunnitelma ovat luonteeltaan erilaisia asiakirjoja. Pitkän aikavälin suunnitelman tulisi tähdätä kehitykseen noin 30 seuraavan vuoden aikana, ja siinä tulisi tarkastella kysymyksiä, jotka liittyvät esimerkiksi maapallon ja maan väestökehitykseen, ympäristön tilaan, taloudellisen kasvun luonteeseen periaatteissa ja sen tarpeellisuuteen, koulutuksen aatemaailmaan, sosiaalityön perimmäisiin tavoitteisiin, maan itsenäisyyden luonteeseen, koko maanosamme kehitykseen jne. Tämän rinnalla ohjelmaperi kertoo hallituksen konkreettiset tavoitteet omana toimikautenaan, siis neljän vuoden aikana. Nämä kaksi paperia ovat luonteeltaan täysin erilaiset.

Nyt peruskysymys on: Millä tavalla nämä kaksi asiakirjaa liittyvät toisiinsa, jos ylipäänsä liittyvät jollakin tavoin? Tässä meidän tulee tarkastella suunnitteluprosessia yleensä. Suunnittelu etenee loogisesti aina niin, että ensin tarkastellaan suurempia kokonaisuuksia luonnosmaisesti. Kun niistä on päästy lopputulokseen, sen jälkeen edetään detaljien tasolle. Päinvastainen järjestys on ehdottoman epäjohdonmukainen. Asemakaavoituksessa pyritään ensin tarkastelemaan seutukaavaa, sitten pienempiä kokonaisuuksia, asemakaavaa, sitten yksittäisiä rakennuksia ja lopuksi rakennusten detaljipiirustuksia. Tämä on looginen käsittelyjärjestys eikä päinvastainen.

Otan kansanedustajille tutumman esimerkin. Jos kansanedustaja ottaa eduskunnan edestä taksin ja hänen tarkoituksenaan on siirtyä Hakaniemen torille taksilla, hän ensin tekee päätöksen siitä, että hän on menossa Hakaniemen torille, ja

vasta sen jälkeen hän päättää, meneekö hän Töölönlahden pohjoispuolelta tai eteläpuolelta. Päinvastainen järjestys, jota valiokunnassa jotkut ovat suosineet, on ehdottoman epäjohdonmukainen.

Tätä taustaa vasten (Ed. Rinne: On ilmainen taksiseteli!) pitkän tähtäyksen suunnitelma — palaan tähänkin kommenttiin vielä, ed. Rinne, koska tähän liittyy vielä eräs toinenkin taksijuttu — ensin tai vähintään samaan aikaan toimikauden mittaisen ohjelmaperin kanssa on luonteeltaan johdonmukainen käsittelyjärjestys.

Haluan sitten tarkastella erilaisia hallitusstrategioita, erilaisia hallituksia, joiden käsittelyssä nämä kaksi paperia liittyisivät eri tavoin toisiinsa.

Ensinnäkin meillä saattaa olla hallitus, joka ei ole tehnyt laisinkaan minkäänlaista pitkän tähtäyksen suunnitelmaa, jonka ohjelmaperi ei perustu mihinkään tulevaisuuden näköaloihin. Tätä pidän ehdottoman tuomittavana, pinnallisena, populistisena, päivänpoliittisiin kysymyksiin takertuvana käsittelytapana.

Sitten meillä tietysti saattaa olla hallitus, jolla kylläkin on jokin pitkän tähtäyksen suunnitelma mutta joka häpeilee sitä eikä halua tuoda sitä eduskunnan käsittelyyn, koska se ohjelmaperin yhteydessä joutuisi kummalliseen valoon. Pitkän tähtäyksen suunnitelman arvomaailma ei silloin kestä julkista kritiikkiä.

Mutta sitten on vielä kaksi mahdollisuutta: Ensinnäkin eduskunta voi hyväksyä pitkän tähtäyksen tavoitteet, jotka hallitus esittää, mutta katsoo, että lyhyen tähtäyksen ohjelmaperi ei olekaan niiden kanssa sopusoinnussa, ja voi näin ollen hylätä paperin ja esittää epäluottamusta hallitukselle vain sillä perusteella, että hallitus esittää sisäisesti epäjohdonmukaisia papereita eduskunnalle, niin että lyhyen tähtäyksen tavoitteet eivät ole sopusoinnussa perustavien pitkän tähtäyksen tavoitteiden kanssa. Toisaalta hallituksen on mahdollista perustella eduskunnalle kipeitäkin lyhyen tähtäyksen ratkaisujaan pitkän tähtäyksen tavoitteillaan. Oikeat pitkän tähtäyksen tavoitteet saattavat edellyttää nopeita toimia, jotka ilman laajempia näköaloja vaikuttaisivat perusteettomilta.

Mutta sitten otan niiden henkilöiden suosikihallituksen, jotka ovat puhuneet täällä erilaisesta käsittelyjärjestyksestä, siitä että hallitus voi ensin tuoda ohjelmaperin ja jossain myöhemmässä vaiheessa toimikautenaan pitkän tähtäyksen suunnitelman. Kansanomaisen sanonnan mukaan tämä on — sen siistimmän version

mukaan — etenemistä perä edellä puuhun. Palatakseni äskeiseen taksiesimerkkiin, jossa kansanedustaja siis lähtee Eduskuntatalon edestä taksilla, tämä hallitus, joka siis käsittelee asioita tässä järjestyksessä, on ikään kuin kansanedustaja, joka mahdollisesti jotenkin ehkä haluaisi kyllä päästä Hakaniementorille Eduskuntatalon edestä, mutta ensimmäiseksi kuitenkin päättää antaa taksille ohjeen, että ajetaan Mannerheimintietä pohjoiseen. Tullessaan Messuhallin kohdalle hän yhtäkkiä päättääkin, että jatketaan matkaa Rovaniemelle, koska on päätelty, että sillä tavalla on mukavampi istua lämpöisessä taksissa pitkän aikaa ja komennella taksinkuljettajaa. Tämä on nyt juuri se tapa käsitellä asioita, jota täällä jotkut perustuslakivaliokunnan jäsenet suosittelevat. Siis ensin lyhyen tähtäyksen ohjelmapaperi ja sitten vasta joskus myöhemmin tästä täysin riippumattomasti joitakin pitkän tähtäyksen visioita eduskunnalle.

Arvoisa puhemies! On ehdottoman johdonmukaista, että pitkän tähtäyksen suunnitelma pyritään jatkossa tuomaan eduskuntaan perustuslain vaatiman ohjelmapaperin kanssa yhtäaikaan, jotta niistä voitaisiin keskustella samanaikaisesti. Koska hallitusmuodon 30 a § jo edellyttää ohjelmapaperin tuomista, on kaikki perusteet täydentää sitä esitetyllä tavalla ja vaatia samalla taustapaperiksi esitetyn kaltaista pitkän tähtäyksen suunnitelmaa. Tämän lisäksi tulisi hyväksyä perustuslakivaliokunnan mietinnössä esitetty ponsi, jonka mukaan jo tämän hallituksen tulisi tuoda eduskuntaan tämän vaalikauden aikana selonteko, jossa se selostaisi pitkän tähtäyksen suunnitelmansa eduskunnalle. Parempi myöhään kuin ei milloinkaan erityisesti tässä tapauksessa, kun käytäntö on uusi.

Siksi vetoankin, siis siksi, että tämä lakialoite hyväksyttäisiin täällä isossa salissa, kansanedustajiin Seppo Kääriäinen, Antti Kalliomäki, Kimmo Sasi, Esko Helle, Satu Hassi, Sulo Aitonniemi ja Tuulikki Ukkola samoin kuin niihin 160 muuhun kansanedustajaan, jotka lakialoitteen ovat allekirjoittaneet, että pysyisitte aikamme tekemässänne oikeassa valinnassa ja kannattaisitte toisessa käsittelyssä tämän lakialoitteen hyväksymistä sen alkuperäisessä muodossa.

Ed. Saastamoinen: Rouva puhemies! Kun ed. Paloheimo mainitsi minunkin nimeni perustuslakivaliokunnan varajäsenen ominaisuudessa ja olin päättämässä tästä mietinnöstä, haluan tässä todeta seuraavaa:

Ed. Paloheimon aloite oli sinänsä hyvä. Aloite eli lakiehdotus tarkoittaa itse asiassa sitä, että asia on tutkittava ja selvitettävä, ja tämä minunkin mielestäni, koska sen allekirjoitin, oli tutkimisen arvoista.

Kuitenkin valiokuntakäsittelyssä todettiin, että vaikka onkin tarvetta käydä tällaista pitkän tähtäyksen keskustelua, ei tämän tulevaisuuskeskustelun käynnistämiseksi kuitenkaan ole välttämätöntä muuttaa perustuslakia. Valtioneuvosto voi tällaisen keskustelun käynnistää, kuten valiokunnan kannanotoissa todettiin, hallitusmuodon 66 §:n 2 momentin tai valtiopäiväjärjestyksen 36 §:n 3 momentin mukaisesti. Aivan kuten ed. Paloheimo totesi, valiokunta todella edellytti eli esitti tässä valiokunnan tahdon, että valtioneuvosto vielä tämän vaalikauden aikana antaa eduskunnalle selonteon, joka sisältää tulevaisuuden tutkimuksen keinoin tuotettuja näkemyksiä, juuri niitä pitkän matkan näkemyksiä ja pitkän linjan näkemyksiä, joita ed. Paloheimo ja me muut aloitteen allekirjoittaneet valtioneuvostolta odotamme.

Ed. P a l o h e i m o : Arvoisa puhemies! Minä ymmärtäisin tämän perustelun erittäin hyvin, jos olisi kysymys kovin mutkikkaasta lakialoitteesta, joka sisältäisi paljon pykäläiä ja yhtymäkohtia useisiin muihin lakeihin, mutta tässä tapauksessa ei ole kysymys siitä, vaan on kysymys yhden lauseen lisäyksestä perustuslain kohtaan, johon se loogisesti sopii. Lisäystä olisi tietysti voinut esimerkiksi sanamuodoltaan vähän muuttaa valiokunnassa, jos siihen olisi ollut halua.

Valiokunnalle annetuissa asiantuntijalausunnoissa ei minusta ilmennyt mitään sellaista, joka olisi ollut asiallisesti perusteena sille, että tämä lakialoite täytyy hylätä. Sitä olisi tietysti voinut jossain määrin muuttaa ja mietintöön olisi voinut lisätä selventäviä lauseita, kuten omassa valiokunnalle esittämässäni asiantuntijalausunnossa toivoin ja esitin.

En siis näe mitään asiallisia syitä tämän lakialoitteen hylkäämiselle, mikä ei tietenkään tarkoita sitä, ettei olisi syitä. Ed. Saastamoinen, vietetäänpä pieni rehellisyyden tuokio, totuuden hetki, ja kerrotaanpa nyt, mitkä ne todelliset syyt ovat, minkä takia siellä jokin porukka halusi tämän lakialoitteen hylätä.

Ed. Saastamoinen: Arvoisa puhemies! Minä olin jo pyytänyt äsken puheenvuoron ennen kuin ed. Paloheimo heitti tämän rehellisyyskysymyksen.

Haluaisin ensiksi todeta, että kuitenkin perustuslain muuttaminen ja tämän asian sitominen perustuslakiin ei ilmeisestikään valiokunnan mielestä ollut ainakaan tässä vaiheessa tarkoituksenmukaista. Muun muassa tässä viitataan valiokunnan kannanottojen kohtaan: "Tällaista selontekoa laadittaessa tarvitaan sellaista poikkitieteellistä aineistoa, jota valtioneuvoston käytössä ei välttämättä nykyisin ole."

Rouva puhemies! Vielä tuohon rehellisyyteen. Ainakaan omalta osaltani en osaa sanoa minikään porukan taka-ajatuksista siitä, minkä tähden tämä lakiesitys hylättiin. Minun mielestäni tässä valiokunnan kannanotossa on aivan selkeästi sanottu nämä perustelut.

Ed. P a l o h e i m o : Arvoisa puhemies! On tietysti mahdotonta tunkeutua joittenkin muiden kansanedustajien aivolokeroihin (Ed. Kekkonen: Yrittäkää edes!) ja sieltä yrittää selvittää, mikä mahtaisi olla motiivi jonkin esityksen hylkäämiselle tai hyväksymiselle, enkä haluakaan sitä keskustelua sen enempää jatkaa.

Sen sijaan haluaisin puuttua samaan kohtaan. Kun asiantuntijalausunnossa sanottiin, että ei ole vielä eväitä, ei ole vielä keinoja tämän tyyppisten pitkän tähtäyksen suunnitelmien laatimiselle, niin samassa asiantuntijalausunnossa kuitenkin sanottiin, että puolen vuoden kuluttua semmoisia kyllä löytyy. Tulevaisuuden tutkijat yksimielisesti olivat sitä mieltä, että totta kai tällainen haaste pitää ottaa ja voidaan ottaa vastaan ja tämän tyyppisiä pitkän tähtäyksen suunnitelmia voidaan tehdä. Ei siihen ole mitään teknisiä esteitä. Näin ollen se perustelu, että sellaisia ei vielä voitaisi tehdä, on tuulesta temmattu jo siitäkin syystä, että valiokuntahan nyt kuitenkin edellyttää, että hallitus tuo sellaisen selonteon tänne nopeammin kuin tässä lakialoitteessa edellytettiin. Lakialoitteessahan edellytettiin, että sen tuo vasta seuraava hallitus, joka todennäköisesti (Ed. Kekkonen: Mistä sen nopeuden tietää?) tai mahdollisesti on vasta seuraavan vaalikauden alussa täällä tulevan ministeri Kekkosen toiveesta huolimatta. Mutta joka tapauksessa tämä tuodaan nyt tänne ilmeisesti nopeammin. Sitä paitsi perustuslaissa on jo ohjelmapaperista kohta, joten tähän olisi ollut siihen vain eräänlainen lisäys.

Ed. U k k o l a : Arvoisa puhemies! Olen kuunnellut hyvin kiinnostuneena ed. Saastamoinen ja ed. Paloheimon keskinäistä sanailua ja haluan siinä mielessä sanoa oman käsitykseni.

Minä hämmästyin, kun tulin tähän taloon, miten helposti mihinkin paperiin kirjoitellaan täällä salissa nimiä, ja siinä suhteessa olen kyllä yrittänyt tehdä parannuksen. Tähän ed. Paloheimon lakialoitteeseen kyllä kirjoitin nimeni ihan tieteen tahtoen ja kannatan edelleenkin, että tämä ed. Paloheimon lakialoite hänen esittämässään muodossa hyväksyttäisiin.

On tietenkin ihan ymmärrettävää, mitä ed. Saastamoinen sanoi, että nimiä allekirjoitetaan tällaisten lakialoitteiden alle sen takia, että asia on tärkeä ja että se on tutkittava ja selvitettävä. Kyllä tutkittaviksi ja selvitettäviksi tietenkin saa tässä talossa asioita muullakin tavalla kuin allekirjoittamalla nimiä lakialoitteisiin, etenkin kun kysymyksessä on tosiaankin näin selkeä asia kuin tämä ed. Paloheimon aloite. Sinänsä ei ole mikään häpeä, jos ihminen muuttaa mielipidettään, jos sinä aikana on tullut joitakin sellaisia tosiasioita, joiden perusteella tämä mielipiteen muutos voi tapahtua. Eihän mikään edistys voisi kehittyä tai kehitys edistyä, ellei tällainen olisi sallittua. Mehän olisimme edelleenkin 1950-luvun tilanteessa.

Mutta nimenomaan tässä tapauksessa ei minun nähdäkseni ole kyllä pystytty esittämään mitään sellaisia asioita, joiden perusteella tämä aloite pitäisi hylätä. Päinvastoin on, kuten ed. Paloheimo sanoi, perustuslaissa jo maininta hallitusohjelmasta. Aivan hyvin perustuslaissa voi ja pitäisi olla myös maininta tulevaisuusohjelmasta sen takia, että hallitukset vaihtuvat ja niiden kanta voi myös vaihtua.

Ed. L a a k k o n e n : Rouva puhemies! Aloitteet ovat hyviä ja niin varmasti tämä ed. Paloheimonkin aloite. Mutta ihmettelen, mitä varten hän tällaisen painostuksen alaisiksi nyt on laittanut ne henkilöt, jotka ovat olleet allekirjoittamassa tätä aloitetta. Minun mielestäni olisi pikemminkin pitänyt iloita siitä, että hän on näin suuren joukon nimiä saanut aloitteen alle. Totta on, että hyvin harvat aloitteet lopulta johtavat mihinkään käytännön toimiin. Mutta tämän painostuksen jälkeen saattaa hänen niin kuin joidenkin muidenkin olla hyvin vaikea saada vastaisuudessa nimiä aloitteittensa alle.

Ed. S a a s t a m o i n e n : Rouva puhemies! Ed. Ukkolan puheenvuoroon viitaten totean, että minä en ole koskaan kirjoittanut kevyin perustein noin vain huitaisten nimeäni minkään paperin alle semminkään, kun se on tullut oman eduskuntaryhmäni ulkopuolelta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

7) Ehdotus laiksi liikevaihtoverolain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 140

Toivomusaloitteet n:ot 67, 69, 71—73, 83, 85, 87, 88, 90—92, 101, 104, 109, 129, 138, 143, 151, 155 ja 159/1991 vp sekä 28, 30 ja 37

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 39

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 39.

Keskustelu:

Ed. Luukkainen: Arvoisa puhemies! Liikevaihtovero on oivallinen instrumentti ympäristöverotuksessa. Sen avulla kulutusta voitaisiin ohjata ympäristöystävälliseen suuntaan, ja ensimmäinen vaihe voisi olla se, että kierrätystuotteet vapautettaisiin liikevaihtoverosta.

Toiseksi liikevaihtoverosta voitaisiin vapauttaa myös kirjat. Suomi on harrastanut kirjakulttuuripolitiikassaan aika kummallista politiikkaa. Tällä hetkellä Suomessa on Euroopan toiseksi korkein vero kirjoille. Suomi käyttäytyy kirjakulttuuripolitiikassaan aivan kuin suomen kieli olisi maailmankieli ja suomenkielisten kirjojen lukijamäärä olisi sen mukainen. Todellakin vain Tanskassa on korkeampi välillinen verotus kirjoille Euroopassa kuin Suomessa. Esimerkiksi Iso-Britannia, Irlanti, Islanti, Norja, Portugali ja Tshekkoslovakia noudattavat nollaverokantaa kirjojen suhteen.

Arvoisa puhemies! Näillä perusteilla tulen tämän lain kolmannessa käsittelyssä esittämään pontta, että eduskunta edellyttäisi, että kirjat ja kierrätystuotteet vapautetaan liikevaihtoverosta mitä pikimmin.

Ed. T. Roos (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Se, mitä edellinen puhuja sanoi, piti mielestäni erittäin hyvin paikkansa. Kun katseen mietintöä, totean, että siellä omaltakin osaltani on parikin toivomusaloitetta jotka koskevat liikevaihtoveron poistamista vanhojen kirjojen kaupan osalta.

On jotenkin merkillistä ja kirjaa kohtaan

väärin sinänsä jo liikevaihtovero muutenkin, mutta vanhojen kirjojen osalta erityisesti, koska parhaassa tapauksissa niistä maksetaan liikevaihtovero moneen kertaan, kun kirja kulkee lukijalle, sitten antikvariaattiin ja taas sieltä lukijalle ja ehkä takaisin kauppaan. Se ei koskaan ole mielestäni ollut oikein, mutta erityisesti se ei ole näinä aikoina, jolloin tämäläpaiseen kierrätykseen on muitakin kuin kulttuuriperusteita. Meillä antikvariaatit tekevät arvokasta työtä pelastamalla edelleen käyttöön ja luettavaksi sellaisia teoksia, jotka ovat vain hetken kirjakauppojen hyllyillä. Ne eivät ole mitään bestsellereitä, vaan usein oman kansalliskirjallisuutemme parhaita teoksia, arvokkaita muistelmia, tietoteoksia ja muita sellaisia.

Toivoo sopii kuten vastalauseessa, mikä täällä on esitetty, että kirjat ja kierrätystuotteet vapautetaan liikevaihtoverosta mitä pikimmin ja aika "mitä pikimmin" olisi mitä lyhyin.

Ed. Laine: Rouva puhemies! Meillä 80-luvun aikana liikevaihtoveroa korotettiin hyvin usein erilaisin perustein. Kun saavuttiin 90-luvun tälle puolel, liikevaihtoveroa korotettiin 21,2 prosenttiin väliaikaisesti. Sitten väliaikaista lakia jatkettiin uudelleen niin, että esimerkiksi tällä hetkellä väliaikainen laki on voimassa ja jo toiseen kertaan se päätettiin nostaa 22 prosenttiin. Ja nyt, kuten näemme, hallitus on ehdottanut liikevaihtoveron korottamista pysyvästi 22 prosenttiin.

Haluan kiinnittää tähän huomiota sen vuoksi, että liikevaihtovero, kuten kunnallisvero, on sellainen vero, joka suhteellisesti raskaimmin koskettaa pienituloista kansanosaa, ja näin menetellään samaan aikaan, kun pääomaverotuksen ja yritysverotuksen osalta aiotaan tehdä helpotuksia.

Viitaten siihen keskusteluun, joka käytiin äsken ed. Paloheimon lakialoitteen pohjalta, haluan todeta, että tässäkin ollaan hylkäämässä lukuisia määriä sellaisia aloitteita, jotka koskevat liikevaihtoveron poistamista ruoalta, kirjoilta jne. Minun mielestäni ja erityisesti ed. Pirkko Laakkosen äskeisen puheenvuoron johdosta toivoisi, että ed. Laakkonenkin aina tarkalleen katsoo, mihin lakialoitteeseen kirjoittaa nimenä. Kyselyt ovat hieman eri asia.

Ed. Lahti-Nuuttila: Arvoisa puhemies! Pääoma- ja yhteisötuloja koskevaan hallituksen esitykseen "vuosisadan verouudistukseksi" jäi eduskunnan korjattavaksi huomattavia

epäkohtia ja epäoikeudenmukaisuuksia. Ne löytyvät metsäverotuksen osalta, asuntovelallisten ja henkilöyhtiöiden kohtelusta. Viittasin näihin esityksiin, jotka tulevat myöhemmin tässä istunnossa esittelyyn, sen vuoksi, että näin on käynyt varmasti siksi, että eduskunta ei riittävästi eri yhteyksissä evästännyt uudistuksen valmistelijointa ja hallitusta.

Kun nyt käsittelemme liikevaihtoverolakia ja valtiovarainvaliokunnan mietintöä siitä, on paikallaan tässä yhteydessä todeta, että seuraava suuri verouudistus on arvonlisäverojärjestelmän täysimääräinen toteuttaminen vuoden 1994 alusta. Sen lain muuten pitäisi olla eduskunnan käsittelyssä jo ensi kevätkaudella eikä vasta vuoden kuluttua, vaikka verolakien käsittelyn perinne osoittaisikin joulukuuta. Arvonlisäverojärjestelmän valmisteluun eduskunnan pitäisi nyt juuri tässä yhteydessä lähettää sisällöllisiä viestejä, joista yksi sisältyy tämän valiokunnan mietinnön II vastalauseeseen.

Kannattaa myös katsoa mietinnössä olevaa luetteloa toivomusaloitteista, jotka tällä kertaa tulevat hylätyiksi. Suurin osa toivomusaloitteista on hallituspuolueiden edustajien tekemiä. Erityisesti suomalaisen kulttuurin perustekijän, kielen ja kirjan, puolustamiseksi halutaan liikevaihtovero poistaa kirjoilta.

On harmillista, että opetusministeri Riitta Uosukainen joutui poistumaan — ei joutunutkaan poistumaan salista. Tämä asia koskettaa erityisesti häntä ja hänen tehokkaita toimiaan tähän mennessä. Hallituksessahan molemmat kulttuurin ja opetustoimen ministerit ovat ilmaisseet kantansa siitä, että kirjoilta pitäisi liikevaihtovero saada pois. Teillä ei ole kuitenkaan riittänyt sitten voimaa ja valtaa siihen, että se olisi voinut nyt toteutua.

Mielestäni tämän vuoksi on tärkeätä, kun hallitus koko ajan valmistelee arvonlisäverojärjestelmän täydellistä toteuttamista Suomessa vuoden 1994 alusta, että eduskunta ilmaisee juuri tämän lain käsittelyn yhteydessä tahtonsa ja suhteensa siihen, millä tavalla arvonlisäverojärjestelmässä tullaan aikanaan kohtelevaan kirjoja ja myöskin tässä vastalauseessa toisena mainittua tuoteryhmää, kierrätystuotteita. Meidän tiedämme, että meillä on pian vain yksi korkea arvonlisäverokanta. Näin olen ainakin ymmärtänyt hallituksen mieltävän ja tuumivan asiaa. Sellaista korkeaa arvonlisäverokantaa tämä Esko Ahon leikkurihallitus haluaa maahan. Nyt eduskunta voisi ilmaista tahtonsa sen suhteen, että tästä korkeasta arvonlisäverojärjes-

telmästä pitäisi jättää pois esimerkiksi juuri kirjat ja kierrätystuotteet, miksei elintarvikkeetkin, mitä asiaa erityisesti Suomen keskustan, hallituspuolueen, kansanedustaja Sirkka-Liisa Anttila on ajanut.

Toinen asia on tietysti sitten se, että jos kirjoilta ja kierrätystuotteilta ei saada kokonaan pois tulevaa arvonlisäveroa, niin vähintään mielestäni hallituksen pitäisi valmistella arvonlisäverojärjestelmä uudistusta sillä tavalla, että meillä kuten muuallakin Euroopassa otettaisiin käyttöön kaksi arvonlisäverokantaa, alhaisempi ja korkeampi ja alhaisemman verokannan piiriin tulisivat esimerkiksi juuri kirjat ja kierrätystuotteet.

Arvoisa puhemies! Tulen aikanaan kolmannessa käsittelyssä kannattamaan, kuten olen tässä II vastalauseessakin mukana, ed. Hannele Luukkaisen lausumaehdotusta.

Opetusministeri Uosukainen: Arvoisa puhemies! Minä tässä ainoastaan voin todeta, että johdonmukainen kantani on ollut kaiken aikaa se, että kirjojen liikevaihtovero olisi Suomessa niin kuin on muuallakin. Voin yhtyä myös ed. Luukkaisen kantaan, joka tämän aikaisemmin jo täällä ilmaisi. Totta myös on, että tässä vaiheessa ei tuo pyrkimys ole kulttuuriministeriltä eikä minulta mennyt vielä läpi, mutta myös haluaisin huomauttaa arvonlisäverojärjestelmän käsittelystä ja mahdollisesta porrasteisesta verotuksen järjestelystä siinä. Minun mielestäni kirjat ilman muuta silloin kuuluisivat alemman verotuksen kohteeksi. Näin tästä asiasta on myös keskusteltu.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Elämme kiistämättömästi taloudellisen ahdingon aikaa. Varmasti pitäisi kaikkien kansanedustajien mielessä olla niitten keinojen etsiminen, joilla tästä tilanteesta päästään rakenteellisesti pois, toistan: rakenteellisesti. Silloin on ainakin kaksi rakenteellista keinoa.

Toinen on sivistystason ja valmiustason kohottaminen, ja toinen on kierrättävään kestäväan talouteen siirtyminen. Kumpikin tangeerautuu juuri tähän lakiin ja nyt käsiteltävänä olevaan asiaan. Kirjojen liikevaihtoveron poistaminen merkitsisi merkittävää rakenteellista muutosta niin, että yhä useammalla olisi mahdollisuus hankkia sivistyksen välineitä haltuunsa. Kierrättävää taloutta ei voi estää liikevaihtoverotuksella, se on jo hullun hommaa, jos näin tekee. Vielä lisäksi meillä on keino hoitaa tämä

toiselta puolelta valtion verotuloja vähentämättä elikkä käyttämällä haittaverotusta: Se, mikä on sivistyksellemme, luonnollemme ja meille itsellemme haitallista, tehdään hankalaksi haittaveroilta. On kummallista, että näin yksinkertainen yhtälö ei mene jakeluun.

Ministeri Isohookana-Asunmaa: Arvoisa puhemies! En valitettavasti ole kuunnellut tätä keskustelua alusta saakka, mutta haluaisin tässä yhteydessä todeta ed. Pulliaiselle, että ensinnäkin olen täysin samaa mieltä siitä, miten sivistystason kohottaminen ja toisaalta myös ympäristökysymysten voimallisempi esiin ottaminen on tämän vuosikymmenen yksi keskeisimmistä perusasiakokonaisuuksista.

Mutta kun ymmärrän, että kansanedustajat ovat olettaneet, että tämän liikevaihtoverolain muuttamisen yhteydessä olisi tapahtunut kirjojen liikevaihtoverokohtelun muutos, haluan tässä todeta vain sen, että kuten monet teistä tietävät hallituksessa valmistellaan parhaillaan arvonlisäverojärjestelmään siirtymistä ja kokonaisuudistusta koskien liikevaihtoverojärjestelmää. Tässä yhteydessä valmistelutyö on myös hyvin pitkällä, mitä tulee kirjojen, sanomalehtien ja aikakauslehtien liikevaihtoveroon ja sen uudelleenarvioimiseen.

Haluan myöskin todeta sen, että opetusministeriössä on tavallista huolellisemmin tehty ennakkotyötä. Meillä on tarkat tiedot siitä, millä tavalla maailmassa kehitys kulkee muutoinkin tämän kohdalla, ja tiedämme, mitkä ovat menot ja tulot, jos tässä jonkinlaisia liikahduksia tapahtuu.

Omalta osaltani toivon vain, että kansanedustajat antaisivat laajasti voimallista tukea sille, että kun arvonlisäverojärjestelmä uudistuu, niin kirjat, sanomalehdet ja aikakauslehdet saavat asianmukaisen ja oikean kohtelun tässä lainsäädännössä.

Ed. Biaudet merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministerille toteaisin, että kaikkein yksinkertaisin temppu olisi tehtävissä jo nyt. Eihän ole mitään ongelmaa tässä suhteessa. Poistetaan kirjoilta ja kierrätystuotteilta liikevaihtovero tämän tilapäisen uudistuksen, jos näin haluatte sanoa, yhteydessä. Kun hallitus itsekin esittää haittaverotusta jo ensi vuoden

alusta lukien, niin hoidetaan se sillä tasolla, että tämä verokertymä 400—500 miljoonaa markkaa käytännössä toteutuu. Ei siinä tarvita mitään tämän kummallisempia asioita.

Ed. Laakso (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vaikuttaa siltä, että kulttuuriministeri Isohookana-Asunmaa ei taida tuntea sitä, että jos kirjoille pantava arvonlisävero tulee voimaan, niin me emme saa sitä enää pois sen jälkeen, kun ja jos Suomi liittyy Euroopan yhteisön jäseneksi. Meillä on niiden mukaan, jotka haluavat Suomen Euroopan yhteisön jäseneksi, itse asiassa vain muutama vuosi aikaa poistaa kirjojen liikevaihtovero. Tuntuu aika omalaatuiselta, että ministeri Isohookana-Asunmaa pyytää eduskunnalta tukea tässä kysymyksessä, kun nimenomaan kysymys on hallituksen esityksestä, jolla liikevaihtovero säilytetään myös kirjoissa. Eduskunta on tehnyt lukuisia lakialoitteita liikevaihtoveron poistamiseksi kirjoilta, mutta hallitus on aina ollut tässä kysymyksessä toista mieltä.

Tällä hetkellä tilanne on se, että Euroopan yhteisö sallii erilaisen verokannan kirjoille. Ja eräissä Euroopan yhteisön maissa ei kanneta kirjoilta liikevaihtoveroa lainkaan. Mutta jos Suomi päättää siirtyä arvonlisäverojärjestelmään siten, että kirjoilta kannetaan esimerkiksi 5 tai 10 prosentin liikevaihtovero, me emme saa enää sitä pois sen jälkeen, jos ja kun Suomi on Euroopan yhteisön jäsen. Eli itse asiassa, kun kulttuuriministeri kuuluu siihen puolueensa siipeen, joka ajaa Suomea Euroopan yhteisön jäseneksi, ellette te tuo nyt lakiesitystä kirjojen liikevaihtoveron poistamisesta, te ette saa sitä enää tehdä, jos ja kun Suomi on Euroopan yhteisön jäsen.

Ministeri Isohookana-Asunmaa: Arvoisa puhemies! Olen edelleenkin sitä mieltä, että kyseinen lakiehdotus ja sen muutokset, jotka nyt ovat eduskunnan pöydällä, eivät ole mikään kokonaisuudistus, jossa yhteydessä asiaa olisi pitänyt tarkastella, vaan sen paikka on juuri arvonlisäverojärjestelmän uudistuksessa, jossa on jotakin mahdollisuuksia saada sikäli kuin laajasti niin haluamme kirjoille parempi liikevaihtoverokohtelu kuin niillä tänä päivänä on.

Päinvastoin kuin ed. Laakso totesi, katson itse, että EY:n kehitys tukee meidän tavoitteitamme. EY:ssä on aika laaja näkemys, että kirjoilla pitää olla mahdollisimman pieni vero tai

ei lainkaan liikevaihtoverotusta. Arvelen, että Euroopan neuvoston piirissä mm. kulttuuriministerit tulevat tukemaan, ja toivon niin, Suomen pyrkimyksiä päästä yleiseurooppalaiselle tasolle, joka todellakin on toinen kuin meillä. En hyväksy enkä ole missään vaiheessa hyväksynyt sitä, että Suomessa kirjoilla on niin korkea liikevaihtovero kuin on. Tästä täytyy päästä parempaan suuntaan, ja sen aika on ihan kohta, nopeammin kuin arvaattekaan.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! On totta, että Euroopan yhteisössä on paljon erilaisia hankkeita, keskenään hyvin risti-riitaisiakin hankkeita, mm. tässä kysymyksessä. Minä puhun siitä tilanteesta, mikä Euroopan yhteisössä tällä hetkellä vallitsee kirjojen liikevaihtoveron osalta. Eräissä Euroopan yhteisön jäsenmaissa liikevaihtoverokohtelu on korkeampi kuin Suomessa tällä hetkellä oleva liikevaihtovero. Te voitte tutustua mm. Irlantiin tämän asian osalta. Eräissä Euroopan yhteisön maissa taas se on pienempi, ja eräät Euroopan yhteisön jäsenmaat eivät kannu lainkaan veroa.

Ongelma tässä yhteydessä on juuri arvonlisäverotusjärjestelmään siirtyminen. Jos Suomi ei tule esittämään kirjojen liikevaihtoveron poistamista arvonlisäverojärjestelmään siirryttäessä, vero tulee säilymään myös silloin, kun Euroopan yhteisön jäsenyys mahdollisesti tulee kysymykseen. Eli on aika toimia nyt tässä kysymyksessä.

Ymmärrän ministeri Isohookana-Asunmaan puheenvuorosta sen, että teidän tavoitteenanne ei tänään olekaan kirjojen liikevaihtoveron poistaminen vaan kirjojen saattaminen verotuksellisesti muita kulutushyödykkeitä edullisempaan asemaan eli pienemmän arvonlisäverokohtelun kohteeksi. Muistelen, että te olette henkilökoh- taisesti allekirjoittanut aikaisemmin vaatimuksia kirjojen liikevaihtoveron poistamisesta kokonaan. Mikä nyt teidän mielenne on saanut muuttumaan? Vaikka vastauspuheenvuorossa ei saakaan tehdä kysymyksiä, niin tällainen retorinen kysymys sallittakoon.

Ed. L a h t i - N u u t t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On hyvä, että opetusministeri Riitta Uosukainen ja kulttuuriministeri Tytti Isohookana-Asunmaan ovat täällä julkisesti ja selkeästi ilmoittaneet kielteisen kantansa kirjojen liikevaihtoveroon. Me tietysti toivomme, että he hallituksessa työskentelevät sillä tavalla, kun arvonlisäverojärjestelmää siellä valmistellaan, että tämä hanke myös käytännössä

suomalaisen kulttuurinkin vuoksi tulee toteutumaan.

Kun ministeri Isohookana-Asunmaa täällä toivoi voimakasta tukea tässä suhteessa kahdelle ministerille, niin sitä he varmasti täällä saavat. Vastavuoroisesti ministeri Isohookana-Asunmaa voisi, ilmeisesti perjantaina tulee äänestys- seen II vastalauseen pohjalta tehtävä lausuma, tukea tätä lausumaa ja osoittaa selkeästi kantansa siinä suhteessa, että eduskunta edellyttäisi, että kirjat ja kierrätystuotteet vapautetaan liikevaihtoverosta mitä pikimmin. Tämä olisi selvä viesti, viisaus ja hallituksen viisastaminenkin siinä suhteessa, millä tavalla kirjoihin ja kierrätystuotteisiin tulee suhtautua, kun hallitus valmistelee arvonlisäverojärjestelmää.

Ed. T. R o o s (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ministeri kaipasi kansanedustajilta voimallista tukea suomalaista kirjaa puolustaville hankkeille. Kyllä tältä puolelta salia sitä tulee ja on tullut tähänkin saakka, kuten ministeri kovin hyvin tietää. Ongelma lienee nyt salin sillä puolella.

Meidän tukemme ei nyt riitä. Tälle asialle pitää valjastaa kaikki kirjojen kohtalosta huole- tuneet tahot, Maanantaiseurasta kaikkien viikonpäivien seuroihin ja kaikki muutkin. Keskustelu, mitä täällä on käyty, ja erityisesti se, mitä ed. Laakso toi esiin mahdollisen EY:hyn menon jälkeen mahdollisuuksista korjata tätä, mielestäni käy jo ihan hätähuudosta suomalaisen ja suomenkielisen kulttuurin puolesta. Ymmärrän niin, että kummatkin ministerit ovat sen myös niin kokeneet.

Ministeri I s o h o o k a n a - A s u n m a a : Arvoisa puhemies! Haluan vielä lopuksi todeta, että EY:hän ei pakota mihinkään harmonisoi- tuun yhteen systeemiin. Jos joku verolaki ennen tai jälkeen EY:hyn liittymisen täällä säädetään, niin sehän ei suinkaan, ed. Laakso, tarkoita sitä, ettei siihen tulevaisuudessa voi mitään muutok- sia tehdä. Ei millään tavalla predestinoida lain- säädäntöä riippuen siitä, ollaanko ennen tai jälkeen lainsäädännön syntymisen EY:n jäseniä vai ei. Tämä on aivan väärä käsitys, jonka halusin oikaista.

Ed. L u u k k a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Itselläni on sama näkemys kuin ed. Laaksolla EY- ja arvonlisäverokuviois- ta. Nimittäin ne maat, jotka sovelsivat alemmaa verokantaa kirjoihin, saivat alemman verokan-

nan EY:hyn liittyttyään, koska heillä oli se ollut jo käytössä. Mutta on erittäin vaikea saada sitä sen jälkeen, jos on jo EY:n jäsen. Tässä suhteessa meillä on todella kiire, jos haluamme kohdella kirjoja sivistyneesti.

Ministeri Isohookana-Asunmaa kertoi siitä tulossa olevasta ja valmisteilla olevasta kokonaisuudistuksesta. Ne tiedot, mitkä siitä ainakin julkisuuteen ovat tihkuneet, ovat päinvastoin sen suuntaisia, että veropohjaa tullaan laajentamaan tällä alueella — kirjojen, lehtien ja kulttuurin piirissä — eikä niinpäin, että sitä oltaisiin kaventamassa. Ilmeisesti paineet ovat myös sen suuntaisia, että esitykset tulevat olemaan sitä luokkaa, että veroja ei suinkaan tulla alentamaan.

Minusta on aivan turha odottaa mitään suurta kokonaisuudistusta. Sitä ei tiedä, koska se tulee ja mitä se pitää sisällään. Jos kerran sekä oppositio että valmistelevat ministerit ovat yhtä mieltä siitä, että kirjoilta ja kierrätystuotteilta pitäisi poistaa liikevaihtovero, niin miksi sitä ei tehtäisi tässä ja nyt eli heti kun se on käytännössä mahdollista?

Taloudellisesti tässä ei ole suurista uhrauksista kyse. Kierrätystuotteiden liikevaihtovero on noin 10 miljoonaa markkaa verokertymää vuodessa ja kirjojen noin 400 miljoonaa markkaa vuodessa. Jos toteutetaan kattava vihreä verouudistus eli siirrytään työn verottamisesta haittojen verottamiseen, saadaan noin 5—5,5 miljardia markkaa lisää verotuloa, joka voidaan hyvin jakaa siten, että sosiaaliturvamaksuja alennetaan, tuloveroja alennetaan ja kirjoilta ja kierrätystuotteilta poistetaan liikevaihtovero ja näin otetaan suuri askel kohti kestävästä taloutta.

Ministeri Isohookana-Asunmaa: Arvoisa puhemies! Jos ei ole vielä yleisesti tiedossa, niin tulkoon tässä nyt sanotuksi, että hallitus valmistelee parhaillaan arvonlisäverojärjestelmäuudistusta. Siitä on asianomainen mietintö eli toimikuntaraportti olemassa, jota ei ole käsitelty lainkaan vielä veropoliittisessa ministerivaliokunnassa. Tämä työ alkaa ihan näinä päivinä, ja uskon, että hallituksesta kokonaisuudistus tulee eduskuntaan siinä aikataulussa kuin se on hallitusohjelmaan merkitty.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Isohookana-Asunmaa kaipasi voimakasta tukea kansanedustajien taholta. Totean minäkin sen, että tämä on ehkä eniten keskusteltu liikevaihtoveroasia kahdessa eduskunnassa, joissa mukana olen ollut edusta-

jana. Tällä puolella barrikadin asia saa laajaa tukea, sitä voimakasta tukea. Sitä tulee myös RKP:stä. Valitettavasti ed. Donner ei ole paikalla pitämässä palopuheita tällä kertaa. Mutta minä ymmärsinkin, että ministeri kääntyikin omiansa puoleen: sivistystä kepuun, sivistystä kokoomukseen -teemalla.

Toinen asia on tämä EY:hyn liittyminen. Minä hämmästelen suuresti, että arvoisa ministeri haki EY:stä apua, kun tilanne on juuri päinvastoin. Tämähän on kansallinen puskurointikysymys, jos mikä, siis puhtaasti puskurointikysymys, eli tämä pitää hoitaa välittömästi kuntoon ja lähteä näin puskuroidulla liikevaihtoverosysteemillä, jossa kirjoilla ei ole liikevaihtoveroa, niihin EY- ja integraatiokuvioihin, sikäli kuin sinne kannattaa ylipäättään lähteä.

Ed. Laakso (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Vielä toteaisin lopuksi, että kun hallitus nyt alkaa käsitellä arvonlisäverojärjestelmään siirtymistä, niin toivoisin, että hallitus kuulisi niitä samoja asiantuntijoita verolainsäädännön osalta, joita sivistysvaliokuntakin on kuullut ja joihin meidän on uskomisen, kun on kysymys kirjojen liikevaihtoveron kohtalosta tulevaisuudessa, jos ja kun Suomi mahdollisesti on Euroopan yhteisön jäsen.

Meidän saamamme tiedot, jotka muuten valiokunta kirjasi myös yksimielisesti mietintöönsä, ovat kokonaan toiset kuin kulttuuriministerin tiedot tästä kysymyksestä ovat. Korostan vielä sitä, että ellemme me nyt arvonlisäverojärjestelmään siirtyessämme määrää kirjoille erilaista verokantaa, pienempää verokantaa, tai poista veroa kokonaan, niin tulevaisuudessa, kun olemme Euroopan yhteisön jäsenenä, meidän kuulemiemme asiantuntijoiden mukaan meillä ei ole mahdollisuutta enää ottaa alemmaa verokantaa käyttöön kirjojen osalta.

Ed. Kallio: Arvoisa rouva puhemies! Huomaan, etten vieläkään ole oppinut pyytämään puheenvuoroja. Tarkoitus oli pyytää vastauspuheenvuoro, mutta ei se mitään, kyllä tämä käy näinkin. Ensi kerralla tiedän, miten tulee menettellä. (Eduskunnasta: Pyytäkää vastauspuheenvuoro!) — Niin ilmeisesti pitää tehdä.

Arvoisa rouva puhemies! Tässä on viitattu harmonisoituun verolainsäädäntöön ja myös siihen, tulisiko näitä vastalauseita hyväksyä vai eikö. Ottaen huomioon, että hallitus on tehnyt periaatepäätöksen, että arvonlisäverotukseen siirrytään vuonna 1994 eli runsaan vuoden ku-

luttua, en nyt oikein ymmärrä, pitäisikö tässä vaiheessa lähteä liikevaihtoverolakia muuttamaan. Ymmärrän, että ed. Laakso tällaista esittää, jos se väite, mitä hän esittää, pitää paikkansa.

Olen kyllä tutustunut näihin määräyksiin, mitkä ovat tulleet meille, ja siinä, mikäli minä en nyt aivan väärin muista, on esitetty, että voidaan siirtyä kaksiportaiseen arvonlisäverotukseen. Ylemmän luokan tulee olla vähintään 15 prosentin suuruinen vero ja alemmassa luokassa vähintään 6 prosentin suuruinen arvonlisävero. Mutta en muista, että siinä olisi todettu sitä, mitä ed. Laakso on esittänyt: ettei olisi mahdollista myöhemmin siirtää tuotteita luokasta toiseen. Epäilen myös, voiko tämä pitää paikkansa. Jos se pitää paikkansa, niin silloin se on melko murheellista. Eihän EY edellytä sitä, että olisi saman sisältöinen verolainsäädäntö, vaan ...

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut! Kehotan puhujaa siirtymään puhujakorokkeelle.

Puhuja: Kiitos, riittää.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

8) Ehdotus laiksi eräistä vakuutusmaksuista suoritettavasta verosta annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 141
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 40

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 40.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

9) Ehdotus laiksi maatalouden tuloverolain 13 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 167
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 41

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 41.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

10) Ehdotus laiksi jakolain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 52
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 13

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 13.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

11) Ehdotus laiksi tapaturmavakuutuslain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 128
Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö n:o 25

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö n:o 25.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

12) Hallituksen esitys n:o 200 tuloverolain laiksi eräiden yleishyödyllisten yhteisöjen veronhuojennuksista annetun lain 1 ja 6 §:n muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 13)—18) asiasta.

Keskustelu jatkuu:

Ed. Heikkinen: Arvoisa puhemies! Hallituksen eduskuntaan tuoma verolakipaketti on sisällöltään ja laajuudeltaan merkittävin verouudistuskokonaisuus, mitä vuosikymmeniin on ollut eduskunnan käsittelyssä. Viime perjantaina ministeri Viinanen esittelypuheenvuorossaan nimitti tätä vuosisadan uudistukseksi.

Kuten tiedämme, yritystemme rahoitusrakenne on meillä raskaasti velkapainotteinen. Oman pääoman osuus on hyvin pieni. Yritysten tämänhetkiset vaikeudet johtuvat merkittävässä määrin myös rahoitusrakenteen vinoutumisesta. Mikäli yritysten oman pääoman osuus olisi nykyistä suurempi ja velkamäärä pienempi, olisivat yritysten mahdollisuudet selviytyä tästäkin vaikeasta tilanteesta merkittävästi paremmat kuin nyt. Tämän vuoksi verouudistuksen tavoite, että verotuksellisin keinoin pyritään parantamaan yritysten rahoitusrakennetta, on perusteltu ja uudistus tärkeä. Rahamarkkinoiden vapauduttua, kansainvälistymisen ja pääomien liikkuvuuden lisääntyttyä on myöskin perusteltua, että meillä on kansainvälisesti kilpailukykyinen verotusjärjestelmä.

Käsitykseni mukaan edellä mainitsemiäni tavoitteiden osalta hallituksen esityksessä on monilta osin onnistuttu, mutta hallituksen lakipakettiin sisältyy kyllä myös kohtia, joita ei voida pitää onnistuneina. Kritiikkiä voidaan osoittaa mielestäni sekä esitysten yhteiskunnallisen ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden että myöskin talouspoliittisten tavoitteiden näkökulmasta. Vaikka uudistus on tärkeä, ei sen varjolla pitäisi tehdä mitä tahansa.

Keskustan eduskuntaryhmä onkin kiinnittänyt useissa yhteyksissä muutamiin kohtiin erityistä huomiota. Hallituksen esityksen mukaan esimerkiksi asuntovelallisten verovähennysoikeutta ollaan leikkaamassa lähes miljardilla markalla vuodessa eli liki neljänneksellä. Muutama vuotena tuleva osittainen menetyksen korvaaminen nykyisille asuntovelallisille ei muuta peruskysymystä miksikään. Verouudistusesitys johtaisi velkaisten pien- ja perheyriyten sekä nuorten viljelijöiden verotuksen kiristymiseen. Lisäksi sukupolvenvaihdot vaikeutuisivat. Esimerkiksi näiltä osin keskustan on mielestäni vaikea hyväksyä hallituksen esitystä sellaisenaan.

Kun hallitus toi maaliskuussa tänä vuonna eduskunnan hyväksyttäväksi pankkien 8 miljardin markan tukipaketin, perustui se siihen, että

pankkien järjestämättömien luottojen määrä nousisi tänä vuonna 40—42 miljardiin markkaan. Kokemusperäisesti sen ennustettiin johtavan 8—10 miljardin markan luottotappioihin. Tämänhetkisen tiedon mukaan järjestämättömien luottojen määrä nousee kuitenkin 70 miljardiin markkaan ja luottotappiot vähintään 15 miljardiin, on jopa puhuttu 18 miljardista markasta.

Myöskin kotitalouksien ja asuntovelallisten asema on heikentynyt hyvin nopeasti. Kun asuntovelallisten korkovähennysoikeutta supistetaan, kuten hallitus esittää, se omalta osaltaan syventää pankkikriisiä ja vaatii valtiolta lisäpanostusta pankkien tukemiseen. Unohtaa ei saa myöskään sitä inhimillistä hätää, mitä asunnon menettäminen pakkohuutokaupan kautta tuo tullessaan. Kyllä tässä tilanteessa mielestäni asuntovelallisten auttaminen on tärkeämpää kuin heidän ahdinkonsa lisääminen. Kun asuntovelkojen verovähennysoikeus supistuu, ei ole toivoakaan, että myynnissä olevat tyhjat asunnot kävisivät kaupaksi, puhumattakaan uusien asuntojen rakentamisesta. Mielestäni ainakin lapsiperheiden sekä ensiasunnon hankkijoiden korkovähennysoikeutta on parannettava eduskuntakäsittelyn aikana.

Käsittämättömältä tuntuu hallituksen esitys kulutusluottojen korkovähennysoikeuden laajentamisesta tässä yhteydessä. Myös tämä asia on mielestäni otettava uuteen harkintaan.

Yritysverotuksen osalta uudistus on silmiinpistävän sijoittajapainotteinen. Osinkotulot tulevat saajalleen täysin verovapaiksi. Tätä voidaan perustella tietenkin sillä, että osakesijoittaminen tulisi houkuttelevaksi. Toisaalta voidaan kysyä, ketä tällainen lähivuotena kiinnostaa. Pankit ovat sitoutuneet siihen, etteivät ne jaa osinkoa ainakaan vuoteen 1997 mennessä, eivät ainakaan ne pankit, jotka ottavat vastaan valtion tukirahoja. Kannattamattomiin ja kaatumassa oleviin yrityksiin tuskin monikaan sijoittaa. Uudistus voi pahimmillaan johtaa siihen, että viimeisetkin varat vedetään pois yrityksestä verovapauden koittaessa. Vaarana on myös, että palkanmaksua muunnetaan osingonjaoksi.

Tässä taloudellisessa tilanteessa yritysverotus olisi kaivannut mielestäni ratkaisuja, jotka helpottaisivat velkaantuneita yrityksiä. Hallituksen esitys johtaa kuitenkin velkaantuneiden pien- ja perheyriyten sekä erityisesti velkaisten nuorten viljelijöiden verotuksen kiristymiseen. Mielestäni hallituksen esitys kaipaa korjauksia myös näiltä osin.

Hallituksen esitys sisältää myyntivoittoverotuksen ulottamisen myös sukupolvenvaihdoksiin. Perusteltua olisi kuitenkin turvata yritystoiminnan ja maataloustuotannon jatkuvuus myös sukupolvenvaihdosten kautta.

Arvoisa puhemies! Hallituspuolueitten eduskuntaryhmien kesken onkin sovittu, että verouudistusta on tarkistettava ainakin edellä mainitsemiltani osin. Tähän viittasi myös valtiovarainministeri Viinanen esittelypuheenvuorossaan. Keskustan eduskuntaryhmä seisoo tiukasti näiden muutosten takana. Kokoomuksen eduskuntaryhmän taholta vaadittiin pitkin kesää ja syksyä vastaavia korjauksia. On tärkeää, että myös kokoomus on esitystensä takana, etteivät kesäliiset puheet jää pelkäksi sanahelinäksi ja turhiksi lupauksiksi. Yrittäjät, asuntovelkaiset lapsiperheet ja ensiasunnon hankkijat odottavat nyt lupausten lunastamista myös kokoomukselta.

Myös metsäverotus kaipaisi vielä tarkistuksia. (Ed. Zyskovicz: Totta!) Pahimpana pidän sitä, että ennen ensi vuoden alkua tehtyjä metsäkauppoja koskeva siirtymäsäännös on puutteellinen. Kuten tiedetään, pystykauppoihin sisältyy hyvinkin pitkiä puunkorjuuajoja. Lopullisen kauppahinnan saaminen voi siirtyä useiden vuosien päähän kaupantekohetkestä. Monet metsänomistajat, jotka haluaisivat siirtyä uuteen järjestelmään heti, joutuisivat maksamaan veroa vanhoista, vuonna 90 tehdyistä metsäkaupoista, vaikka eivät ole kauppoja tehdessään voineet edes tietää verotusjärjestelmän muuttumisesta. Tilanne on kohtuuton. Asia vaatisi korjaustoimia.

Käsitteltävänä oleva verojärjestelmän muutos edustaa ns. pohjoismaista mallia. Muualla Euroopassa sitä ei tunneta. Pohjoismaissakin se on ollut voimassa Ruotsissa vasta vuodesta 91 alkaen ja Norjassa tämän vuoden alusta alkaen. Näin ollen kokemukset järjestelmän toimivuudesta ovat hyvin vähäiset. Ruotsissa verokanta on 30 prosenttia ja Norjassa 28. Suomi lyö 25 prosentin verotasolla muut laudalta. Ruotsi yritti tavoitella Suomen verotasoa, mutta joutui toteamaan, ettei siihen ole varaa siellä.

En suinkaan ole kiirehtimässä veroprosentin korottamista, mutta uskallan kuitenkin todeta, että valtiontalouden tasapainottamisessa on kaksi vaihtoehtoa: tulojen lisääminen ja menojen karsiminen. Ministeri Viinanen on keskittynyt kuitenkin vain jälkimmäiseen vaihtoehtoon eli menojen karsimiseen.

Haluan lausua ääneen myös sen, että osingonsaajien, kuponginleikkaajien, verovapauden ja

ansiotulon progressiivisen verotuksen tasoero muodostuu tämän uudistuksen jälkeen kyllä kovin suureksi.

Valtioneuvoston 24.9.1992 yleisistunnon esitelylistan mukaan: "Uusi verotusjärjestelmä toteutettaisiin nykyistä verohallinnon tietojärjestelmää olennaisesti muuttamatta. Ottaen huomioon uudistuksen laajakantoisuuden vuoden 1993 verotuksen valmistuminen edellyttää ilmeisesti verohallinnon ulkopuolisen henkilöstön käyttämistä. — On mahdollista, että vuoden 1993 verotuksen valmistuminen viivästyy normaalista aikataulusta." On vähintäänkin ihmeteltävää, että valtavalla kiireellä toteutetaan vuosikymmenien mittavinta verolainsäädännön uudistusta, jonka käytännön toteuttamisen tiedetään jo etukäteen olevan mahdotonta voimassa olevan verotuslain edellyttämässä järjestyksessä. Kun entisistä sotkuista ollaan vaivoin selviämässä, on uusi soppa valitettavasti syntymässä.

Valtiovarainministeriö on arvioinut ilmeisesti viivästymisajaksi puoli vuotta, koska lakinippuun sisältyvään verotuslain muutokseen on sisällytetty säännös, jonka mukaan verotuksen toimittamisaikaa voidaan jatkaa seuraavan vuoden huhtikuun loppuun elikkä puolella vuodella. Sanottu puolen vuoden jatkoaika esitetään vielä pysyväksi lainsäädännöksi. Tulkoen mainituksi, että eduskunta on tähän saakka, kun atk-sotkujen vuoksi on näitä jatkoaikoja esitetty, suhtautunut erittäin kielteisesti pysyviin lykkäysesityksiin.

Arvoisa puhemies! Kunnat laativat parhailaan vuoden 1993 talousarvioita. Veroäyrin hinnan vahvistamista varten niiden pitäisi pystyä arvioimaan ensi vuonna kertyvien verotulojen määrä marraskuun puoleenväliin mennessä. Tämä on täysin mahdotonta ainakin pääoma- ja yritystulojen osalta, koska lait, joiden perusteella arviot pitäisi tehdä, ovat vasta tulossa eduskunnan käsittelyyn ja valmistuvat vasta sen jälkeen, kun kuntien on jo pitänyt tehdä päätöksensä veroäyrin hinnoista. Verotuksen vuodelta 93 pitäisi valmistua lokakuun 94 loppuun mennessä. Kuten jo edellä totesin, näin ei tule kuitenkaan tapahtumaan. Uuden lainsäädännön mukainen ensimmäinen verotus valmistuu aikaisintaan vuonna 95. Näin ollen kunnat saavat sille päätöksenteolle, johon ne joutuvat runsaan kuukauden sisällä, todellista ja luotettavaa tietoa vasta vuonna 95. Mielestäni tilanne on muodostumassa kunnallistalouden hoidon kannalta kesämättömäksi.

Arvoisa puhemies! Vireillä oleva verouudistus

on tärkeä ja tarpeellinen. Puutteistaan huolimatta se on yritettävä saada valmiiksi tänä lyhyenä aikana, mitä eduskunnalla on aikaa tähän käytettävissä. Eduskunnan on mielestäni kuitenkin tehtävä siihen välttämättömimmät muutokset ja korjaukset. Olen kuitenkin vakuuttunut, että kaikkia korjauksia ei ehditä tekemään. Loput korjaukset on tehtävä hyvin pikaisesti ensi vuonna, kun palaute lakien käytännön toimivuudesta tai toimimattomuudesta on saatu.

Ed. Rönholm (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Heikkisen esitys oli sikäli ristiriitainen, että hän hyvin selkeästi osoitti, että esityksen käsittelyaika on aivan riittämätön sen sisältö huomioon ottaen. Nyt esityksen lyhyestä valmisteluajasta on seuraamassa sekä veronmaksajille että veronsaajille suuria ongelmia. Eivät veronmaksajat voi mitenkään arvioida omaa tulevaisuuttaan, kun eivät tiedä, millä perusteilla heitä tullaan verottamaan.

Kuten hän äsken mainitsi, erityisen ongelmalliseksi tämä tulee kunnille. Kuntien ongelma on sillä tavalla vielä hyvin merkittävä, että kysymys on perustuslaillisesta oikeudesta, kuntien itsemääräämisoikeudesta ja verotusoikeudesta, jota voimakkaasti rajoitetaan. Tämä tulee esimerkiksi oman kotikuntani kohdalla tietämään sitä, että siellä romahdusmaisesti verotus tulee muuttumaan. Se tulee tekemään kunnan kaiken tyyppisen suunnittelun täysin mahdolliseksi. Pienessä kunnassa parinkymmenen miljoonan markan tulojen häviäminen yhtäkkiä on katastrofi.

Näin ollen olisikin odottanut ja edellyttänyt, että verotusta tuntevana ja sen käytännön asioita hallitsevana ed. Heikkinen olisi ymmärtänyt, että nyt olisi aika ottaa aikalisä asiassa, ottaa riittävän pitkä valmistelu-aika eduskunnassa niin, että lakiesitys saadaan tehtyä sellaiseen muotoon, jota näin vaativa lainsäädännön muutos edellyttää.

Mitä tulee siihen seikkaan, jota on käytetty perusteluina, että olisi jostakin signaali vaikutuksesta kysymys, mielestäni signaali saadaan lainsäädännön säätämisen yhteydessä lähetetyksi. Signaalia ei tarvitse lähettää siten, että lain voimaantuloaika otetaan keinotekoisesti liian aikaiseksi. Kun asiaan liittyy vielä monia tulojaollisesti epäoikeudenmukaisuutta aiheuttavia kohtia ja kun siinä on niin monta avointa kysymystä, toivoisi, että nyt vastuuntuntoiset hallituspuolueiden edustajat pistäisivät jäitä hatuun ja ottaisivat aikalisän niin, että saisimme

kunnollisen lainsäädännön, jolla olisi pitkälti tulevaisuuteen käyttöä.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Heikkinen luetteli keskustapuolueen vaatimia muutosesityksiä verolakeihin, mutta kuinka ollakaan, ed. Heikkinen ei muistanut mainita sanaakaan päivän kuumasta aiheesta, suurituloisten verojen kiristämisestä. Keskustapuolueen puheenjohtaja, pääministeri Aho on nyt vedonnut myös kokoomuksen lupauksiin kannattaa suurituloisten verotusta, mutta pääministeri Aho ei ole vastaamassa keskustelussa, miten tämä toteutettaisiin. Kauppa- ja teollisuusministeri Salolainen kävi salissa, mutta kun hän huomasi, mistä puhutaan, hän ilmeisesti katsoi parhaaksi poistua. Ainoaksi puolustajaksi on jätetty nyt ed. Sasi, jonka linjan tunnemme tähän asti. Ed. Sasi ei ole kannattanut suurituloisten verojen kiristämistä, vaan ed. Sasin linja on täysin selvä: Leikataan pienituloisten etuuksia.

Olisi nyt korkea aika keskustan lunastaa lupauksensa, kun se on saanut vastakaikua oppositiolta suurituloisten verotuksen kiristämiseen ja jopa kokoomuksen puheenjohtajalta tukea tälle, kun ministeri Salolainen löi kättä päälle ed. Anderssonin kanssa, että suurituloisten verojen kiristäminen täytyy toteuttaa. Nyt on se paikka, jossa pitäisi nämä lupaukset lunastaa. Meillä on valmiutta erilaisiin malleihin, ja on varmasti totta, että myös keskituloisten verotukseen jonkin verran joudutaan puuttumaan, mutta ennen kaikkea kiristys on suunnattava suurituloisille ja nimenomaan myös rahan tukkuallettajille, jotka maksavat lähdeveroa vain 15 prosenttia. Lähdeverollisilla tileillä on 81 miljardia. Vuoden vaihteessa rapsahtaa ainakin 9 miljardia korkoja tileille. Niistä voisi ottaa helposti pakkolainaa muutaman miljardin.

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. Renko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Voin todeta edelliselle puhujalle, että koko veropaketti tuskin olisi salissa, ellei olisi myös jonkinlaisia vakuuksia siitä, ja toistaiseksi vielä sana "jonkinlaisia", että kokoomus on valmis tulemaan myös sen linjan taakse, jota keskusta on ajanut, että suurituloiset tulevat mukaan vastuun kanton.

On väläytetty palaamista vuoden 1985 verotaulukoihin, mitä Sundqvistkin jopa oppositios-

ta käsin on esittänyt. Se olisi oikeudenmukaisempi, ja on myönnetty, että virheitä edellisen hallituksen on tullut tehtyä eli vääränä aikana huojennettu veroja suurituloisille. Tulemme vaatimaan tätä vastuun kanton mukaan.

Toinen vaihtoehto tietenkin on pakkolaina. Toivottavasti ei tarvitse ottaa molempia käytöön, mikä kuitenkin näyttää aika uhkaavalta, jos asia näin hitaasti etenee.

Ed. Heikkinen aivan oikein sivusi terävästi asumisen verotukea ja sen heikentymistä lapsiperheille. Nyt kuitenkin, kun asia on näin kiireesti tuotu meille verojaostoon, tänään esitettiin jo uusia laskelmia valtiovarainministeriöstä käsin, joissa enää heitto ei ollut miljardin verran vaan puoli miljardia. Tietenkään ei voi tällä hetkellä sanoa, mikä on totuus, vaan on tietenkin tutkittava, mikä on totuus, mutta laskelmat, joita tehdään kuumeisesti, koko ajan näyttävät vielä elävän.

On luonnollista, että kun korkotuki nyt kana-voituu pääomatulosta tekemisen kautta ja tehdään suoraan verosta, ihmisten on erittäin vaikea sitä ymmärtää, ja tässä oppositio voi tietenkin tahallisesti käyttää ihmisten tietämättömyyttä hyväksi. Minä toivon, että tämä vaikea asia osattaisiin myös oikein selvittää omille kannattajille ja vähän vieraillekin.

Henkilökohtaisesti en pidä oikeana, että kulu- tushuutoille, minkkiturkeille ym., annetaan nyt sama etuus kuin asuntolainan koroille, eli nämä täytyisi kyetä erottamaan tässä vaiheessa. Kun eduskunta on hyväksynyt kestävä kehityksen periaatteenkin, tämä verokohta sotii sitä vastaan.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s
(koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Edellisen eduskunnan ja hallituksen aikana oli myös menossa suuri verouudistus. Sen suuren verouudistuksen vuoksi me olemme osaksi nyt siinä tilanteessa missä olemme. Toisin sanoen silloin leveiltiin verotuksen kevenemisellä, mitä jonkin verran tapahtuikin, kun verotusta olisi silloin pitänyt kiristää. En tiedä, miten tämän verouudistuksen käy, johtaa- ko se samalla tavalla päinvastaiseen suuntaan kuin pitäisi.

Mutta korkojen vähennysoikeuden minä näen sitä taustaa vasten, että se on jo pitkällä aikavälillä sotinut omaisuuden suojaa vastaan siltä osin, että negatiivinen piirre eli korkovähennysten aleneminen on ollut vuosikausien asia.

Kun katsotaan sitä, että esimerkiksi asuntovelallinen ottaa asuntolainaa, hänhän ottaa sen 12—15 vuoden aikajaksolle. Näin ollen voidaan lähteä monellakin perusteella siitä, että tänä aikana, joksi velka on otettu, ei pitäisi muuttaa korkojen vähennysoikeutta, koska ne pitäisi pitää sillä tasolla kuin silloin, kun henkilö on asunnon hankkinut, lainan ottanut ja omat mahdollisuutensa laskenut.

Mitä tulee kulutusluottoihin, olen paljon ministeri Viinaseen näkemyksessä. On erittäin vaikeata selvittää kulutusluottojen ja asuntoluottojen eroja, koska monta kertaa, kun otetaan uutta lainaa, puolet siitä käytetään asuntolainan maksamiseen pois, puolet käytetään minkkiturkin ostoon. Tiedän aivan varmasti, vaikka olen sitä mieltä, että pitäisi erottaa asuntolainojen korot erikseen ja käsitellä niitä vähennysoikeudellisesti toisella tavalla, että ne ovat kuitenkin sellaisia asioita, joita on erittäin vaikea enää tänä päivänä selvittää.

Mitä tulee keskustaan, kun se on varannut väittelymahdollisuuden saliin, miksi ette hallituksessa selvitellet keskenänne näitä asioita, mikä on verouudistuksen lopullinen suunta? Te varasitte tänne vain politiikantekomahdollisuuden, jossa nyt leikitään kissaa ja hiirtä, kuinka hyviä me olemme näissä asioissa ja kuinka me olisimme halunneet. Tällaista se on aina ollut politiikassa.

Ed. L a h t i - N u u t t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hyvin mielenkiintoiseksi on muodostumassa kahden suuren hallituspuolueen välinen kärhä verouudistuksen osalta.

Totean, että ed. Heikkinen esitti puheenvuorossaan korjausvaatimuksia, joista osasta voi olla samaa mieltä, kuten esimerkiksi asuntovelallisten, erityisesti lapsiperheiden väärästä kohtelusta. Myös henkilöyhtiöiden osalta on korjattavaa.

Merkkillistä vain oli, kun ed. Heikkinen puhui metsäverotuksesta, että hän ei puuttunut varsinaiseen pääasiaan. Ministeri Viinaseen ilmoitti perjantaina lähete keskustelussa, että uudistus on tältä osin toteutettu täysin keskustan johdolla. Mitä merkitsee tämä metsäverotukseen liittyvä uudistus? Siinä siirtymäaika on jo ennenko- kemattoman pitkä, 13 vuotta, kun hallitus antaa asuntovelallisille vain 5 vuoden siirtymäajan. Mutta erityisesti vähennykset, joita metsäverotukseen on kehitelty, merkitsevät sitä, että vaik-

ka muodollinen veroprosentti on 25, todellisuudessa veroprosentti jää puoleen tai jopa alle puoleen muodollisesta veroprosentista. Metsänomistajatkin saisivat tulla kantamaan vastuuta Suomesta.

Tältä osin toivon, että ed. Renko tai Suomen keskustan edustajat antavat selvityksen siitä, miksi keskusta on lähtenyt näin epäoikeudenmukaisen ja myös kansantaloudellisesti aivan väärän järjestelmän kehittämiseen metsäverotuksen osalta. Uskon, että keskustan edustajilla on valtuudet ilmaista keskustan kanta, vaikka ed. Heikkinen on nyt salista poissa.

Ed. T e n n i l ä (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Edellisellä vaalikaudella sosialidemokraattinen puolue antoi kokoomuksen hirttää epäsosiaalisen verotuksen köyteen Bernsteinin, nyt siinä roikkuvat Santeri Alkio ja köyhän asia. Mitä muuta se on kuin köyhän asian pettämistä, että porvarihallitus ehdottaa pääomanomistajille ja rikkaimmille ihmisille yli miljardin markan verohelpotusta pääomaverotuksen verokantaa alentamalla? Samaan aikaan esitetään pakkolainaa kaikkein pienituloisimmillekin ihmisille, itse asiassa vain 80 000 ansaitseville. Minä en missään nimessä kannata sellaista pakkolainaa, joka tämän tuloluokan ihmisille ollaan nyt panemassa, niin kuin hallitus ilmoittaa. Sehän koskee silloin yli miljoonaa palkansaajaa, ja heistä todella monet ovat jo nyt yli-pääsemättömissä vaikeuksissa.

Minusta paljon parempi ratkaisu on se, että tuloveroasteikkojen osalta palataan taaksepäin ja tehdään oikeudenmukainen verotarkistus ja samalla peruutetaan rikkaimpien veroale ja pannaan myös lähdevero lisä talletustileille.

Minä ihmettelen, kuinka kauan keskustapuolue vain puhuu. Minä uskon vain siihen, että vasemmisto ja keskusta voivat löytää oikeudenmukaisen verotuslinjan. Kokoomus on hyväosaisten asialla, ja sitä se on myös verotuksessa. Ei sen kanssa voi sopia sellaisista veroratkaisuista, joita tämä aika ja valtiontalouden tila vaativat ja joita myös tuloerojen tasaaminen edellyttää eli ottamista rikkaimmilta. Nyt otetaan myös hyvin pienituloisilta.

Ed. B a c k m a n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun hallituspuolueet esittävät vaalikampanjassaankin pelkästään verojen ja maksujen korotuksia, kansalaisten on syytä olla hyvin peloissaan siitä, mitä tuleman pitää välittömästi vaalien jälkeen, koska ne toimenpiteet

silloin eivät varmasti ole alkuunkaan sellaisia, kuin nyt luvataan. Nyt luvataan pieniä korotuksia maksuihin ja melkoisen suuria korotuksia veroihin. Todellisuus tulee olemaan erittäin suuret maksujen korotukset ja erittäin suuret verojen korotukset.

Kun kokoomus tässä vaiheessa puhuu suurituloisten pakkoverosta, se on samalla merkki siitä, että alkaa iskeä paniikki hallituspuolueisiin. Edessä on valtion kassavarojen loppu, ja tällöin kansalaisia ruvetaan valmistamaan jo tässä vaiheessa siihen, että otetaan hyvin järeitä aseita käyttöön.

Ed. Heikkinen palautti kuitenkin uskoani keskustan perinteiseen vaalityöhön, jossa luvataan paljon mutta ei tosipaikan tullen tehdä. Ed. Heikkisellä on ollut erittäin hyvä näköalapaikka koko valmistelutyöhön, ja tältä osin olisin tietysti toivonut, että hän olisi pystynyt omaa asemaansa käyttämään esimerkiksi valmistelutyössä eikä enää eduskuntakäsittelyssä tuomaan hurskaita toiveita vain siitä, mitä pitäisi tehdä.

Asuntolainan korkovähennyksen osalta tulen varsinaisessa puheenvuorossani kertomaan tarkemmin siitä, minkälaisia epäkohtia ja selkeitä heikennyksiä se tulee tuomaan tullessaan. Haluan korostaa, että sielläkin olisi voitu mennä samanlaiseen valinnan vapauteen kuin metsäverotuksen osalta. Miksi asunnonomistaja, nimenomaan lapsiperheellinen, joutuu nyt valitsemaan pakolla huonomman vaihtoehdon, kun metsää omistava voi valita itselleen sopivan, edullisen veromuodon?

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Pesälä.

Ed. R a j a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tämä hallitus on vahvasti erikoistunut kelluttamiseen. Se kelluttaa markkaa, ensi vuoden budjettia ja nyt myös verolakeja, mutta se hukuttaa siinä asuntonomistajat, palkansaajat ja eläkeläiset toimiessaan näin vahvasti pääomatulojen, suurten talletusten ja suurituloisten ja myös metsänomistajien ehdoilla. On hyvin kuvaavaa se, että ed. Heikkinen on todella osallistunut keskeisesti tähän ministerivaliokunnan työhön, jossa nämä lait on valmisteltu. On hyvin läpinäkyvää, että hän näin kunnallisvaalien alla nyt täällä salissa sanoutuu irti siitä valmistelusta, jossa hän keskustapuolueen mandaatilla on ollut mukana tiukasti.

On aika erikoista, että myöskin keskustapuolueen edustajat kritisoivat metsäverouudistusta, koska siinä on täysin vastoin kaikkia vuoden 1988 metsäveroluokitustoimikuntien ja metsäverouudistustoimikuntien linjauksia poikettu ja lähdetty MTK:n tielle, jolla tullaan myös Suomen puuhuolto ja metsäteollisuuden tulevaisuuskina vaarantamaan. Alkaa vaikuttaa siltä, kun katsoo niin maatalouden tuen kuin metsäverotuksen uudistamisen linjauksia, mitä hallituksessa on tehty, että MTK on tämän hallituksen suurin puolue ja vaikutusvaltaisin ryhmittymä. Se näkyy myös verouudistuksessa. Uskomatonta, että jälleen kokoomus laskee kuin paraatiovesta metsäverouudistuksia näin eteenpäin.

Ed. Ukkola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Heikkisen puheenvuoro osoitti surullisella tavalla sen tilanteen, missä hallitus on koko ajan työskennellyt. Asioista muka sovitaan ja sitten niistä ei sovita, annetaan lakiesitys eduskunnalle ja kuitenkin mitään ei ole oikeastaan selvää tässä asiassa.

Kun pyhän aikana tutustuin tähän esitykseen, niin minun mielestäni nämä periaatteet ovat ihan hyvät sen takia, että meidän verojärjestelmämme on edesauttanut niin kansalaisten kuin yritysten ja nimenomaan maatalousyrittäjienkin velkaantumista. Nyt ollaan katkaisemassa tämä linja.

Henkilöyhtiöitten verotusta on luvattu uudistaa. Pyhän aikana tapasin tällaisia ihmisiä, ja he olivat hyvin tyytyväisiä, että se uudistuu samalla tavalla kuin osakeyhtiöitten verotus, samalla tavalla parin vuoden siirtymäkauden jälkeen. Tässä ei pitäisi minun mielestäni olla mitään ongelmaa.

Asuntovelkaiset eivät ole yhtenäinen ryhmä, niin kuin eivät eläkeläisetkään. Asuntovelkaiset pahimmassa tilanteessa ovat sellaiset ihmiset, jotka ovat ottaneet lainaa 1989–91 aikana, jolloin asuntojen hinnat olivat korkeimmillaan. Näitä ihmisiä nimenomaan pitäisi yrittää tukea eikä kaikkia asuntovelkaisia.

Pahin ongelma tässä asiassa on, että tuloveron taso ja pääomaveron taso irtaantuvat hirvittäväällä tavalla toisistaan eli meidän tuloverotuksemme taso on liian korkea. Siksi minä ihmettelenkin, kun SDP on koko ajan huutanut, että hallitus lisää veroja, niin sitten Sundqvist tulee ja vaatii, että pitää palata takaisin vanhoihin verotaulukoihin. Vanhat verotaulukot on paljon pahempi vaihtoehto kuin esimerkiksi pakkolaina. Mutta minä en kyllä hyväksy tällaista pakkolainaa, joka laskee sen piiriin niin pieni-

tulaiset kuin 80 000 ansaitsevat. Kyllä sen pakkolainan täytyy ...

Toinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

Ed. Korkeaoja (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minä pidän vasemmiston taholta melkoisena hurskasteluna puheita verotuksen prosentista ja tasosta, kun samaan aikaan käydään varsin yksimielisesti eduskunnan valiokunnissa keskustelua Eta-sopimuksesta, joka merkitsee sitä, että me aivan ilmeisesti tulemme hyväksymään näitä neljää vapautta koskevan sopimuksen, jossa yhtenä on pääomien vapaa liikkuminen. Mielestäni sen hyväksyminen samalla tarkoittaa sitä, että liikkumavara pääomatulojen veroprosentin osalta on varsin pieni. (Ed. Tennilä: Sehän on Euroopan alhaisin Suomessa!) On selvää, että meillä on se ongelma, että työn verottamisen taso on korkea ja tämä ero muodostuu liian suureksi. Sen takia olisi syytä miettiä, onko tämä prosentti aivan oikein. Kun tavoitteena on neutraalisuusperiaate, niin tämä hallituksen esitys, jossa talletusten lähdeveroprosentti varsin pitkäksi aikaa jää vielä alhaisemmaksi, ei toteuta hallituksenkin esittämää periaatetta oikein hyvin. Ainakin tältä osin pitäisi miettiä, tulisiko nämä prosentit nopeammalla aikataululla tuottaa samalle tasolle. Olisi nimittäin tärkeää, että yritykset saisivat oman pääoman ehtoista rahoitusta tasavertaisemmin ehdoin kuin nyt on mahdollista.

Toinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

Ed. Sasi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ensinnäkin haluan keskustelijoille muistuttaa siitä, että myöskin tässä pääomaverouudistuksessa veropohja laajenee, eräät hyvin lievästi verotetut pääomatulot tulevat ankaramman verotuksen piiriin. Se merkitsee sitä, että siirtymäkauden jälkeen tämän veron tuotto ei kasva tai vähene eli pääoman omistajia verotetaan yhtä ankarasti kuin aikaisemminkin. (Ed. Tennilä: Miljardihelpotus tulee!)

Toiseksi täällä on viitattu useassa yhteydessä viime verouudistukseen. Haluan vain muistuttaa Harri Ruutun tekemistä verohallituksen selvityksistä, jotka osoittivat, että alle 50 000–60 000 markkaa ansaitsevat hyötyivät ylivoimaisesti kaikkein eniten verouudistuksesta eli pienituloiset hyötyivät siitä verouudistuksesta, jonka

sinipunahallitus toteutti. (Ed. Seppänen: Paljonko markkoissa, ed. Sasi?)

Mitä tulee kokonaisuuteen näissä säästötoimenpiteissä, jotka ovat välttämättömiä, kokoomus lähtee siitä, että meidän tulee pyrkiä oikeudenmukaisuuteen. On selvää, että kun tulonsiirtoja joudutaan karsimaan, tuossa yhteydessä täytyy myöskin tulopuolta katsoa. Meillä on tiettyä valmiutta siihen, että jos oikeudenmukaisuus vaatii, myöskin pakkolainaa voitaisiin käyttää. Haluan kuitenkin muistuttaa niille, jotka täällä puhuvat ns. suurituloisista ja heidän asemastaan, että ensi vuoden alusta tulee palkansaajien työeläkemaksu 3 prosenttia voimaan, ns. raippavero säilyy ja se säilyy korotettuna erityisesti niillä, joiden tulot yrittävät 8 000 markkaa, ja palkkoja julkisella sektorilla on tarkoitus alentaa 4 prosenttia säästö tavoitteen mukaisesti. (Ed. Hämäläinen: Siihen vielä kaikki leikkaukset!) Te, jotka vaaditte vielä lisää leikkauksia palkansaajille, olette ilmeisesti myös valmiita hyväksymään kaikki nämäkin leikkaukset. Haluan todeta, että kyllä palkansaajalta, jolla on kohtuulliset tulot, aika paljon jo nyt joudutaan ottamaan laman katteeksi. Tämä on tosiasia, joka on kaikkien syytä muistaa.

Haluan myös lyhyesti todeta sen, että on selvää mielestäni, että uudessa järjestelmässä kulutusluotot ja asuntoluotot voidaan erottaa. Nykyisessäkin järjestelmässä voidaan, ei siinä ole mitään suurempia ongelmia. Siitä syystä on luonnollista, ainakin oman käsitykseni mukaan, että asuntovelalliset voidaan asettaa parempaan asemaan kuin ne, joilla on kulutusluottoa, ja muutoksia eduskunnassa voidaan tehdä.

Toinen varapuhemies (koputtaa):
Kaksi minuuttia on kulunut!

Ed. Hämäläinen (vastauspuheenvuoro):
Arvoisa puhemies! Verolakien käsittelystä näyttää tulevan eduskunnassa todella irvokas näytelmä. Kaikki hallituspuolueiden edustajat näyttävät ottavan, kuka enemmän ja kuka vähemmän, etäisyyttä hallituksen verosityksistä ja asettavan kyseenalaiseksi kaikki esitysten keskeiset perusteetkin, sinänsä aivan oikein. Mekin olemme sitä mieltä, että esitykset ovat epäoikeudenmukaisia ja suosivat suurituloisia.

Mutta on kohtuutonta, että samaan aikaan hallituspuolueiden edustajat kiirehtivät lakien käsittelyä itsekin tietoisina siitä, että jo nyt eduskunnan aika ei tule riittämään edes näiden lakien kaikkein suurimpien epäkohtien oikaise-

miseen, puhumattakaan siitä, että hallitus todennäköisesti ei tule antamaan siihen lupaa. Täällä puhuttiin jo signaaliveikutuksista. Selvä signaaliveikutus on siinä, että kun valtiovarainministeri Viinaselta on kysytty suurituloisten verotuksen kiristämisestä, niin hän on julkisuudessa olleiden tietojen mukaan ilmoittanut, että tällainen kiristäminen ei voi tulla kysymykseen. Siinä ovat kansanedustajien puheet eduskunnassa turhaa suunpieksäntää ja tulos on jo etukäteen arvioitavissa.

Muuten olen sitä mieltä, että kun Suomi lähti pyrkimään Euroopan integraatioon mukaan, tarkoituksena oli, että me viemme sinne lisää tasa-arvoa, lisää sosiaalista oikeudenmukaisuutta ja pyrimme vetämään Euroopan maidenkin sosiaaliturvaa ylöspäin. Tähän suuntaan EY:ssä ollaan liikkumassa, mutta sen sijaan Suomi näyttää kulkevan taaksepäin, kohti epäoikeudenmukaisempaa, epätasa-arvoisempaa yhteiskuntaa purkamalla sosiaaliturvaa, kiristämällä palkansaajien verotusta ja vapauttamalla pääomaa verotuksesta.

Ed. Saario: Herra puhemies! Toisin kuin monet, erityisesti opposition puhujat, minä haluan korostaa, että yksi lakiesityksen kaikkein keskeisimpiä ongelmia on se, että paitsi se tulee todennäköisesti liian myöhään, se saattaa vaikutuksiltaan yritysten kannalta olla sittenkin liian alhainen ja kevyt.

Tosiasia on se, että kun suomalaisessa yhteiskunnassa verotus ei ole ollut yhteiskunnallisen tai kansallisen menestyksen strategian väline vaan erilaisten tulonsiirtojen toimittaja, ei myöskään yritysten roolia suomalaisen hyvinvoinnin keskeisenä tukijalkana ole voitu rakentaa. Tämä on johtanut pääomarakenteeltaan täysin vääristyneeseen yritysraakenteeseen yhteiskunnassamme. Verotuksella saattaisi olla varsin keskeinen merkitys korjattaessa eräitä keskeisimpiä yritystoiminnan puutteita.

Yrityksethän joutuvat keskimäärin ottaen kahdenlaisiin riskeihin: Toiset riskit ovat pääomariskejä ja toiset liikeriskejä. Kun suomalaisen yhteiskunnan verojärjestelmä on näihin päiviin saakka suosinut vieraan pääoman ottamista yritykseen, on käynyt niin, että meidän yritys-
siimme on kasvanut varsin huomattava pääomariski. Mitä suurempi pääomariski, sen heikommin yritykset kykenevät kantamaan sitä riskiä, joka väistämättä tulee elinkeinotoiminnan muista osatekijöistä, kuten suhdanteista. Minä väitän, että Suomi-talo ei olisi niin huojuva, maassa

ei olisi näin monta sataatuhatta työtöntä eivätkä yritysten konkurssit olisi kaataneet pitkälti toistakymmentätuhatta yritystä parin vuoden aikana, jos suomalainen kateus olisi antanut myöten ja pääomien olisi sallittu syntyä yrityksiin terveellä tavalla.

Näin ei kuitenkaan ole tapahtunut. Tämä on käytännössä johtanut siihen, että meidän yrityksemme joutuvat siinä maailmantilassa, jossa rajat avautuvat ja kilpailu todella kiristyy, käymään kansainväliseen kilpailuun erinomaisen heikosti varustautuneina. Se merkitsee sitä, että meidän tuotantoteknologiamme on monessa mielessä vanhentunutta. Se tarkoittaa sitä, että suomalainen tuotekehittäjä ei ole jaksanut päästä tarvittavalle tasolle — tosin syynä on ollut myös näköalattomuus jopa yrityksissä — koska varat eivät ole antaneet myöten. Se on merkinnyt sitä, että markkinointi, osaaminen on jäänyt poikkeuksellisen vähäiseksi ja Suomi joutuu nyt harjoittelemaan selviytymistä varsin alkeellistenkin tuotteiden varassa maailmalla aikana, jolloin kilpailu edellyttäisi todella korkeatasoisia high tech -tuotteita, osaamisen jalostamista.

Käytännössä on luultavasti niin, että vääristyneet omapääomatalous, toisin sanoen se, että omaa pääomaa on jouduttu hankkimaan vieraista lähteistä korkeilla koroilla, on johtanut paitsi siihen, että yrityksissä työskennellään yhä useampia päiviä pelkästään korkojen maksamiseksi, myös siihen, että maassa korkokanta tätä kautta on saattanut pysyä suhteellisen korkeana sen vuoksi, että rahan sijoittajat näkevät tällaisissa pääomariskeissä varsin suuren riskin ja tätä riskiä on kompensoitava suhteettoman korkealla korolla.

Näillä eväillä Suomen pitäisi selviytyä. Tähän tilanteeseen meillä on nyt hallituksen ehdotus yritysverotuksen ja pääomaverotuksen uudistamisesta tavalla, jota mm. valtiovarainministeri Viinanen mainosti Oecd:n alhaisimmaksi tasoksi. Toivon, että siitä tasosta muodostuisi todella Oecd:n alhaisin, sillä suomalaiset lähtevät Oecd-kamppailuun niin poikkeuksellisen alastomina, että meillä todella täytyisi olla edes jonkinlainen veroetu tässä taistelussa, jos me olemme kiinnostuneita työpaikoista ja yritysten säilymisestä. Mutta minä pelkään, että tämä 25 prosenttia itse asiassa yritysverotuksen prosenttina merkitsee kin kiristystä. Äkkiä tarkastellen asia tuntuu oudolta. Mehän lähdemme liikkeelle 40 prosentin verotustasosta. Mutta samalla on muistettava, että veropohja laajenee. On muistettava, että ns. vapaamatkustajat poistuvat, vähennykset

poistuvat. Näin ollen 25 prosenttia tulee todennäköisesti olemaan se ns. todellinen efektiivinen korko, joka pääomatuloista maksetaan.

Arvoisa puhemies! Kun samaan aikaan naapurimaamme Ruotsi suunnittelee eurooppalaisuutistaan tavalla, joka merkitsisi sitä, että siellä pohditaan pääomatuloveroprosentin alentamista jonnekin 15—20 prosentin haarukkaan, merkitsee se kyllä Suomelle aika välttämätöntä haastetta, haastetta ainakin pohdiskella tähän kysymykseen liittyvää problematiikkaa.

Niille, jotka ovat tässä salissa erityisen huolissaan olleet siitä, että kysymyksessä olisi jotenkin poikkeuksellisen epäoikeudenmukainen tahi yleensä epäoikeudenmukainen vero, minä vastaisin, että tässä tapauksessa verohan lisää oikeudenmukaisuutta, sillä yrityksiltä kyllä nyt poistuvat kaikki sellaiset entiset tuloksentekevät lineet, joilla aiemmin korkeata veroprosenttia saatiin alemmaksi. Nyt vero on todellinen ja kuten sanoin veropohja laajenee. (Ed. Laine: Valtion verotulot pienenevät!) — Jaa, mutta verojen tuotto saattaa lisääntyä taloudellisen toimeliaisuuden lisääntyessä. (Ed. Seppänen: Se on palturia!) — Ei asia ole näin yksinkertainen. Me palaamme tähän kysymykseen, jos ed. Seppänen malttaa hetken olla paikallansa. (Ed. Seppänen: Tosiasioista pitää puhua!) — Tosiasioista me puhumme, mutta silloin minä luulen, että keskustelukumppanini ei ole ed. Seppänen. (Ed. Seppänen: Talous on romahtamassa. Se on totta!) — Ainoa ed. Seppäsen menestyksen toive on se, että talous romahtaisi, koska teidän kaltaisenne menestyvät palavilla raunioilla. (Ed. Seppänen: Ei se voi enää romahtaa!)

Minä haluan kiinnittää täällä salissa huomiota pk-yritysten rooliin, joka tässä verouudistusprosessissa saattaa joutua huomattavan riskin alaiseksi. Tähänastinen verotus on näet merkinnyt sitä, että pk-yrityksiä on saatettu synnyttää tai niissä on saatettu elää hyvin alhaisella omalla pääomalla, jopa ns. negatiivisella pääomalla. Näin ollen on selvää, että alhaisemmin verotettua pääomatuloa näille yrityksille ei ole. Vaikka luonnollista onkin, että jos ei kerran ole pääomatuloja, on tietysti vaikeata edellyttää maksettavan pääomatuloista saatavaa alhaisempaa veroprosenttia, mutta tosiasiasa näitten yritysten tilanne ei olekaan nyt verovirtaviivaisuutta kysyvä, vaan nyt kysytään, onko meillä todella halua, tahtoa ja kykyä pelastaa suomalainen pienyrittäjäkunta. Valtaosa pk-yrityksistä näet tänään on sellaisessa tilanteessa, että jo muutaman tuhannen markan lisäys kustannuksiin merkitsee auto-

maattisesti konkurssia tai ehkä vielä pahempia tilanteita — yrittäjäparat eivät pääse edes konkurssiin, vaan joutuvat taistelemaan ikuisessa kurimuksessa — ja toisaalta tätä kautta työpaikkojen menettämistä ja lisääntyviä julkisen vallan kustannuksia.

Miten ratkaista tämä ongelma? Itse asiassa siihen näyttäisi olevan kaksi keinoa. Toinen on ns. yhtiömiösvähennyksen toteuttaminen, ja toinen on yrityksen nettovarallisuusproblematiikan selvittäminen. Olisin taipuvaisempi tarjoamaan tässä yhteydessä sellaista mallia, joka lähtisi siitä ajatuksesta, että siihen saakka, kunnes ns. aitamalli, jota me yrittäjät yksinkertaisuussissamme kyllä vastustimme aikanamme, on toteutettu ja saatu valmiiksi, voitaisiin elää tasasummaisella yhtiömiösvähennyksellä, jossa ehdotettu 15 prosenttia mielestäni on mahdottoman alhainen, ainakin ehdoton minimi. Tämän jälkeen yrityksillä voisi olla mahdollisuus vaihtoehtoiseen tarkasteluun joko ns. aitamallin tahi nykyisen yhtiömiösvähennysmallin kautta, jonka sen jälkeen tietysti tulisi olla asteittain aleneva. Aitamallin erinomaisuushan on tietysti siinä, että se todella luo edellytykset pääomien syntymiseen yritykseen, ja sehän, näin minä ymmärsin, herra puhemies, on kaiken tämän prosessin tarkoituksena. Tarkoituksena luoda sellaisia yrityksiä Suomeen, jotka kestävät muutakin kuin yhden suhdannenotkahduksen. Tämä lama ei olisi näin syvä, jos yrityksemme olisi saatettu hyvään kuntoon.

Herra puhemies! Tässä esityksessä on eräs epämiellyttävä kohta, ei ehkä välttämättä kovin suuri, mutta se kertoo siitä, että aivan tasasuhteisesti asioita ei ole haluttu viedä eteenpäin. Tämä liittyy metsäverotukseen, joka minusta sellaisenaan myyntiverotuksena on erinomaisen hyvässä kunnossa ja jonka tavoitteet ovat oikeat. Totean kuitenkin, ennen kuin menen itse ongelmaan, että myyntiverotuksen toteuttaminen Suomen kaltaisessa maassa, jossa metsälöiden koko on varsin pieni, vaatii saatteekseen ehdottoman selkeälinjaisen metsästrategian, sellaisen, jossa suomalaiset metsänomistajat ja suomalainen metsäteollisuus tietävät, mikä on tavoite ja mikä on linja, mitä suomalaiselle metsälle ylimalkaan aiotaan tehdä. Se merkitsee sitä, että meidän on rohkaistava suurempien metsälöiden syntymistä. Toisin sanoen maanhankintalaki on kumottava ja rälssi tältä osin lopetettava ja sukupolvenvaihdoslainsäädännössä on tehtävä muutos, joka mahdollistaa sen, että uusi omistaja välittömästi pääsee viljelemään metsää

eikä joudu pitämään konventionaalista maanviljelystä tilanteessa, jossa me muutoinkin haluaisimme päästä valtavista pelloista.

Mutta se ongelma. Ongelma on siinä, että lain voimaantulosäännöksissä on mielestäni kohta, joka on kauneusvirhe. En voinut välttyä ajatuksesta, että MTK:n mies on päässyt tekemään jo oman leimikkonsa tähän metsäveroasiaan, ennen kuin laki on valmiskaan, (Ed. Rajamäki: Sehän on sieltä peräisin!) sillä siellä on maininta, joka tarkoittaa sitä, että ennen 31 päivää maaliskuussa 93 tehdyt kaupat eivät tulisi veron piiriin. Tämähän käytännössä tarkoittaa sitä, että vain ns. hakkuukaupat voivat toteutua, siis isäntien toimesta toteutetut hakkuut. Pystyhakkuu ei ole mahdollista, sillä pystyhakkuut suoritetaan tässä maassa muuna aikana, ja näin ollen vain ns. hankintakaupat voidaan tehdä verovapaasti. Mielestäni — ehkä ongelma ei ole kovin suuri — tässä on kauneuspilkku, kauneusvirhe, joka kertoo siitä, että suomalaiset metsänomistajat eivät olisikaan, mikäli tämä on totuus, tasa-arvoisessa asemassa. Jos taas näin on, se ei lupaa hyvää suomalaiselle metsäpolitiikalle.

Minä toivon, että hallituspuolueiden kesken löytyy tässä yhteisymmärrys, jossa myös tähän asiaan saataisiin oikeutta.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Saario täällä vaikeroitsi yritysten tilaa. Haluan muistuttaa häntä siitä, että kokoomus, on ollut viisi vuotta hallituksessa ajamassa suomalaisia yrityksiä siihen tilaan, että ne on tästä pelastettava valtion toimin. Ymmärrän hyvin, että ei ole kokoomuksen intresseissä pelastaa pankkeja ja suuryrityksiä sosialisoidulla ne. Mutta sehän on se politiikka, mitä kokoomus tänä päivänä harjoittaa.

Yritettäessä pelastaa pienet yritykset näyttää kyseeseen tulevan verouudistus. Mutta näillä tappioluvuilla, joita tänä päivänä yrityksillä on, nollaverotkaan eivät niitä pelasta. Te harjoitatte, ed. Saario, sellaista talouspolitiikkaa hallituksessa, te kokoomus ja sitten tietysti myös keskusta, että yritykset kuolevat siihen politiikkaan, jos niitä ei sosialisoida. (Ed. Saario: Sosialistit tuhosivat talouden!) — Te sosialisoitte. Me panemme vastaan tässä tilanteessa, koska se tulee meille niin mahdottoman kalliiksi.

Mutta mitä tulee verouudistukseen, ministeri Viinanen esitteli sen vuosisadan verouudistuksena, pani paremmaksi kuin oli ministeri Liikasen verouudistus. Se oli vain vuosikymmenen verouudistus. Vuosikymmenen verouudistus toteutti

suurituloisille annetut verohelpotukset. Suurituloisten veroja, valtion tuloveroa, alennettiin neljänneksellä.

Mitä saa aikaan tämä vuosisadan verouudistus? Se saa aikaan Euroopan alhaisimman pääomaverokannan Suomeen. Siltä osin totean, että ed. Saarion täällä puolustama esitys on Euroopan epäoikeudenmukaisin verouudistus. Sillä ei saada aikaan niitä tavoitteita, mitä kokoomus haluaa, sen takia että toisenlaisella talouspolitiikallaan hallituksessa kokoomus tuhoaa suomalaiset niin suuret kuin pienetkin yritykset.

Toinen varapuhemies (koputtaa):
Kaksi minuuttia!

Ed. Kallis (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Saario toi enemmän myönteisiä seikkoja omassa puheenvuorossaan esille. Se on tietenkin erittäin hyvää ja tärkeää. Hän korosti sitä, miten valtion verotulot yritysverotuksesta lisääntyvät sen takia, että laaja varausjärjestelmä poistuu ja veropohja laajenee. Tämä pitää täysin paikkansa, ja monesti on myös käynyt ilmi eri yhteyksissä, että ilman tätä laajaa varausjärjestelmää monet konkurssiin menneet yritykset olisivat edelleen pystyssä. Mutta kun suomalainen henkilö ja suomalainen yritys rakastaa enemmän verovähennyksiä kuin veroja, se johtaa siihen, että velkaannutaan, jotta päästäisiin pienemmällä verolla. Tämä pääomatuloverotus eliminoi tämän epäkohdan.

Ed. Saario kysyi myös, löytyykö halua pelastaa pk-yrityksiä. Varmasti löytyy halua ja sen takiahan hallitus on jättänyt myös tavallaan kaksi kohtaa auki. Toinen asunovelallisten korkovähennyistä ja toinen koskee pk-yritysten tai oikeastaan henkilöyhtiöiden verotusta. Tässä on moitittu hallitusta siitä, että se on jättänyt nämä asiat auki. Se on jättänyt ne asiat auki, koska oli tärkeää saada tämä esitys eduskuntaan, jotta eduskunta voisi lain käsitellä ja saisi sen valmiiksi tämän vuoden puolella. Kaikki tiedämme, että hallituksessa oltiin erimielisiä eikä hallitus olisi saanut yksimielistä esitystä syntymään niin nopeasti, että esitys olisi voitu antaa.

Toinen varapuhemies (koputtaa):
Kaksi minuuttia!

Ed. Rajamäki (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Saario oli aivan oikein nähnyt MTK:n mentävän aukon metsäverouudistuksessa. Se on aika vakava kysymys myös

siinä mielessä, että kun aikoinaan nykyisten metsäverotusperiaatteiden kehittämistä haluttiin sillä tavalla, että voitaisiin kotimaisen puun käyttömäärää ja sen mukaista hakkuumäärää pohtia, niin nyt MTK on huomannut, että puu ei mene kaupan, ja haluaa hyvin nopeasti myyntiverotuksella päästä alemmalle verotuspohjalle. Kysymys ei ole pelkästään edunvalvonnasta, vaan se on kansantaloudellisesti ja metsäpoliittisesti erittäin vakava johtopäätös, jonka MTK on saanut hallituksen tekemään. Nimittäin se tulee ajamaan meidät hyvin nopeasti puuhuollollisiin ongelmiin. Meidän metsäverojärjestelmämme on yksi keskeisimpiä avaintekijöitä sille, että maassa on ollut puuta saatavilla. Sitä olisi tullut kehittää hakkuukelpoisuuden mukaan. Nyt tässä on suurin vaara siinä, että suomalainen metsäteollisuus tekee tästä johtopäätökset suunnittelemiensa ja toteutettaviksi aikomiensa investointien osalta.

Toivon todella, että hallituspuolueiden ryhmät katsoisivat MTK:n näkökulmaan verrattuna hivenen laajemmin koko kansantalouden ja metsäteollisuuden näkökulmaa.

Ed. Hä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En muista, että koskaan olisi hallitus tuonut eduskuntaan veroesityksiä, jotka keskeisiltä osiltaan ovat jo eduskuntaan tullessaan joko auki tai niin riitaisia kuin nyt näyttää olevan. (Ed. Rajamäki: Ne kelluvat!)

Ed. Saario omalta osaltaan veti etäisyyttä erääseen Viinasen verouudistuksen keskeiseen kohtaan, metsäverotukseen, minun mielestäni aivan oikealla tavalla kylläkin. Se on hyvä esimerkki siitä, kuinka kapea veropohja tässä esityksessä todellisuudessa on.

Pääomaverotuksen uudistaminen on sinänsä tarpeellinen ja yritysten oman pääoman vahvistaminen on tarpeellista, mutta ei sitä varten olisi tarvittu esitystä, joka pitää sisällään Euroopan alhaisimman prosentin, eikä siirtymäsäännösten olisi tarvinnut olla pääomaa sillä tavoin suosivia kuin esitys todellisuudessa on.

Ed. Saarion arviointi pääomaverotuksen uudistamisesta sisältää katteetonta optimismia. On turha uskotella, että tällä Euroopan alhaisimmalla pääomaverotuksella saataisiin Suomi nousuun ja Suomen talouselämän pyörät pyörimään tai ylipäänsä Suomi nousemaan lamasta. Yhä useampi yritys on ehtinyt kaatua jo ennen kuin tämä uudistus on päivänvalon nähnyt, jos se koskaan tulee eduskunnassa hyväksytyksikään. Hallituspuolueiden edustajien reaktiot ovat sii-

hen suuntaan vieviä, että tulee olemaan vaikea sopia esityksestä eduskunnassa, eikä minulla ainakaan olisi mitään sitä vastaan oppositiossa, että pääomaverotuksen uudistus tässä muodossa, kuin se on esitetty, todella kaatuisi.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Kallis kyllä mielestäni perusteettomasti esitti, että varausjärjestelmä on syy suomalaisten yritysten konkursseihin. Kyllä minä rohkenen olla sitä mieltä, että suomalaisten yritysten konkursseihin on paljon suurempi syy kuin varausjärjestelmä se talouspolitiikka, jota maassa harjoitetaan, korkeat korot. Jos meillä on suurin piirtein sata päivää aikaa siihen, kun tämä laki tulee voimaan, niin siihen mennessä on 3 000 yritystä tehnyt konkurssin, ei tämän lain puuttumisen takia, vaan sen talouspolitiikan takia, jota tässä maassa harjoitetaan. Siinä mielessä toivoisin, että ed. Kallis olisi rehellisempi tässä kysymyksessä, kun arvioidaan yritysten toimintaedellytyksiä, muisteltisi omaa toimintaansa pankinjohtajana ja miettisi sitä, mihin tarkoituksiin tuli annettua rahaa sellaisille yrityksille, jotka nyt ovat tekemässä konkurssia. Olisi pitänyt olla silloin, ed. Kallis, tiukkana ja järjissään ja silloin kiinnittää huomiota tosiasialiseen toimintaan eikä varausjärjestelmään. On kohtuutonta moittia lakeja siitä, että talouspolitiikkaa hoidetaan sillä tavalla, että yritykset tekevät konkurssin.

Ed. Kallis (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kaksi korjausta. Ensimmäinen: ed. Kallis ei ole koskaan toiminut pankinjohtajana. On kyllä ottanut lainaa ja tallettanut pankkiin. Eikä ed. Kallis sanonut, että voimassa oleva varausjärjestelmä olisi syy konkursseihin. Se on joskus ollut syy siihen. En väitä, että aina, mutta liian usein.

Otan yhden esimerkin. Jos yrityksellä on esimerkiksi ilman varauksia 300 000 markan tulo, niin varsin usein tehdään miljoonan markan edestä tilinpäätöshankinta, jotta saataisiin 300 000 markan vähenys ja päästään nolattulokseen. Silloin syntyy monesti tälle yrityksille miljoonan markan velka, otetaan ehkä miljoonan markan laina. Joka tapauksessa pääomavirta on se, että kassasta menee miljoona. Säästetään 150 000 markkaa veroa. Paljon parempi olisi ollut maksaa 150 000 markkaa veroa, niin virtaus ulos olisi ollut ainoastaan 150 000 markkaa ja aikanaan, kun tulisi laskusuhdanne, pääomarakenne olisi sellainen, että kestetään. Minä

tiedän useita yrityksiä, jotka väittävät suoraan, että konkurssi johtuu siitä, että pääomarakenne huononi, kun hyvänä aikana siirrettiin verotaakka tuleville vuosille.

Ed. Laine: Herra puhemies! Ed. Saario löysi äsken tästä hallituksen laajasta veropakettista yhden kohdan, jonka hän katsoi olevan sellaisen, ettei siinä ole mitään tasa-arvoisuutta. Minun mielestäni koko tämä hallituksen paketti on sellainen, ettei siinä ole mitään tasa-arvoa.

Olin kyllä laskenut toiveita jossain määrin keskustapuolueeseen varsinkin sen johdosta, että täällä kuultiin muutamia viikkoja sitten ed. Heikkisen mielestäni hyvä puheenvuoro. Siitä sai sen käsityksen, että ei keskusta mitä tahansa tule hallituksessa hyväksymään. Viime perjantaina ed. Heikkisen puheenvuoro oli jo hieman toisenmallinen. Hän jo osittain oli antamassa periksi. Tänään ed. Heikkinen varsinaisessa puheenvuorossaan meni niin pitkälle, että eräät epäkohdat on syytä korjata sen jälkeen, kun tästä paketista saadaan ensi vuonna ensimmäiset kokemukset. Mutta hän oli kuitenkin vielä siinä käsityksessä, että korjauksia pitää tehdä myös eduskunnassa.

Kun sitten ed. Korkea-oja jokin hetki sitten käytti puheenvuoron, niin tulin siitä vakuuttuneeksi, että eihän keskustapuolue pyri tässä asiassa kai minkäänlaiseen parannukseen, vaan hallituksen veropaketti saa mennä.

Ed. Sasi puhui oikeudenmukaisuudesta ja sanoi, että tässä veropaketissa nyt sitä olisi. Tuohon väitteeseen on hyvin vaikea uskoa. Suoritan tässä vaikkapa pari rinnastusta. Viime perjantain lähete keskustelun yhteydessä viitattiin monissa yhteyksissä siihen, että pääomantajat, yritykset ja rikkaat tulevat hyötymään tästä vähintään miljardin, julkisuudessa on arvioitu jopa 1,5 miljardia, kun taas esimerkiksi Taloustaito-lehti arvioi, että pelkästään tuloverotuksen muutokset tekevät ensi vuonna kuukaudessa esimerkiksi kaksilapsisen teollisuustyöntekijäperheen kukkaroon noin 120 markan loven. Toimihenkilöperheen Taloustaito-lehti arvioi menettävän 92 markkaa kuukaudessa, ja akateemisen perheen tappio tämän mukaan olisi 85 markkaa kuukaudessa. Vuodessa totta kai numerot kaksitoistakertaistuvat.

Viime perjantaina eräissä vastauspuheenvuorossani väitin tätä hallituksen pakettia moraalittomaksi. Joku tiedotusväline ehti sanoa, että vanha valtiopäivämies täällä ääni väristen oli tästä asiasta puhunut. En mene kiistelemään

äänen laadusta. Tästä moraalittomuudesta voi kyllä puhua ääni väristen tai ilman värinää. Törkeä tämä paketti joka tapauksessa on, ja silloisen väitteeni perustin juuri siihen, että nyt hallitus on tällä paketilla antamassa yrityksille, osingonomistajille ja pääomanomistajille erittäin merkittäviä verokevennyksiä, mutta toisaalta kuntien tulonsaanti vaikeutuu ja hallitus monella tavalla käy köyhien, työttömien, sairaiden ja pienituloisten kukkarolle.

Ehkä joitakin yksityiskohtia hallituksen esityksestä voin tässä tarkastella.

Ensinnäkin minusta ongelma on siinä, että nyt pääomatulot vapautetaan kokonaan progressiivisesta tuloverosta ja kunnallisverosta ja siirretään suhteellisen lievän, 25-prosenttisen, suhteellisen veron kohteeksi. Tähän asti ainakin osaa pääomatuloista on verotettu samalla periaatteella kuin palkkatuloja ja muita ansiotuloja, asteittain ylenevällä asteikolla. Kun progressiivisella asteikolla vielä tälläkin hetkellä vero voi nousta yli 60 prosentin, niin tähän verraten hallituksen esitys tarkoittaa sitä, että mitä suuremmat ovat pääomatulot, sitä suurempi on hyöty tästä verouudistuksesta. Toisaalta pienten pääomatulojen verotus voi jopa kiristyä. Viitataan tässä esimerkiksi pienehköihin vuokratuloihin tai muutoin pieniin tuloihin.

Sama periaate nähdäkseni pätee metsäverotuksessa. Pienet metsänomistajat joutuvat hyvin tarkkaan laskemaan, onko uusi järjestelmä heille edullisempi vai ei, mutta jatkuvasti puuta myyville suurmetsänomistajille uusi järjestelmä on ehdottomasti aikaisempaa edullisempi.

Pienten tai tavanomaisten myyntivoittojen verotus kiristyy, mutta suurten miljoonavoittojen verotus kevenee. Pienen tontin myyjä maksaa enemmän veroa. Suuren ja arvokkaan tontin tai osakepaketin myyjä maksaa vähemmän veroa kuin aikaisemmin.

Kun maatalous- ja yrittäjätulot jaetaan ansiotuloksi ja pääomatuloksi, silloinkin näyttää suuri olevan kaunista. Pääomatuloksi lasketaan 15 prosenttia yrityksen varallisuudesta. Näin ollen mitä suuremman ja vakavaraisemman tilan tai yrityksen omistaja tulonsaaja on, sitä suurempi määrä tuloista on keveästi verotettua pääomatuloa tämän uudistuksen jälkeen.

Sitten osinkoverosta. Puhe 25 prosentin verosta antaa tavallaan liian yksinkertaisen kuvan. Osinkotulojen vero putoaa 0 prosenttiin, kun samalla säilytetään yhtiöveron hyvitysjärjestelmä. Kun osinkotulolle lasketaan 25 prosentin vero ja samalla osinkotulon saajalle palautetaan

saman suuruinen yhtiön maksama vero, tulos on yksinkertaisesti nolla. Kun osinkotulosta voi lisäksi tehdä pääomatuloihin kohdistuvia vähennyksiä, on tässä ainakin teoreettinen mahdollisuus siihenkin, että vero jää vielä nollaakin pienemmäksi. En oikein tiedä, voiko vielä palautusta saada valtiolta. Veroteoreetikot yrittävät selittää asiaa väittämällä, että yhtiön maksama vero on itse asiassa osa osinko, ja näin yhtiö maksaa tavallaan ennakkoveroa osingosta. Yhtiöt joutuvat kuitenkin maksamaan tuloveroa siitä riippumatta, jakavatko ne osinkoa, joten tämä logiikka ei oikein näyttäisi pätevän.

Hallituksen lakiesityksen mukaan korkotulojen veroprosentti nousisi vasta vuonna 1996 25 prosenttiin. Ensi vuonna lähdevero on edelleen 15 prosenttia, kahtena seuraavana vuonna 20, ja vuonna 1996 lähdevero nousisi 25 prosenttiin mutta lakkaisi olemasta puhdas lähdevero. Korkotulot voidaan silloin ilmoittaa pääomatuloina verotukseen ja niistä voidaan tehdä pääomatuloihin kohdistuvia vähennyksiä. Tämä voi monessa tapauksessa jopa keventää verotusta nykyiseen verrattuna, sillä nykyisin lähdeverotulojen verotetuista koroista ei voi vähennyksiä tehdä.

Pääomatulojen verotuksessa on täydellinen inflaatio suoja, jos tämä uudistus toteutetaan. Suhteellista verotusta, jossa ei ole markkamääräisiä verokattoja, ei voi inflaation avulla kiristää. Sen sijaan palkansaajien verotusta voidaan edelleen kiristää jättämällä veroasteikkojen ja -vähennysten markkamäärät ennalleen, kuten ensi vuonna on juuri tarkoitus tehdä.

Ed. Rönholm kiinnitti huomiota tämän verouudistuspaketin vaikutuksiin kuntiin. Tältä osin onkin todettava, että uudistus romuttaa suurelta osin kuntien verotusoikeuden. Pääomatuloista ei maksettaisi enää lainkaan veroa kunnille, ei seurakunnille eikä myöskään Kansaneläkelaitokselle. Pääomatulojen saajat eivät enää verotuksen kautta osallistu kotikuntansa menojen tai kansaneläkkeiden tai sairausvakuutuksen rahoittamiseen. Veroäyrin hinnan nousu ei myöskään enää tämän uudistuksen jälkeen tulisi aiheuttamaan pahempaa päänsärkyä sellaisille henkilöille, joiden tulot ovat pääosin tai suurelta osin pääomatuloa.

Myös yhtiöverotuksessa kuntien asema muuttuu olennaisesti. Tosin nyt valtiovarainministeriö on ilmoittanut, että uudesta 25 prosentin yhtiöverosta 11,2 prosenttia — hallituksen esityksessä todetaan — tilitetään kunnille. Tämän veron tuotto yksittäisessä kunnassa ei kuiten-

kaan riipu siitä, miten liiketoiminta kunnan alueella kehittyy. Kunta voi jäädä jopa ilman tätä veroa, vaikka sen alueella olisi voittoa tuottavaa liiketoimintaa. Vaikka siis yhtiövero näyttää vielä osittain sisältävän vanhan kunnallisen yhtiöveron, niin tosiasiaassa se irrotetaan kokonaan yksittäisen kunnan verotuspohjasta.

Lain sääätämisyjärjestys eduskunnassa riippuu siitä, tulkitaanko sen olevan vastoin hallitusmuodossa määriteltyä kuntien itsehallintoa vai ei. Itsehallintoon kuuluvaa verotusoikeutta selvästikin kavennetaan olennaisesti. Tästä mielestäni juuri ed. Rönholm aikaisemmin puhui.

Uudistuksen käänköpuolena on palkansaajien kunnallisverotuksen kasvu. Uudessa järjestelmässä korkovähennykset tehdään ensisijaisesti pääomatuloista, joita kunnat eivät siis enää verota. Tavalliselle palkansaajalle korkojen perusteella laskettava ns. alijäämähyvyys taasen tehdään ensisijaisesti valtion tuloverosta. Keskituloisten palkansaajan korkovähennykset joka tapauksessa pienentyvät. Siten palkkatulojen veropohja kunnallisverotuksessa laajenee. Kunnat saavat enemmän verotuloja palkkatulojen verotamisesta. Tähän perustuvat ilmeisesti ne valtiovarainministeriön laskelmat, joiden mukaan kuntien verotulot pysyisivät suunnilleen ennallaan pääomatulojen verouudistuksessa. Palkansaajat maksavat kunnille lisää veroa, kun pääomatulojen ja yhtiöiden verotus kevenee. Tämä merkitsee sitä, että nyt ajankohtaiset veroäyrin korotuspaineet purkautuvat kokonaan palkkojen, eläkkeiden ja muiden ansiotulojen verotukseen. Pääomatulojen ja yhtiöiden verotukseen se ei vaikuta.

Uuden korkovähennysjärjestelmän vuoksi veroäyrin korotukset merkitsevät palkansaajille suhteellisesti ankarampaa verotuksen kiristymistä kuin aikaisemmin. Pääomatulojen verouudistus on siten myös tulonsiirto palkansaajilta pääomatulojen saajille, vaikka hallitus yrittää antaa kuvan, että se on vain pääomatulojen verotuksen sisäinen rakenteellinen muutos. Joka tapauksessa on kuitenkin todettava, että kunnallisen tuloveron tuotto ensi vuonna pienenee ja tämä taas johtuu siitä, että TEL-maksu tulee vähennyskelpoiseksi.

Haluan lopuksi todeta, että Kunnallisliitto on arvioinut hallituksen paketin merkitsevän jopa yli 6 miljardin tappiota kunnille. Jos asia näin olisi, se on keskimäärin 2 pennin lisärasite kunnille. Mutta niin kuin äsken sanoin, hallitus tuntuu tästä asiasta olevan kyllä esityksen perusteluissa toista mieltä.

Ed. Laivoranta (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Laine ei näyttänyt löytävän verouudistusesityksestä yhtään myönteistä kohtaa. Palautan ed. Laineen mieleen seikan, että tässä maassa todella työttömyys johtuu aika pitkälle siitä, että meiltä puuttuu yrityksistä oma pääoma ja yritykset menevät konkurssiin. Ylipäätään koko Suomen taloudellinen kriisi johtuu aika pitkälle siitä, että täältä puuttuvat ns. pääomat, jotka olisivat tärkeitä. Jos ed. Laine vähän opiskelisi enemmän talouspolitiikkaa, hän havaitsisi ihan varmasti, että nimenomaan tämä lainsäädäntö on sellainen, että tällä mahdollistetaan omien pääomien muodostuminen yrityksiin.

Uskallan väittää, että jos meillä olisi ollut vuonna 1985 tällainen verouudistus, emme olisi tässä kriisissä eikä meillä olisi valuuttalainaa niin paljon kuin on. Voin antaa tästä yksityiskohtaista lähempää selvitystä. Uskon, että ed. Laine fiksun miehenä silloin kyllä ymmärtää, mistä on kysymys.

Ed. Laine (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Oppi, lisätiedot ja informaatio ei ole kenelläkään pahaksi, oli sitten kysymys yrittäjä-kansanedustajasta tai kenestä tahansa. Mutta, ed. Laivoranta, minulla on tässä talossa hyvin pitkäaikainen kokemus: Eduskunta 70-luvulla, 80-luvulla ja Ahon hallituksen aikana on tehnyt erittäin suuria merkittäviä ratkaisuja, joilla on helpotettu yritysten pääomamuodostusta, yritysten verotusta, yritysten sosiaaliturvamaksua. On tehty nollaratkaisuja palkkojen osalta. Siis kaiken kaikkiaan näyttäisi siltä, että jos mennään pidemmälle taaksepäin, voidaan puhua vähintään 100 miljardista, mutta pysytään nyt tällä vuosikymmenellä, niin ehkä noin 50 miljardia markkaa on annettu yritysten käyttöön, ja silti työttömyystilanne on sellainen kuin nyt on.

Voi olla niin, että edellisissä eduskunnissa ja edellisten hallitusten tukena ja apuna ei ole ollut niin taitavia talousmiehiä kuin nyt ed. Laivoranta, mutta toivoisin, että ei asia näin olisi, sillä kyllä tässä maassa sitten olisi ollut erittäin kehoitetun tietämyksen avulla, miten parhaiten olisi voitu maan taloutta edistää.

Ed. Westerlund: Herr talman! Någon har sagt, att ett rättvist beskattningssystem är viktigare för samhället än själva styrelseskicket. Därför är det inte oväntat, att föreliggande skattereform, som strukturellt är mycket större

än det som tidigare regeringar gjort tillsammans, redan nu beskyllts för att vara orättvis.

Kritiken är dock till stor del överdriven. Den klara uppdelningen i förvärvs- och kapitalinkomster är som sådan ett stort steg i rättvisare riktning. Trots att motsatsen påstås, blir det betydligt svårare att omvandla förvärvsinkomst till kapitalinkomst. Lagberedarnas ärliga avsikt i detta avseende framgår klart av såväl arbetsgruppens betänkande som av regeringens proposition. Att man i propositionerna öppet redogjort för de försök till missbruk som kan uppstå, visar att det långsiktiga målet är ett system som gagnar ekonomin.

Därför bör en förbättrad och sålunda rättvis balans fastställas för lantbrukets del då det gäller lantbrukets alltför begränsade möjligheter beträffande andelen av kapitalinkomstberäkningen i förhållande till förvärvsinkomstandelen. I synnerhet för unga skuldsatta jordbrukare är kapitalinkomstskattebasen enligt propositionen alltför knappt tilltagen, 15 procent alltså, vilket leder till ett ökat och sålunda oskäligt skatteuttag. För gårdsbrukets del får inte beskattningen skärpas i anslutning till generationsskiftet, vilket kommer att ske såvida förslaget inte till denna del ändras. Jag förutsätter att dessa frågor i samband med utskottsbehandlingen särskilt beaktas och tillrättaläggs.

Skattebasen breddas över hela linjen och då det gäller försäljningsvinster har försäljning av egen bostad med rätta undantagits, säkerligen i enlighet med alla politiska partiers önskemål. Att den i detta nu 220 000 marks skattefria andelen i samband med försäljning av fastighetsobjekt som innehafts under längre tid än tio år föreslås utgå kan däremot inte anses rättvist.

Mycket av kritiken för orättvisa har dock gått ut på, att skatteprocenten för kapitalinkomster och för samfundsbeskattningen, 25 procent, är för låg i förhållande till inkomstskatten och med tanke på statens ekonomiska situation. Likaså har förslaget att källskatten för depositioner ännu under ett par år skall vara på en lägre nivå, setts som ett gynnande av de kapitalstarka på bekostnad av dem som bara har sin löneinkomst. Uppfattningen grundar sig dock på bristfällig kunskap om hur ekonomin idag fungerar. Om inte företagens möjligheter att få kapital och hålla det i företagen underlättas, blir de som har löneinkomst allt färre. Vi skall också komma ihåg, att också många företrädare för företagsvärlden redan hunnit kritisera reformen för

skärpt beskattning, vilket måste ses som ett bevis på att målen är mera långsiktiga.

Källskatteproblematiken hänger ihop med bankernas eländiga situation, dvs en direkt övergång till 25 procent kan leda till att det i slutändan ändå är skattebetalarna som får stå för fiolerna. Som vi ser blir motsättningarna mellan kapital och arbete mera konstgjorda än någonsin. Däremot kunde en gradering av källskatteprocenten i förhållande till depositioner med onormalt hög ränteavkastning övervägas.

Till reformen ansluter sig i flera fall övergångstider, vilket är helt oundgängligt. För skogsbeskattningens del måste man konstatera att reformen är nödvändig och motiverad. Övergångstiden är i huvudsak riktigt anpassad och alternativen klara. Var och en kan utgående från egna planer välja mellan att ännu följa den gamla arealbeskattningsprincipen eller direkt övergå till det som i vilket fall som helst måste komma, dvs beskattning enligt försäljning. Denna uppläggning får under inga omständigheter heller äventyras här i riksdagen.

Stort intresse har visats för ränteavdragen för vanliga löneinkomsttagare, då dessa har viktiga bostadspolitiska aspekter. Det nya systemet innebär, att maximalt en fjärdedel av betalda räntor får dras av direkt från skatten. Här måste riksdagen se till, att det extra avdrag som beviljas under övergångstiden verkligen betyder att personer med bostads- och studieskuld som varit beroende av det gamla systemet, inte förlorar på reformen. Uträkningsgrunderna för det extra avdraget måste göras så klara och lättfattliga som möjligt, så att var och en redan nu kan se vad beskattningen för 1993 innebär. Man kan också fråga sig, om inte övergångstiden på fem år är i kortaste laget. I vilket fall som helst borde ränteavdragets betydelse för små- och medelinkomsttagarna efter övergångstiden inte väsentligen få skilja sig från nuvarande system, då det gäller möjligheten att klara av bostadslån.

Herr talman! Det största problemet med skattereformen är troligen dess omfattning. Det här betyder, oberoende av hur bra expertis som ligger bakom, att luckor kommer att uppdagas och måste täppas till. Riksdagen skall använda all tillgänglig kunskap för att bidra till det här, men i inget skede får ett ikraftträdande i början av nästa år äventyras.

Joku on sanonut oikeudenmukaisen verotusjärjestelmän olevan hallitusmuotoakin tärkeämpi yhteiskunnalle. Tämän vuoksi ei olekaan

odottamatonta, että nyt käsittelyssä olevaa vero-uudistusta, joka on rakenteellisesti paljon suu-
rempi kuin aikaisempien hallitusten uudistukset
yhteensä, on jo tässä vaiheessa syytetty epäoi-
keudenmukaiseksi. Arvostelu on kuitenkin joil-
takain osin liioiteltua.

Selkeä jako ansio- ja pääomatuloihin on si-
nänsä pitkä askel oikeudenmukaisempaan suun-
taan. Vaikka päinvastaista onkin väitetty, ansio-
tulon muuttaminen pääomatuloksi käy huomata-
vasti vaikeammaksi. Lain valmistelijoiden re-
hellinen tarkoitus käykin tässä mielessä selkeästi
esiin niin työryhmän mietinnöstä kuin hallituksen
esityksestäkin. Ehdotuksissa on avoimesti
selostettu mahdollisia syntyviä väärinkäytösten
yrityksiä, mikä osoittaa pitkän aikavälin tavoit-
teena olevan järjestelmän, joka on taloudelle
hyödyksi.

Sen sijaan parempi ja näin ollen oikeudenmu-
kainen tasapaino olisi tarpeen maataloudessa
koskien maatalouden liian pieniä mahdollisuuksia,
mitä tulee pääomatulolaskelman osuuteen
verrattuna ansiotulo-osuuteen. Esityksen mukai-
nen pääomatulopohja on erityisesti nuorten vel-
kaantuneiden viljelijöiden osalta liian pieni,
mikä johtaa korkeampaan ja kohtuuttomaan
verotukseen. Maatilatalouden osalta sukupol-
venvaihdoon liittyvää verotusta ei saisi kiris-
tää. Näin on käymässä, jos esitystä ei tältä osin
muuteta. Edellytän, että näihin seikkoihin
kiinnitetään erityistä huomiota valiokuntakäsitel-
lyssä ja epäkohdat korjataan.

Veropohja laajenee kautta linjan. Mitä tulee
myyntivoittoihin, oman asunnon myynti muo-
dostaa oikeutetusti poikkeuksen varmasti kaik-
kien poliittisten puolueiden toiveiden mukaises-
ti. Ei kuitenkaan voida pitää oikeudenmukaise-
na, että yli 10 vuotta hallinnassa olleen kiinteis-
tökohteen myynnin yhteydessä nykyinen
220 000 markan veroton osuus poistuu.

Suuri osa epäoikeudenmukaisuutta koskevas-
ta arvostelusta on kohdistunut siihen, että pää-
omatulojen ja yhteisöverotuksen veroprosentti,
25 prosenttia, on liian alhainen suhteessa tulove-
roon ja valtion taloudelliseen tilanteeseen. Sa-
moin ehdotusta talletusten lähdeveron pitämi-
sistä alhaisemmalla tasolla vielä parin vuoden
ajan on pidetty pääomatulojen saajien suosimi-
senä pelkästään palkkatulonsa varassa elävien
kustannuksella. Käsitykset perustuvat kuitenkin
puutteelliseen tietämykseen siitä, miten talous
nykyään toimii. Jos yritysten pääoman saantia ja
sen pitämistä yrityksissä ei helpoteta, palkkatu-
loa saavien määrä pienenee. Meidän on myös

muistettava, että monet yritysmaailman edusta-
jat ovat jo ehtineet arvostella uudistusta siitä,
että verotus kovenee. Tätä onkin pidettävä osoi-
tuksena siitä, että tavoitteet koskevat pidempää
aikaväliä.

Lähdeveroproblematiikka on yhteydessä
pankkien surkeaan tilanteeseen. Välitön siirty-
minen 25 prosenttiin voi johtaa siihen, että
loppupäässä veronmaksajat joka tapauksessa
joutuvat maksamaan viulut, niin kuin tähänkin
saakka on tapahtunut. Mielestäni pääoman ja
työn välinen vastakkainasettelu on keinotekoi-
sempaa kuin koskaan aiemmin. Sen sijaan mie-
lestäni voitaisiin harkita lähdeveroprosentin por-
rastamista niiden talletusten osalta, joissa on
poikkeuksellisen suuri korkotuotto.

Uudistukseen liittyy monissa tapauksissa siir-
tymäaikoja, mikä onkin aivan välttämätöntä.

Metsäverotuksen osalta on todettava, että
uudistus on motivoitu ja välttämätön. Siirtymä-
aika on pääosin oikein sopeutettu ja vaihtoehdot
selkeät. Kukin voi omien suunnitelmiansa perus-
teella valita joko vanhassa pinta-alaverotukses-
sa, siis nykyjärjestelmässä, pysymisen tai siirtyä
heti myynnin perusteella tapahtuvaan verotuk-
seen, mikä on joka tapauksessa ennemmin tai
myöhemmin väistämätöntä. Tätä asetelmaa ei
tule missään tapauksessa vaarantaa eduskunnas-
sa. (Ed. Rajamäki: Ehdottomasti pitää!)

Ed. Rajamäki, olen huomannut, että te olette
muutaman kerran, ei ainoastaan tänään vaan
myös aiemmin, moittinut nimenomaan sitä uu-
distusta, mikä metsäverotukseen tulee ja olette
esittänyt sen kaltaisia ajatuksia, että puun saan-
timahdollisuudet teollisuudelle heikkenevät. Ei-
hän se näin ole. Minä voin muuten kertoa, että
eduskunnassa, siitä on tosiaan aikaa, 60-luvulla
ja 70-luvulla eräs puolue erityisen itsepäisesti ja
hanakasti esitti, että metsäverotusta on muutet-
tava myyntiveropohjaiseksi, niin kuin nyt esite-
tään. Tietääkö ed. Rajamäki, mikä puolue oli
kysymyksessä? Se oli sosialidemokraattinen
puolue. Niitä puheenvuoroja on löydettävissä
eduskunnan pöytäkirjoista vaikka minkä verran.
Voidaankin kysyä, minkä takia tässä vaiheessa
on menty muutokseen, minkä takia myös tuotta-
jajärjestöt ovat osittain sitä vaatineet: Juuri sen
takia, että laskentaperusteita on muutettu niin
voimakkaasti ja niin kärkevästi, että ne ovat
vaikuttaneet siten, että pinta-alaverotus on kiris-
tynyt niin pitkälle, että kukaan ei kohta pysty
sitä maksamaan. Sen takia me olemme tässä
vaiheessa valmiit hyväksymään tämän uuden
systeemin. Toivottavasti tämä riittää ed. Raja-

mälle selostuksena, mistä on kysymys. Ja kuten sanottu, minä olen valmis etsimään vanhoja pöytäkirjan otteita, joista käy ilmi, mitä eduskunnassa on aikanaan vaadittu.

Tätä asetelmaa, mistä nyt on kysymys, siis verouudistusta, ei tule missään tapauksessa vaarantaa eduskunnassa. Se koskee myös ed. Rajamäkeä, kun hän nyt paneutuu tähän kysymykseen ja tosiaan ymmärtää, mistä on kysymys.

Tavallisten palkansaajien korkovähennyksiin on kiinnitetty runsaasti huomiota, koska niissä on tärkeitä asuntopoliittisia näkökulmia. Uuden järjestelmän mukaan enintään neljännes maksetuista koroista saadaan vähentää suoraan veroista. Eduskunnan on huolehdittava siitä, että siirtymäkauden aikana myönnettävä ylimääräinen vähennys merkitsee todella sitä, että vanhasta järjestelmästä riippuvaiset asunto- ja opintovelalliset eivät häviä uudistuksessa. Ylimääräisen vähennyksen laskentaperusteet on tehtävä niin selkeiksi ja helposti ymmärrettäviksi kuin mahdollista, jotta itse kukin voi jo tässä vaiheessa laskea vuoden 1993 verotuksen. Voidaankin kysyä, eikö viiden vuoden siirtymäaika olekin lyhin mahdollinen asuntolainojen hoitamisen kannalta. Korkovähennyksen merkitys pieni- ja keskituloisille ei saisi missään tapauksessa siirtymäkauden jälkeenkään poiketa merkittävästi nykyisestä järjestelmästä.

Herra puhemies! Verouudistuksen suurimpana ongelmana on luultavasti sen laajuus ja lyhyt valmistelu-aika, mikä meillä eduskunnassa nyt on. Tämä merkitsee, riippumatta siitä, kuinka hyvä asiantuntemus uudistuksen takana on, että aukkoja tullaan löytämään ja ne on tutkittava. Eduskunnan on käytettävä kaikki saatavissa oleva tieto asiaan vaikuttamiseksi, mutta missään vaiheessa voimaantuloa ensi vuoden alusta ei saa vaarantaa.

Ed. R a j a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Westerlundille voin todeta, että viime aikoina — Ruotsia myöten muuten, myös Ruotsin sosialidemokraatit — on tunnusteltu metsäverotusjärjestelmien epäonnistuneisuus puunhuolto- ja puunsaatavuuskysymyksen kannalta. Tässä suhteessa on ollut ainutlaatuisen se keino, jolla Suomessa on kutakuinkin kasvuun perustuvalla pinta-alapohjaisella verotuksella pystytty turvaamaan puun saatavuutta. Toki siinä on ollut kehittämisen tarvetta, mutta perusjärjestelmä ei välttämättä ole ollut tässä suhteessa mikään kovin huono.

Tässä hallituksen esityksessä on nimenomaan

huonoa se, että siirtymäajalla pelataan. Tämä hän on suoraan MTK:n mittatilaustyö eikä millään tavalla ota huomioon metsäteollisuuden tai metsätalouden laajempia asioita. Jatkossa ilmeisesti myös tämä järjestelmä tulee johtamaan siihen, että taimikon hoitotyö laiminlyödään. Tällä on hyvin laajoja vaikutuksia, ja on ikävää, että tätä tarkastellaan metsänomaistajien ja MTK:n taholta suhdannepoliittisena puun kysyntä- ja hinnoittelukysymyksenä. Asiassa on toki paljon laajempia puolia mukana.

Sosialidemokraattinen puolue on muuten hyljätty puoluetoimikuntaa myöten ottanut kantaa myös metsäpolitiikkaan ja metsäverotukseen ja todennut, että metsäverotuksessa tulee kehittää keinoja, joilla päätehakkuukypsien metsien ikärakenne huomioon ottaen talousmetsiä tulisi teollisuuden käyttöön ja samalla voitaisiin antaa verotuksellisella tuella joustavasti suoraan metsänparannustukea. Tässä on ihan viimeisin kannanotto. Eli kannattaisi tutkia kuitenkin vielä laajemmin metsäverotuksen uudistuksen vaikutuksia.

Ed. K o r k e a o j a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Westerlund selosti ansiokkaasti niitä taustoja, mitkä ovat johtaneet tarpeeseen muuttaa metsäverotuksen perusteita. Olen ed. Rajamäen kanssa samaa mieltä, että meillä sovellettu pinta-alaperusteinen keskimääräiseen tuloon pohjautuva järjestelmä on ollut monelta kannalta erittäin hyvä. Kun Ruotsin sosialidemokraatit muuttivat järjestelmää ja Suomen sosialidemokraatit ajoivat monta vuotta, niin kuin Westerlund totesi, tämän järjestelmän muuttamista, niin sitä onneksi täällä pystyttiin vastustamaan.

Kuitenkin tästä toiminnasta oli se lopputulos, että pinta-alaperusteista verotusta on kiristetty tavalla, joka on merkinnyt sitä, että suuri osa verovelvollisista ei voi, ei pysty vuosikausiin hakkaamaan metsästään sellaista tuloa, mikä on verotuksen pohjana ja näin paineet järjestelmän muuttamiseen ovat vuosi vuodelta kasvaneet. Jos olisi menetelty niin, että pinta-alapohjaista verotusta olisi pidetty kohtuullisena, niin meidän hyvä järjestelmämme olisi voinut jatkua. Mutta minusta sosialidemokraatit saavat syyttää itseään, kun ovat lisänneet paineita pinta-alaperusteisen verotuksen kiristämiseen, joka johtaa siihen lopputulokseen, mihin nyt ollaan menossa.

Ed. T. R o o s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Westerlund totesi aivan oikein,

että sosialidemokraatit ovat pitkään ajaneet uudistusta, joka nyt on tulossa. Me olemme ajaneet sitä uudistusta, mutta emme kyllä siinä muodossa, kuin sitä nyt tarjotaan, kun on puhtaasti MTK:n räättälöimä. Jälki näkyy. Sen lopputulos on se, että todellinen veroprosentti jää puoleen, jos siihenkään. Siitä ilmeisesti syntyy keskustelua ainakin sen jälkeen, kun se on valiokuntakäsittelyssä. (Ed. Korkea-osa: Minä mielelläni kuulisin nyt!) — Silloin ed. Korkea-osaakin kuulee ja välittänee MTK:lle kuulemansa täältä.

Kun ed. Westerlund puuttui lähdeverotalluksiin, niin siltä osin voimme olla kyllä samaa mieltä. Kun kulttuuriministeri päivällä aikaisemmin toivoi voimallista tukea oppositiolta, niin siihen kyllä sitä tulee.

Nyt on vain niin, ed. Westerlund, että kun te puhutte, että metsäverotuksen osalta näitä pöytäkirjoja pitää tonkia vähän kauemmalta ajalta, niin tätä lähdeverohommaa ei tarvitse tonkaista kuin viime viikolta. Täällä oli käsittelyssä ed. Backmanin ponsi, jossa oli esitetty juuri tätä, että lähdeverotallukset porrastettaisiin korkojen mukaan niin kuin ed. Westerlund esitti. Sopisi katsoa, oliko ed. Westerlund tämän ponnin mukana vai äänestikö hän sitä vastaan. Historia on joskus kaukaista, mutta joskus sitä löytää ihan yllättäen lähimenneisyydestäkin.

Ed. Aittomäki (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Noita demarien koottuja selityksiä on mukava kuunnella. Nyt he ovat taas vastaan tätä puun myyntitulojen perusteella tapahtuvaa verotusta. Edellisen eduskunnan aikaan oli heille oikein nimenomainen johtotähti, että näin tehdään, mitä me taas vastustimme jyrkästi realistisella perusteella: Erityisesti kun metsän omistus siirtyy yhä enemmän kaupunkilaisille ja sellaisille, joilla on runsaasti muita tuloja, ja kun tulee liitettäväksi muihin tuloihin metsänmyynnistä saatu verotettava tulo, niin se todella vaikuttaa siihen, että puunjalostusteollisuuden puunsaannin turvaaminen jää vähän heikoille. Mutta on todella hauskaa, että kun politiikka vaatii jatkuvuutta, niin hypätään niin kuin toiselta ilmavirrallalta toiselle, mikä paremmin kantaa taas tällä kertaa, välittämättä yhtään siitä, mitä on vielä vuosi sitten puhuttu. Tämä on hauskin systeemiä minun mielestäni.

Ed. Westerlund (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ruotsissa myös metsänomistajat tietysti käsittävät, mistä on kysymys, koska sielläkin on tosiaan tarjottu uutta järjestelmää,

siis meidän nykyjärjestelmäämme. Mutta he ovat huomanneet, miten on käynyt Suomessa: Täällä pinta-alaverotusjärjestelmää on vuosien varrella kiristetty siten, ettei kukaan enää pysty pärjäämään. Tästä se johtuu.

Edustaja T. Roos totesi, että verotulo putoaa jo puoleen, jos sitäkään. Minä en ota kantaa, mihin tasoon se putoaa. Mutta on luonnollista, että se jonkin verran putoaa, koska metsänomistajat tällä kertaa maksavat noin 30—40 prosenttia enemmän veroa kuin myynti edellyttäisi. Totta kai laskua tapahtuu. Minä kysyn vain, miten olisi ed. T. Roos, jos joku palkannauttaja joutuisi maksamaan 30—40 prosenttia ekstraveroa siitä tulosta, mikä hän saa. Tästä se johtuu kysymys eikä mistään muusta.

Mitä ed. Backmanin ponteen tulee, niin kyllä hän ed. T. Roos varsin hyvin tietää vanhana parlamentaarikkona, että eihän näitä kysymyksiä ponnien muodossa hoideta. Minä edellytän, että kaikki edistykelliset asiat tuodaan aikanaan hallituksen taholta esiin, myöskin ehkä nämä kysymykset. Tämä verouudistus on jo siksi laaja, että ei tässä vaiheessa voida juuri vaatiakaan enempää. Minä olen aivan varma siitä, että muutoksia tullaan tekemään vuosien varrella melkoisesti. Koska on näin laajasta veropakettista kysymys, niin totta kai jonkin verran myöskin aukkoja syntyy.

Ed. Backman: Arvoisa puhemies! Kun harvoin pääsee nykyisin kehuamaan hallitusta, on syytä kuitenkin todeta veropolitiikan näkökulmasta, että tämä kokonaisuudistus, jota nyt ollaan tekemässä pääomaverouudistuksen osalta, on tarpeellinen ja sosialidemokraatit ovat peräänkuuluttaneet sitä jo pitkään tuotavaksi eduskunnan käsittelyyn. Tässä mielessä siis olemme oikealla tiellä, kun tarkastelemme verotusta kokonaisuutena.

Nykyinen verojärjestelmämme on liian sekava. Se on liian hajanainen, käsittelee eri tulolajeja hyvin eri tavalla sekä niiden veroasteen että erilaisten vähennysjärjestelmien osalta. Mikä erityisesti tänä aikana on ongelmallista, on erilaisten sijoitusten verokohtelu. Ne ovat nykyisin hyvin eri tavalla sekä veroasteen että erilaisten vähennysjärjestelmien osalta kohdeltuja.

Kun tämä uudistus on nyt osa sitä kokonaisuudistusta, joka aloitettiin edellisellä hallituskaudella, on syytä muistella niitä lähtökohtia, niitä yleviä periaatteita, joita tällä uudistuksella tavoiteltiin.

Niitä olivat ensinnäkin kaikkien tulojen saataminen samalle viivalle, toisaalta verotuksen selkeä yksinkertaistaminen ja kolmanneksi verotuksen tekeminen nykyistä oikeudenmukaisemmaksi eri verotettavien ja miksei myös veronsaajien kesken. Kun näitä kolmea periaatetta tarkastelee tätä uudistusesitystä vastaan, joka nyt meillä on käsittelyssä, voi sieltä löytää selkeitä puutteita. Siellä ei sen paremmin saateta kaikkia tuloja samalle viivalle vielääkään, ei tehdä verotusta yksinkertaisemmaksi ainakaan lyhyellä aikavälillä, ja siellä ei missään nimessä eräissä keskeisissä kysymyksissä tehdä verotusta oikeudenmukaiseksi eri veronmaksajien kesken.

Keskeinen ongelma, joka liittyy tämän uudistuksen käsittelyyn mutta myös sen toteutukseen, on aikataulu, jossa nyt etenemme. Kun viime keväänä järjestettiin tiedotustilaisuus pääomaverotuksen osalta auditoriossa, ministerit ja asiaa valmistelleet virkamiehet kertoivat, että tämä uudistusesitys on valmistunut, siitä vallitsee yksimielisyys. Mutta kuinka ollakaan, ministeri Pekkarinen tuli myöhässä tuohonkin tilaisuuteen ilmoittamaan vain, että keskustan eduskuntaryhmä ei uudistusta siinä muodossaan hyväksykään, ja tuo paketti jouduttiin vielä aukaisemaan hallituksen sisällä. Tämän vuoksi uudistuksen eduskuntaan tuonti on viivästynyt sillä tavalla, että meillä on erittäin suuria vaikeuksia saada ainakaan asiallinen käsittely täällä vuoden loppuun mennessä tehtyä.

Tämä omalta osaltaan taas vaikeuttaa jo täällä esiintuodusti kuntien omaa päätöksentekoa. Ne ovat täysin tyhjän päällä, kun ne miettivät omalta osaltaan taloudellisia vaikutuksia ensi vuodelle.

Yritysten osalta tämä on erittäin ongelmallista, koska joillakin saattaa olla sillä tavalla tilikausi kesken, että ne joutuvat kesken tilikauden itse asiassa nyt omaksumaan uuden verojärjestelmän, järjestelmän, joka elää näköjään vielä eduskuntakäsittelyssäkin. Tässä mielessä on ehkä turha puhua enää mistään verotussuunnittelusta yrityksen osalta. Nyt kysymys on enemmänkin arvailuista, arvailuista siitä, mitä hallituspuolueiden eduskuntaryhmät tulevat eduskuntakäsittelyssä tekemään, ja arvailuista siitä, kuinka pitkään ylipäätään tämä hallitus pysyy kasassa viedäkseen tätäkin uudistusta eteenpäin.

Kun keskeinen kysymys tässä uudistuksessa on nimenomaan pääomaverouudistus, on todettava, että pidemmällä tähtäimellä yksi yhteinen verokanta pääomatuloille on hyvä asia. Mutta se, mikä tekee tilanteen ongelmalliseksi, on siir-

tymäkauteen liittyvät pitkät siirtymäajat esimerkiksi metsäverotuksen osalta, samaten se, että korkotulot eivät tule tässä uudistuksessa vielä muutama vuoteen samalla tavalla verotetuiksi kuin muut pääomatulot. Tämä tuo ongelmia, ei pelkästään veropoliittisia ongelmia vaan ongelmia koko meidän talouteemme.

Eräs ongelma on pääomaverokannan ja tulo-verokannan suuri ero. Mielestäni ratkaisuksi ei näköpiirissä ole se, että tulisimme laskemaan merkittävästi tuloverotuksen tasoa. Tämä varmasti ymmärretään, kun katsomme sitä politiikkaa, jota hallitus nytkin on tarjoamassa eduskuntaan. Meille on tulossa pikemminkin tuloverotuksen osalta korotuspaineita kuin laskua.

Tässä mielessä kannatan sitä, että nostaisimme pääomaveroprosentin 30:een. Tällä ei nimitäin ole valtiontaloudellisesti — se on tunnustettava tässä tilanteessa — merkitystä. Sillä ei tulisi lisää verotuloja, mutta se jakaisi nykyistä verorasitusta eri tulonsaajaryhmien kesken tavalla, joka mielestäni olisi ainakin sosiaalisesti oikeudenmukaisempi kuin nyt esitetty 25 prosenttia. Tässä nimittäin olisivat hyötyjiä ne, joilla olisi vähennyksiä. Kun tämä koskee erityisesti asunovelkaisia, heidän vähennyksensä kasvaisivat, jos verokantana olisi 30 prosenttia. Sitä vastoin niiden, joilla on todellista pääomatuloa, verotus tässä tilanteessa ilman muuta kiristyisi. Mutta jos puhutaan oikeudenmukaisuudesta, mielestäni tämä ei olisi mitenkään sen paremmin veropoliittinen kuin yhteiskuntapoliittinen virhe tässä tilanteessa.

Kun tässä on samalla käsittelyssä tuloveroprosentit, haluaisin muutaman ajatuksen todeta ns. pakkolaina-asiasta. Itse olen mieluummin ottamassa tarvittavat varat suoraan tuloveroasteikon kautta. Keskustelu siitä, palaammeko johonkin aiempaan veroasteikkoon vai säädämmekö kokonaan uuden, ennenkokemattoman veroasteikon, on mielestäni sikäli turhaa, että keinot löytyvät varmasti, jos vain yhteistä halua tämän asian hoitamiseen on. Nyt enemmänkin kiistellään retorisesti siitä, otetaanko pakkolainaa ja minkälaisista tuloluokista sitä otetaan.

Pakkolaina-käsite sinänsä on minusta huono, koska me voisimme asian hoitaa samalla tavalla tuloveroasteikoissa siten, että alennamme jatkossa tuloveroasteikkoja vaikka sen verran reilummin niiltä, joilta nyt otamme.

Itse olisin kuitenkin valmis etsimään vielä muitakin ratkaisuja. Eräs sellainen on nykyisin erittäin alhaisen varallisuusveron korottaminen. Kun meidän varallisuusveroasteikkomme lähtee

vasta verotettavasta varallisuudesta, joka on 1 100 000 markkaa, niin se ei koske tavallisia palkansaaajia. Tähän täytyy olla jo melkoinen varallisuus. Tavallinen uusi omakotitalo on tällä hetkellä suuruusluokkaa 300 000—400 000 markkaa, eli kolme tällaista omakotitaloa tulisi olla varallisuutta, ennen kuin siitä menee varallisuusveroa. Mielestäni tätä alarajaa voitaisiin laskea ja myös veron määrää tuosta ylimenevästä osuudesta selkeästikin nostaa. Otettakoon nyt niiltä, jotka tänä aikana pystyvät hyvin edullisestikin saamaan lisää varallisuutta pakko-huutokauppojen seurauksena.

Haluan keskittyä puheenvuorossani lopuksi yhteen yksityiskohtaan, ja se on nykyisten asuntolainakorkojen verovähennysjärjestelmä. Mielestäni on väärä lähtökohta se, että verrataan nykyistä järjestelmää ja tulevaa järjestelmää ja pyritään tekemään siirtymäsäännöksiä, jotka säilyttäisivät nykyisen olotilan.

Olen itse kritisoinut hyvin voimakkaasti jo viime eduskuntakaudella koko korkovähennysjärjestelmää sen vuoksi, että se antaa sitä suuremman hyödyn, mitä suuremmat tulot. Sitomien progressiiviseen verojärjestelmään vähennysjärjestelmän osalta ei mielestäni ole ollut hyvä. Olisi ollut parempi tehdä vähennys suoraan esimerkiksi verosta tai mennä kokonaan uuteen järjestelmään. Tässä nimenomaan siirtymäkauden säännös on väkisin yritetty sovittaa progressiivisen verojärjestelmän osaksi, ja se ei mielestäni sovi malliin, joka lähtee muutoin tasaverojärjestelmästä pääomaveropuolella.

Toisaalta se erottelu, joka aiemmin on tehty asuntolainojen ja ns. kulutusluottojen välillä, olisi mielestäni säilytettävä ja olen sitä mieltä, että tässä olisi oltava johdonmukaisia. Jos tämä lakiesitys toisaalta toteaa, että jatkossa tätä erottelua ei voida enää tehdä, kuinka sitten voidaan tehdä siirtymäsäännös, joka kuitenkin nämä korot erottelee? Jompikumpi näistä on mahdoton tehdä, joko on mahdoton hoitaa tätä siirtymäsäännöstä tai sitten on mahdottomuus väite, ettei voitaisi pysyvänä järjestelmänä ottaa käyttöön erottelua eri korkojen osalta. Itse kannatan siis selkeää erottelua ja siltä osin verotuksen käyttämistä tässä yhteydessä tutkimuotona nimenomaan asumiskustannuksiin.

Tämä uusi järjestelmä on monessa suhteessa erittäin monimutkainen, ja haluan nähdä sen verovirkailijan kenttätasolla, joka pystyy veronmaksajalle selvittämään järjestelmän, kuinka tämä oikein toimii. Otan esimerkkinä yhden momentin, 131 §:n 2 momentin. Tämä sopii ylei-

seksi esimerkiksi nykyaikaisen lainsäädännön vaikeudesta. Tässä ehkä tekstiä kirjoittaneella juristillakin on ollut joko erittäin hauskaa tai sitten erittäin tuskaisaa, kun hän pykälää kirjoitti. Momentti kuuluu näin: ”Jos verovelvollisen, johon sovelletaan puolisoita koskevia säännöksiä, tuloveroprosentin mukainen osuus samana verovuonna syntyneestä 60 §:ssä tarkoitetusta pääomatulolajin alijäämästä ylittää edellä 1 momentissa tarkoitetun alijäämähyvityksen enimmäismäärän, verovelvollisen alijäämähyvityksen enimmäismäärää korotetaan sillä määrällä, jolla verovelvollisen puolison alijäämähyvitys alittaa hänen alijäämähyvityksensä enimmäismäärän.” Olen luvannut, kun vedonlyönti on nykyisin ministereittenkin taholla suosittua, 100 markkaa sille, joka ensi lukemalta pystyy kertomaan, mitä tämä tarkoittaa. Verohallituksen pääjohtaja sanoi minulle, että pidä satasesi!

Tämä järjestelmä, jota nyt olemme luomassa, ei siis ainakaan ole yksinkertainen. No, onko se sitten oikeudenmukainen? Otan esimerkkitapausten: kaksi henkilöä, joilla molemmilla on korkoja 80 000 markkaa. Uuden järjestelmän perusteella siitä voidaan tehdä 25 prosentin vähennys suoraan verosta, jos kyseessä on aviopari, jolla on kaksi lasta. Se on 20 000 markkaa. Jos kaikki tämä 80 000 markkaa on asuntolainan korkoja, vähennys on 20 000 markkaa ensi vuonna. Jos toinen henkilö näistä kuitenkin on sellainen, jolla tuosta 80 000 markasta 45 000 markkaa on asuntolainakorkoja tai opintolainakorkoja ja loppu 35 000 markkaa kulutusluottokorkoja, onpa se sitten minkkiturkkiin, purjeveneeseen tai autoon hankittua, niin hänpä saakin vähentää ensi vuonna 25 625 markkaa eli 5 000 markkaa enemmän kuin se, jolla koko summa on asuntolainan korkoja.

Tämä perustuu siihen, että siirtymäsäännös on rakennettu siten, että siellä on sisäinen leikkuri, joka leikkaa vähennystä, mutta se leikkaa sitä ainoastaan siltä osin, kuin kysymys on asuntolainan koroista. Leikkuri ei päde, jos henkilöllä on yli 45 000 markkaa olevia korkoja, jotka ovat kulutusluottoina otettuja.

En ymmärrä tämmöistä oikeudenmukaisuutta ja toivon, että hallituspuolueitten eduskuntaryhmät ja edustajat veroaostossa ja valtiovarainvaliokunnassa tähän asiaan kiinnittävät huomiota yhdessä oppositiopuolueitten kanssa, ja voimme ainakin tämän kohdan täältä korjata.

Toisaalta en ymmärrä sitä oikeudenmukaisuutta, että otetaan vuoden 92 korot siirtymäsäännöksen perusteeksi ja tuloina tarkastel-

laan vuoden 93 tuloja. Voi olla henkilöitä, jotka joutuvat ensi vuonna maksamaan huomattavasti nykyistä enemmän korkoja, kun kolmen vuoden viitekorko nousee ensi vuonna, kun asp-järjestelmän korkotuki loppuu tai kun opintolainojen korkotuki loppuu. Tämä yhteismäärä voi olla tietämissäni esimerkkitapauksissa noin 10 000 markkaa lisää korkoja ensi vuonna. Tältä osin puhutaan 2 500 markan vähennysoikeuden menettämisestä. Samanaikaisesti saattaa käydä niin, että tulot ovat ensi vuonna huomattavasti alhaisemmat kuin 1992 johtuen esimerkiksi työttömyydestä, joka ei tämän hallituksen aikakaudella ole mitenkään ihmeellinen ilmiö tässä maassa. Sikäli nämä vertailuvuodet menevät juuri päinvastoin. Tämän vuoksi toivon, että myös voitaisiin tarkastella tätä siirtymäsäännöksen yksityiskohtaa vielä uudestaan valiokuntakäsittelyssä.

Ed. V ä h ä n ä k k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Backman toi erinomaisessa veropoliittisessa analyysissään esille mm. meidän varallisuusveromme alhaisen verotusasteen ja prosentit siellä. Olen eräässä aikaisemmassa puheenvuorossani tuonut esiin, että tätä hallituksen nyt käyttämää pakkolaina-nimitystä voitaisiin soveltaa varallisuusveroon. Muutama vuosikymmen sitten otettiin tietty omaisuusmäärä enemmän omistavilta tietty prosenttimäärä pakkolainana valtiolle 5—10 vuodeksi. Tällaisena hetkenä, jota nyt elämme, ja kun kaikki tyhjätkin kupit on käännetty eli eläkeläiset ja työttömät, sopsi erinomaisen hyvin siihen isänmaalliseen yhteisrintamaan, yhteiseen sopimukseen, että varallisuutta omaavat luopuisivat hetkeksi. Korkojen kanssa valtio varmaan sitten aikanaan maksaisi tämän pakkolainan varallisuudesta takaisin.

Ed. H ä m ä l ä i n e n : Herra puhemies! Ahon — Viinaseen hallituksen veroesitykset ovat epäoikeudenmukaisia. Ne suosivat suurituloisia. Erityisesti ne suosivat pääoman omistajia työn kustannuksella. Tämä tuli hyvin selvästi esille nimenomaan hallituspuolueiden kansanedustajien puheenvuoroissa olleesta kritiikistä. Sen sijaan minulle ei käynyt selväksi, missä hallituksen ministerit olivat, erityisesti keskeiset talouspolitiikasta ja veropoliitiikasta vastaavat ministerit. Nyt heiltä olisi kaivattu vastauksia tähän kritiikkiin. Nyt heiltä olisi kaivattu tietoa siitä, mitä hallitus todella aikoo suurituloisten verotukselle tehdä, tuleeko esityksiä pakkolainasta, tuleeko

esityksiä veroasteikkojen muutoksista, tuleeko lähdeverojen korotus tai lähdeverojen porrastus. Kaikki nämä kysymykset jäävät avoimina leijumaan ilmaan. Ei riitä, että ministerit käyvät televisioruudussa paaskaamassa kättä tai lyömässä vetoa. Heidän pitää eduskunnan edessä myös pystyä antamaan vastauksia näihin kysymyksiin.

En halua epäillä hallituspuolueiden kansanedustajien vilpittömyyttä, kun he arvostelivat monelta keskeiseltä osalta hallituksen veroesityksiä. Mutta siitä seuraa, että esitysten käsittely eduskunnassa tulee olemaan hyvin kovan kädenväännön kohteena, ja pahoin pelkään, että hallitus tulee vielä ajamaan näistä edustajista yli. Tuntuu siltä, että hallituspuolueiden kansanedustajilla on kunnallisvaalien alla kova kiire pestä kätensä, saada ikään kuin synninpäästö näistä epäoikeudenmukaisuuksista, joita esitykset sisältävät.

Joka tapauksessa keskustelusta on tulossa kaikkien aikojen verosotku. Tällä hetkellä yrittäjät eivät voi tietää, mikä tulee olemaan heidän verotuksensa sisältö. Kunnat eivät tiedä, mikä on kunnallisverotuksen pohja, eivät pysty suunnittelemaan budjettejaan eivätkä kunnallisveron tuottoa, eikä valtiokaan tiedä arvioida omaa verotuottoaan. Sekin on käynyt selväksi.

Erityisesti tietysti tämä epä tietoisuus haittaa verotuksen käytännön toteutuksen suunnittelijoita eli verohallintoa. Verohallinnolle on jäänyt aivan selvästi liian vähän aikaa koko uudistuksen toteuttamiseen. Hallitus vitkutteli päätösten teossa niin kauan, että kaikki asiantuntijat, joita jo tähän mennessä verojaostossa on kuultu, ovat kertoneet, että aikapula uudistuksen toteuttamisessa on aivan ilmeinen. Siitä seuraa, että ensinnäkin jo hallituksen esityksen säädökset on hätäisesti kirjoitettu. Jo nyt asiantuntijat ovat arvioineet, että enemmän aikaa säädösten kirjoittamiseen käyttäen olisi saatu parempi tulos aikaan, puhumattakaan siitä kiireestä, joka näiden säädösten toteuttamisella on. Joudutaan turvautumaan sellaisiin järjestelmiin, jotka pitkän päälle tulevat kalliimmiksi kuin sellaiset järjestelmät, jotka olisi rauhassa ehditty suunnitella ja ajan kanssa.

Verohallinnolle ei myöskään riitä tällä aikataululla väkeä suunnitteluun. Se joutuu ostamaan kalliita ostopalveluita. Jo nyt on laskettu, että hallituksen aiheuttama kiire aiheuttaa useiden kymmenien miljoonien markkojen lisäkustannukset verohallinnolle pelkästään tämän epäoikeudenmukaisen verotuksen käytännön to-

teuttamiseksi. Se siis maksaa paljon ja lisää epävarmuutta. Se lisää epävarmuutta kaikissa kansalaisissa jo nykyiselläkin aikataululla.

Jos sitten puolestaan tapahtuu, niin kuin monet hallituspuolueiden edustajat nyt näyttävät uskovan, että eduskunta vielä viime hetkellä tekee muutoksia esityksiin, jos sitten pitkän käsittelyn jälkeen jonakin pimeänä joulukuun yönä syntyykin erilaisia tuloksia, niin on aivan selvää, että silloin ei ole enää järjestelmää verohallinnossa, joka sen toteuttaa, eli sotku on valmis. Veikkaanpa vain, että hallituksen epäoikeudenmukaiset esitykset tulevat näkemään päivänvalon tästäkin eduskunnasta ihan siinä järjestyksessä kuin hallituksen esitykset tapaavat muutenkin mennä läpi, ellei hallitus omaan epäoikeudenmukaisuuteensa ja muihin sotkuihinsa sitä ennen kaadu.

Verotuksessa keskeinen asia on oikeusturva. Se on veronsaajan oikeusturva, mutta se on myös verovelvollisen oikeusturva. Jotta oikeusturvasta voitaisiin puhua, verotuksen pitää olla selkeää, ymmärrettävää ja riittävän yksinkertaista. Verovelvollisella pitää olla mahdollisuus ennakoida oma verotuksensa. Jos verotus tarjoaa hänelle erilaisia vaihtoehtoja valittaviksi, pitää olla mahdollisuus laskea, mikä verotuksen tulos eri vaihtoehtoilta on. Nyt valitettavasti on niin, että hallitus esittää niin monimutkaista lainsäädäntöä, että verovelvollinen ei kykene laskemaan omaa verotustaan, ei kykene tekemään laskelmia siitä, mitkä valittavissa olevista vaihtoehtoista ovat hänelle edullisimpia, eikä tätä vastausta kykene verohallintokaan hänelle antamaan. Kuullut asiantuntijat ovat hyvin yksiselitteisesti kertoneet, että verohallinnolla ei ole aikaa, ei resursseja eikä myöskään mahdollisuutta laskea verovelvolliselle näitä tietoja.

Näin monimutkaisesti toteutettuina esitykset ovat paitsi epäoikeudenmukaisia myös oikeusturvan kannalta erittäin kyseenalaisia. Ainoa lohtu tietysti voi olla, että ne tulevat pitkiksi ajoiksi työllistämään tässä maassa verojuristit erilaiseen neuvontaan ja veroselvitysten antamiseen.

Herra puhemies! Koskaan aikaisemmin en ole eduskunnassa enkä valtiovarainvaliokunnan verojaostossa nähnyt, että kuullut asiantuntijat, nimenomaan virkamiesasiantuntijat ja verohallinnon asiantuntijat, olisivat suhtautuneet niin kriittisesti hallituksen esityksiin kuin nyt esillä oleviin esityksiin on suhtauduttu. Kaikki käytännön toteuttamisen ongelmat on hyvin selkeästi tuotu esiin, ja se on ilmeisesti osaltaan

pelästyttänyt myös hallituspuolueiden kansanedustajia. Tänäpä näitä ongelmat saivat verojaostossa jo aikaan hienoista irvistelyä. Nykyiseen vaalikeskusteluun viitaten ja sitä lainaten ja soveltaen totesimme, että Liikanen keksi verotuksen yksinkertaistamisen mutta vasta Viinanen rupesi sitä toteuttamaan.

Ed. R a j a m ä k i : Herra puhemies! Hallituksen vuosisadan verouudistukseksi mainostama esitys on epäsosiaalinen ja suosii pääomatuoloja, kuten taholtamme on useissa puheenvuoroissa todettu. Palkansaajien ja eläkeläisten osana on koveneva verotus, nousevat maksut ja sosiaaliturvan tason lasku.

Hallitus on tosiaan, kuten aikaisemmin totesin, erikoistunut kelluttamaan asioita, ja nyt se on pannut kellumaan myös verolait. Kuten ed. Hämäläinen totesi, on aika lailla verotuksen onnistumisen kannalta järkyttävää, minkälaisia ovat lopputulos ja sen budjettivaikutukset. Se ei saata olla kovinkaan onnistunut toimenpide. Ehkä takana onkin hallituksen sisäinen kunnallisvaaleihin liittyvä kelluttaminen, joka päättyy, kun kunnallisvaalit ovat ohi ja päästään puhumaan epäoikeudenmukaisen verotuksen sisällöstä ja toteuttamaan sitä myös hallituspuolueiden voimalla.

Herra puhemies! Olen aikaisemmin vastauspuheenvuorossani puuttanut metsäverotukseen. Haluan vielä lyhyesti tuoda esille sen, että metsäverotuksessa myynnin verotukseen hyppääminen vähennyksineen suosii metsänomistajia ja on muiden vaikutuksiensa osalta jäänyt liian vähälle tarkastelulle ja ehkäpä ei suosi edes metsänomistajia keskipitkällä tarkasteluajanjaksolla.

Yleensäkin verotuksessa ja varsinkin metsäverotuksessa pitäisi tarkastella monia metsätalouden ja kansantalouden heijastusvaikutuksia. Kun metsäverotoimikunta 88 valmisteli mietintönsä ja pohti lainsäädännön kehittämistarpeita, se tähtäsi nimenomaan siihen, että pitäisi toisaalta ottaa huomioon uudistusten liittyminen kokonaisverouudistukseen ja toisaalta metsäverotuksen mahdolliset metsätaloudelliset kehittämistarpeet.

Tässä mielessä selviteltiin niitä periaatteita, joita metsäverotusjärjestelmässä voitaisiin ottaa huomioon: teollisuuden kotimaisen puun käytömäärä ja edelleen todelliset hakkuumäärät, jotka perustuvat puun käyttöön ja tarpeeseen. Edelleen pohdittiin, miten metsäverotusta voitaisiin kehittää niin, että eri maatilojen toisistaan poikkeavat tulonsaantimahdollisuudet ja

metsiin kohdistuvat erilaiset menot voitaisiin paremmin ottaa verovelvolliskohtaisesti huomioon.

Toimikunta esitti silloin mietinnössään: ”- että metsätalouden monet erityispiirteet puoltavat nykyisen kaltaisen pinta-alaverotuksen jatkamista kuitenkin siten kehitettynä, että verotuksen kohdistumista eri verovelvollisiin voitaisiin parantaa nykyisestä ja lisäksi että tuoton arvioinnissa sovellettavat tuottoerusteet voitaisiin pitää mahdollisimman ajantasaisina ja tuoton arvioinnin eri vaiheissa voitaisiin soveltaa säännöksillä määriteltyä kohtuullisuusperiaatetta.”

Oli selvää, että edellisessä järjestelmässä oli paljon soveltamisongelmia, mutta niistä olisi voitu korjaamallakin edetä. Myös kohtuullisuuskysymys kiistatta oli aikamoinen ongelma monellakin pientilalla, jolla saattoi olla esimerkiksi omistajan- tai sukupolvenvaihdoksen seurauksena hakkaamattomat metsät viljelijän koko iäksi, joka siinä maataloutta harjoitti. Oli tietysti kohtuutonta, että pinta-alaverotuksen mukaan suoraan veroa maksettiin. Kuitenkin kaikki nämä kohtuullisuusasiat olisi ollut mahdollista ottaa huomioon.

Toisaalta myöskään metsäveroluokitus ei edes tänä päivänä ole vielä kautta läpi maan kunnossa. Luokituksen ajantasaisuudella oli monelle metsänomistajalle myös veroa alentava vaikutus joutomaiden, hukkamaiden ja luokituksen heikentämisen kautta. Toisaalta myös koko verokanta on ilmeisesti ollut 5 prosenttia alempana kuin metsäveroluokituksen kuntoon saattaminen olisi merkinnyt, eli sekin olisi ollut valtion tulojen kannalta toisaalta kunnossa oleva asia ja hyvä korjata.

Kehittämistyötä olisi todella tarvittu. On valitettavan kuvaavaa veropolitiikalle ja verotuksen kehittämiseksi, että näinkään tuoreella komiteamietinnöllä, joka asetti selkeitä korjaustavoitteita ja puolsi nykyisen metsäverojärjestelmän säilyttämistä mm. juuri sen puuhuollollisen vaikutuksen takia, ei ole ollut erityistä merkitystä metsäverouudistuksessa.

Taustalla on tietysti se, että metsäverotusta niin kuin monta muutakin verotusta tarkastellaan liian suhdannepoliittisesti. Ilmeisesti myös sosialidemokraattien taholla aikoinaan, kun puulla on ollut kova kysyntä ja puun myynti on ollut vilkasta ja hyvällä hinnalla on myyty, on ajateltu, että tulee liian suuret myyntitulot, pitäisi verottaa myyntituloa. Sekin on suhdannepoliittista tarkastelua yhtä lailla kuin nyt,

kun MTK:n vaatimuksesta on ajettu myyntiverotuksen puolelle asia myös lakiesitystasolla. Kun on hakkuuylijäämää, hinta alhaalla, metsiin liittyy monia muita käyttötarkoituksia, katsotaan, että nyt pitää päästä siihen, että verotetaan myyntiä, jota ilmeisesti ei kovin paljon tapahdu.

Tämä kuitenkin on erittäin huono asia juuri siinä, että tämä tulee ilmeisesti johtamaan juuri taimikon hoidon laiminlyömiseen ja voi pahimmillaan metsien pirstoutumiskehitys huomioon ottaen ajaa maamme muutamissa vuosissa puunsaantivaikeuksiin. Mikäli metsäverouudistus saa tämän isänmaallisen tuhon aikaiseksi, että se johtaa juuri epävarmuuteen puuhuollossa, se tekee silloin tyhjäksi pitkälti metsäteollisuuden kehittämisratkaisut, ja investointien tuleva toteutus tulee epävarmaksi. Se on pahinta, mitä Suomen metsätalouden ja metsänomistajien ja koko maan kansantalouden kannalta voisi, herra puhemies, tapahtua.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

13) Hallituksen esitys n:o 201 varallisuusverolaiksi

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

14) Hallituksen esitys n:o 202 vuoden 1993 veroasteikkolaiksi

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

15) Hallituksen esitys n:o 203 laeiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain ja konserniavustuksesta verotuksessa annetun lain muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

16) Hallituksen esitys n:o 204 laiksi maatilatalouden tuloverolain muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

17) Hallituksen esitys n:o 205 laeiksi yhtiöveron hyvityksestä annetun lain ja merenkulun veronhuojennuksista annetun lain muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

18) Hallituksen esitys n:o 207 laiksi veronhyvityslain 1 §:n muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

19) Ed. Tennilän ym. lakialoite n:o 31 laiksi työllisyyslain muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin työasiainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Tennilä: Herra puhemies! Käsittelyssä on vasemmistoliiton eduskuntaryhmän ryhmäaloite työllisyyslain parantamisesta. Me siis torjumme ehdottomasti työllisyyslain huononukset ja nyt julkituodut suunnitelmat työllisyyslain romuttamisesta. Me lähdemme siitä, että työllisyyslakia pitää parantaa.

Herra puhemies! Työllisyyslaista käytyyn ja käytävään kiistaan liittyy hyvin suuria periaatteellisia lähtökohtia. Vastakkain törmää kaksi erilaista ideologiaa. On olemassa niitä poliittisia voimia, jotka pitävät työvoimaa pelkkänä tavaran siinä kuin mitä muuta tavaraa tahansa. Kun työvoimatavaralla on kysyntää, silloin palkansaaja saa työtä. Kun kysyntä heikkenee, on työttömyyttä. Nyt on lähes 400 000 palkansaajaa työttöminä. Erityisen selvästi tämä ideologia tietysti leimaa työnantajatahoa, mutta hyvin voimakkaasti myös sen ääntä täällä parlamentissa eli oikeistoa, kokoomusta.

On tälle näkökannalle vastakkainen suhtautumistapa, jota me edustamme. Me lähdemme siitä, että työn oikeus on keskeinen perusoikeus. Ihminen voi elää hyvin ja onnellisena vain siinä tapauksessa, että hänellä on työtä ja sitä kautta mahdollisuus osallistua uuden luomiseen. Pitää muistaa, että työelämässä syntyvät pääsääntöisesti myös sosiaaliset suhteet. Työtön on todellakin, niin kuin runoilija Saaritsa kirjoitti, puustaan irronnut lehti, yksin ja sivussa, syrjäytynään. Työllisyyslaki toteuttaa meidän ideologiaamme. Se siis asettaa tavoitteeksi työn oikeuden turvaamisen, tästyöllisyyden, jonka toteuttamisessa valtiolla on erittäin keskeinen vastuu.

Työllisyyslaki on kokonaisuus. Ensin tulee oikea työllisyys edistävä talouspolitiikka, sitten valtion työllistävät toimet koko laajuudessaan, ja sitten on suojaverkko eli velvoitetyöllistäminen. Työllisyyslaki keskusteluissa pelkistettään hyvin usein pelkäksi velvoitetyöllistämisek-

si, mitä työllisyyslaki ei kuitenkaan ole. Siinä on, luojan kiitos, myös tämä suojaverkko, joka onkin hyvin tärkeä, mutta sitä ennen tulevat muut toimet. Jos ne eivät riitä eli jos työvoimaviranomainen ei pysty osoittamaan nuorelle tai pitkäaikaistyöttömälle työtä tai työpaikan saantia edistävää koulutusta, sitten astuu voimaan velvoite. Näinhän se työllisyyslaki on rakennettu.

Porvarihallitus on nyt todellakin suuntautunut repimään rikki työllisyyslain tärkeimmän osan eli juuri tämän suojaverkon, velvoitetyöllistämisen. Isku suuntautuu tosiasiaa kaikkein huono-osaisimpiin eli työttömiin ja heidänkin osaltaan vielä kaikkein vaikeimmassa asemassa oleviin eli nuoriin työttömiin ja pitkäaikaistyöttömiin. Kuten tilastot osoittavat, työttömyys on kasvanut erityisen voimakkaasti juuri näissä ryhmissä. Nuorten työttömyys lisääntyy, ja pitkäaikaistyöttömyys kasvaa.

Tällä hetkellä velvoitetyöllistettyjä on noin 45 000, ja tietysti on niin, että jos velvoitetyöllistäminen lopetetaan, niin kuin on ehdotettu, tämä ryhmähän se sitten putoaa tämän suojaverkon piiristä pois ja kolhii itsensä pitkäaikaistyöttömyyden karulla todellisuudella ja siihen törmäten. Ei se niin käy, niin kuin selitetään, että kun velvoitetyöllistäminen lopetetaan, niin rahat käytetään sitten muulla tavoin ja lopputulos on sama. Vaikka rahoja käytettäisiin täsmälleen sama määrä, työllistettäväksi tulevat kuitenkin eri henkilöt, siitä olen täydellisen varma. Jos velvoitetyöllistäminen lopetetaan, huonoimmasa asemassa olevat työttömät siitä enimminkin kärsivät, ja pitkäaikaistyöttömyydestä samoin kuin nuorten työttömyydestä muodostuu yhä pahempi ongelma. Näin siinä tulee käymään, jos säästöjen nimissä tehtävä työllisyyslain romutus toteutuu.

Herra puhemies! Työllisyyslakiin liittyvä velvoitetyöllistäminen on seuraamusta hallitusmuodon 6 §:stä, johon tuli vuonna 1972 lisäys, jossa kansalaisten työvoima määrätään valtiovallan erityiseen suojelukseseen ja jossa edellytetään sitä, että valtiovalta tarvittaessa järjestää työtä jokaiselle Suomen kansalaiselle. Sieltä tuli lähtökohta nykyiseen työllisyyslakiin, jota siis nyt on jo vesitetty ja joka on nyt suuntauduttu kokonaan murentamaan.

Kun työllisyyslaki on seuraamusta hallitusmuodosta, minusta oli ällistytävää se, että työllisyyslakia voitiin huonontaa viime kevätkaudella yksinkertaisella säätämisyksityksellä. Täydellinen perustuslaillinen virhe tulee, jos koko lain ydin eli velvoitetyöllistäminen voidaan ro-

muttaa eduskunnassa yksinkertaisella säätämisyksityksellä. Jos perustuslakivaliokunta tekee tällaisen äänestyspäätöksen, niin silloin tehdään kyllä päätöksiä piittaamatta siitä, mitä perustuslaissa sanotaan. Hallitusmuodossa ihan selvästi todellakin julistetaan työvoima valtiovallan erityiseen suojelukseseen ja työllisyyslailla on sitten toteutettu tätä hallitusmuodon määräystä, joka siis vuonna 72 hallitusmuotoon otettiin.

Herra puhemies! Vasemmisto on ajanut työllisyyslakia todellakin pitkään. Niin kuin sanottu, 70-luvun alussa silloisen valtiopäivämiehen Sakari Knuuttilan esityksestä hallitusmuotoon tehtiin mainittu muutos. Sen jälkeen vei toistakymmentä vuotta ennen kuin työllisyyslaki, joka vastaa edes osittain hallitusmuotoa, saatiin aikaiseksi. Nuo vuodet olivat kovan rutistuksen vuosia, sillä työllisyyslain säätämiseksi oli sitkasta vastarintaa. Sitä edusti nimenomaan oikeisto, kokoomus, jolle oli vastenmielistä se, että työn oikeuden toteuttaminen edes aloitettiin.

Kun tutustuu perusoikeuksia käsitteeseen Längin komitean mietintöön, sieltäkin tulee vastaan sama asenne. Kokoomukselle on vierasta se, että perusoikeudet eli oikeus työhön, asumiseen, sivistykseen, terveydenhoitoon, perusturvaan ja kunnolliseen ympäristöön tulisivat perustuslain takaamiksi oikeuksiksi jokaiselle suomalaiselle. Se on oikeistolle vieras ajatus. He lähtevät siitä, että jokainen on oman onnensa seppä eikä valtiovallan tehtävänä ole tällaisia oikeuksia turvata. Me taas lähdemme siitä, että ne pitää turvata ja että tehdään nämä toimet, jotka turvaavat perusoikeudet, ja katsotaan sitten, mihin muuhun on varaa. Näin koko väestö, koko kansakunta, niin kuin juhlallisesti sanotaan, voisi elää kunnollista elämää. Toisessa järjestyksessä eli oikeistolaisessa hengessä edeten käy niin, että syntyy yhä syvempi repeämä. On selviytyjiä ja on syrjäytyjiä, joiden määrä nyt on todellakin rajussa kasvussa.

Herra puhemies! Vasemmistoliiton eduskuntaryhmän ryhmäaloitteesta lähdetään siitä, että työllisyyslakia pitää parantaa. Meillä on aloitteessa kolme keskeistä ehdotusta.

Työllisyyslakihan lähtee siitä, että velvoitetyöllistäminen on nuorten etuoikeus silloin, kun nuori on alle 20-vuotias. Meistä tämä ikäraja on liian matala. Jo lakia säädettäessä me olimme sitä mieltä, että sen pitäisi olla 25 vuotta. Tämä aika kiirehtii tällaista muutosta. Tällä hetkellä alle 25-vuotiaita nuoria on jo työttöminä yli 90 000 eli hyvin suuresta nuorten työttömien ryhmästä on kysymys. Jos nuoret, niin kuin nyt käy hyvin

usein, suoraan koulutuksesta joutuvat työttömiksi, niin pilalle voi mennä koko elämä, ja kalliin laskun siitä tämä maa vielä maksaa, jos se näin jatkaa ja näin nuoriin suhtautuu ja työttömiksi heidät heittää. Siis kaikki alle 25-vuotiaat pitäisi saada tämän velvoitteen piiriin, eli jos ei ole pystytty muutoin järjestämään työtä tai koulutusta, niin sitten tulee tämä suojaverkko.

Ministeri Kanerva muistaakseni viime viikolla irvaili, ettei voi yhtä aikaa edustaa sitä, että ajaa aktiivista työllistämispolitiikkaa ja suojaverkkoa. Miksi ei voi? Jos työvoimapolitiikka on aktiivista, suojaverkon tarve vähenee. Mutta ei se koskaan poistu, koska niitäkin on, jotka eivät kuitenkaan työllisty, harjoittipa miten aktiivista työvoimapolitiikkaa tahansa. Kyllä suojaverkko eli velvoitetyöllistäminen tarvitaan.

Herra puhemies! Toisaalta me ehdotamme, että pitkäaikaistyöttömien niin kuin nuortenkin osalta siirrytään siihen, että työllistämiskaus on vuoden pituinen. Puolen vuoden työsuhteet, jotka nyt ovat olleet käytössä, ovat liian lyhyitä. Siinä käy usein niin, että juuri kun on oppinut työn, työperiodi päättyykin. Lähdemme siitä, että tarvitaan vuoden pituiset työsuhteet silloin, kun velvoitetyöllistäminen tulee vuoroon.

Kolmanneksi me ehdotamme, että alueellisia työttömyyseroja tasataan työllisyyslain alkupe-
räisen hengen mukaisesti tehokkaammin kuin on tehty. Kun työllisyyslakia kirjoitettiin, lähtökoh-
tana oli se, että missään osassa maata työttö-
myys ei saa ylittää 50 prosentilla maan keski-
määräistä tasoa. Tätä lain henkeä on rikottu.
Kerroin on ollut 80 prosenttia. Nyt budjetin
perustelujen mukaan erityisiin toimiin ryhdytään
sitten, kun se on 60 prosenttia. On käynyt niin,
että kun työttömyys koko maassa on pahentu-
nut ja vaikka esimerkiksi Lapissa työttömyys on
myös ollut jyrkässä kasvussa, niin alueellisen
kertoimen vaikutukset ovat heikentyneet. Eihän
tällaisessa säädöksessä tietenkään mitään järkeä
ole. Rahaa on otettu pohjoisesta pois, vaikka
tilanne on pahentunut, koska alueellinen kerroin
on ollut liian iso ja toinen kuin työllisyyslakia
säädettyäessä tarkoitettiin. Perustelujen lukemi-
sella selviää se, että tarkoitettiin 50:tä prosenttia.
Se on se oleellinen, mitä silloin tarkoitettiin, ja
sen huomaa, kun käy läpi sen keskustelun, joka
aiheen ympärillä silloin eduskunnassa käytiin.

Herra puhemies! Minä odotan, että koko
vasemmisto on työllisyyslakiasiansa erittäin tiuk-
kana. Minusta ei saa käydä niin, että thatcheris-
mi jyrää yli myös tämän arvokkaan saavutuksen
eli sen, että eräällä sektorilla eli työn oikeuden

saamisessa perusoikeudeksi on tietty askel jo
saatu otetuksi. Nyt se on vakavasti uhattuna, ja
minä todella odotan koko vasemmistolta päättä-
väistä asennetta, ettei työllisyyslakia päästetä
thatcherismin jalkoihin luhistumaan.

Ed. Kauppinen: Arvoisa puhemies! Ed.
Tennilälle totean, että olen ihan samalla kannal-
la, mitä alle 25-vuotiaisiin työttömiin tulee. Hei-
dän kohdallaan pitäisi olla velvoitetyöllisyys tai
opiskelupakko tai -mahdollisuus. Se ikävaihe on
juuri tärkeä siinä mielessä, että silloin ihminen
kasvaa työelämää, muodostaa omaa identiteet-
tiään jne.

Mutta odotin, että ed. Tennilä olisi mainin-
nut, että olisi tasavertaisuus sosiaalisessa statuk-
sessa, tarkoitan toimintastatuksessa olevien
nuorten kanssa. Siitä hän ei puhunut yhtään
mitään. Tällä hetkellä itseensä satsaava, ahkera,
opiskeleva nuori saa noin 1 600 markkaa kuu-
kaudessa opintososiaalisia tukimuotoja plus
asuntotukea mahdollisesti, mutta ei aina. Passii-
vinen saman ikäinen nuori saa noin 1 900 mark-
kaa plus asuntotuet. Sitten noin vuoden jossakin
ammattissa ja työssä ollut, jos on sattunut ole-
maan onnea, että on voinut ylittääkin tehdä, voi
saada jopa 6 000—7 000 markkaa kuukaudessa
miinus verot. Tässä minusta nuorten kohdalla
on suurta eriarvoisuutta, johon täytyisi alle 25-
vuotiaiden kohdalla puuttua niin, että aktivoin-
tia lisättäisiin ja palkittaisiin ihmisiä, jotka ovat
aktiivisia, niin että he eivät jää odottamaan, että
kun 25 vuotta täytetään, niin pääsisi aikuisopin-
totuen piiriin. Moni nyt sanoo ihan suoraan,
etteivät he lähde opiskelemaan, ennen kuin täl-
laiseen pääsee, eivätkä ota töitä vastaan niillä
sosiaalisilla etuuksilla, mitä heillä on tällä hetkel-
lä, ennen kuin on välttämätön pakko.

Ed. Tennilä: Arvoisa puhemies! Ed.
Kauppiselle totean, että tässä nuoria jotenkin
väärin kategorioidaan, luokitellaan, kun sano-
taan, että nuoret työttöminä olevat ihmiset ovat
passiivisia ja, jotenkin, ymmärsin, huonompia
kuin ne nuoret, jotka ovat koulutuksessa. Meillä
on tällä hetkellä yli 90 000 nuorta työttöminä.
Hyvin moni heistä on jo saanut koulutuksen,
mutta työtä ei ole löytynyt. Olisi äärettömän
tärkeätä, että ensimmäinen työpaikka järjeste-
tään, ettei tule sellaista tilannetta, mikä nyt
syntyy, että joudutaan suoraan koulun penkiltä
työttömien kirjoihin. Siitähän muodostuu se
kierre, että lopulta on työkykykin ehkä mennyt
muutaman vuoden työttömyyden jälkeen.

Ed. Kauppinen: Arvoisa puhemies! En väittänytkaan, että kaikki ovat passiivisia. Mutta minä satun tuntemaan aika paljon tähän ikäryhmään kuuluvia nuoria, sekä opiskelijoita, ammattitaidottomia nuoria että myös ammattitaitoisia nuoria, jotka ovat itse kertoneet. Minä en kerro pelkästään tuntumasta. Minä vain tunnen ja tiedän näitä ihmisiä ja voisin nimeltäkin mainita, mutta jääköön mainitseminen. Tämä on herättänyt nuortenkin itsensä keskuudessa tietynlaista hymeksintääkin siinä mielessä, että he ovat vähän naureskelleet, kun päättäjät tällaisen mahdollisuuden heille antavat, että vaikka heille tarjottaisiin työtä, niin he eivät niillä sosiaalisilla etuisuuksilla tule ottamaan työtä vastaan ennen kuin on pakko. Siis en väitä, että kaikkien kohdalla on näin, mutta tämä on myös ongelma. Sekin meidän pitää pystyä täällä tunnistamaan ja reagoimaan siihen.

Ed. Tennilä: Herra puhemies! Vielä vastaus kerran. Minä tunnen erittäin paljon nuoria työttömiä. Minulla on hirvittävä tuska heidän elämänsä tilanteesta, ja kaikki nuo työttömät, jotka tunnen pohjoisessa ja muuallakin, haluavat työtä, edes jotakin työtä sitten, kun koulutus on suoritettu.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään työasiainvaliokuntaan.

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon:

20) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 44 (HE 143)

21) Hallintovaliokunnan mietintö n:o 8 (HE 70)

22) Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 14 (HE 146)

23) Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 26 (HE 125)

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 18.15.

Täysistunto lopetetaan kello 18.03.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen